

Oznaka poročila: ARRS-CRP-ZP-2019/21



ZAKLJUČNO POROČILO O REZULTATIH CILJNEGA RAZISKOVALNEGA PROJEKTA

A. PODATKI O RAZISKOVALNEM PROJEKTU

1. Osnovni podatki o raziskovalnem projektu

Šifra	V4-1630	
Naslov	Priprava strokovnih izhodišč za turistično in rekreacijsko rabo gozdov	
Vodja	22592 Urša Vilhar	
Naziv težišča v okviru CRP	4.2.1 Turistična in rekreativna funkcija gozdov; obvladovanje konfliktov med lastniki in uporabniki gozdov	
Obseg učinkovitih ur raziskovalnega dela	150	
Cenovna kategorija	B	
Obdobje trajanja	10.2016 - 09.2018	
Nosilna raziskovalna organizacija	404	Gozdarski inštitut Slovenije
Raziskovalne organizacije - soizvajalke	583 618	Univerza v Ljubljani, Pravna fakulteta Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti
Raziskovalno področje po šifrantu ARRS	4 4.01 4.01.01	BIOTEHNIKA Gozdarstvo, lesarstvo in papirništvo Gozd - gozdarstvo
Družbeno-ekonomski cilj	08.	Kmetijstvo
Raziskovalno področje po šifrantu FORD	4 4.01	Kmetijske vede in veterina Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo

2. Sofinancerji

	Sofinancerji		
1.	Naziv	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano	
	Naslov	Dunajska cesta 22, 1000 Ljubljana	

B. REZULTATI IN DOSEŽKI RAZISKOVALNEGA PROJEKTA

3. Povzetek raziskovalnega projekta¹

SLO

V projektu smo analizirali institucionalni okvir, ki opredeljuje sistem pri rabi gozda v rekreacijske in turistične namene, da bi dobili vpogled v kompleksnost odnosov in povezav med pristojnostmi deležnih organizacij in služb ter zakonodajo in dosedanjo prakso njene interpretacije pri turistični in rekreacijski rabi gozda, ki predstavljajo podlago za upravljanje gozdov za potrebe oziroma priložnosti turizma in rekreacije. Pripravili smo pregled trenutno veljavne zakonodaje in sodne prakse s tega področja v Sloveniji in opravili primerjalno pravno analizo s sosednjimi državami. V projektu nismo obravnavali vprašanj, vezanih na lov. Iz pravne ureditve je možno razbrati, da sama zakonodaja loči to področje kot posebno dejavnost. Turistične produkte smo pregledali in razvrstili na delne oz. parcialne in celovite oz. integralne ter na organizirane in neorganizirane. V okviru projekta je bila izvedena javnomnenjska anketa. Namen ankete je bilo pridobiti specifične informacije o konfliktnosti do drugih prostočasnih rab gozda, o sezonskosti obiska gozda, o tipih gozdov, ki jih ljudje radi obiskujejo v prostem času, o namenu oziroma načinu obiska gozda v prostem času, o preferencah do okolja v gozdu za obisk v prostem času in nekatere druge informacije. Rezultati ankete bodo služili opredelitvi potreb javnosti po rekreacijski in turistični rabi gozda, ki jih bo mogoče povezati s tipi gozdov ter kasneje opredeliti tudi potenciale rekreacijske in turistične rabe gozdov v Sloveniji. Analizirali smo odnos lastnikov majhnih zasebnih gozdnih posesti do obiskovalcev gozda. Analizirali smo dobre primere turistične in rekreacijske rabe gozda v Sloveniji in tujini s potenciali za nova zelena delovna mesta in dopolnilne turistične dejavnosti. Potencial gozda in tudi gozdne krajine za rekreacijske in turistične dejavnosti je odvisen od dveh ključnih elementov; privlačnosti gozdnega okolja in njegove dostopnosti. Oba smo v okviru projekta obravnavali, kot tudi stanje podjetniškega okolja v povezavi z rekreacijsko in turistično rabo gozda obravnava podjetniškega okolja. Opravili smo tudi temeljit pregled pravne ureditve, ki ureja dostop do naravnega okolja po obstoječih utrjenih poteh v Sloveniji. Oblikovali smo smernice za oblikovanje trajnostnega gozdnega turističnega produkta. Za izbrane turistične produkte smo opredelili matrike prednosti in priložnosti, ki jih razvoj posameznega produkta pomeni za gozd oz. okolje, v katerem se razvija, ter slabosti in nevarnosti. Matrike so v nadaljevanju služile kot osnova za identifikacijo konfliktov in sinergij z drugimi rabami gozda. Pripravili smo predlog strokovnih izhodišč za spremembo predpisov s področja gozdarstva v Sloveniji. Predlogi so zastavljeni široko, saj gre za vprašanja, ki jih ureja več področij.

ANG

In the project the analyses of the institutional framework was preformed, which defines a system for the use of forests for recreational and tourism purposes. We prepared an inventory of stakeholders, their responsibilities and interests in touristic and recreational use of forests and analyse the legislative framework for the touristic and recreational use of forests in Slovenia. We defined and recorded all different forms of touristic and recreational use of forests in Slovenia, review conflicts and synergies with other uses of the forest and the owners, conduct of a survey of public attitudes and owners of forests to recreational and tourist use of the forest, giving selected examples of good practice or regulation of touristic and recreational use of forest in Slovenia and abroad, preliminarily evaluation of recreational and tourism potential of forests in Slovenia and checked the status of the business environment for the development of recreational and tourist use of the forests. We prepared a tool in the form procedural guidelines for the development of sustainable forest tourist product and outline the potential for individual or additional business activity in the field of touristic and recreational use of forests in Slovenia. A proposal of expert guidelines for changing the forestry regulations in Slovenia regarding tourism and recreational use of forests was prepared.

4. Poročilo o realizaciji predloženega programa dela oz. ciljev raziskovalnega projekta²

Upravni odbor je bil vzpostavljen 1.10.2016, predlagani člani so bili na uvodnem sestanku potrjeni. Uvodni sestanek za projekt je potekal 13.10.2016 na Gozdarskem inštitutu Slovenije. Posvetovalni odbor – predlagane inštitucije so bile obveščene o uspešni prijavi projekta in so v januarju 2017 prejele vabilo k imenovanju predstavnikov v Posvetovalni odbor ter na prvo delavnico. Sestanek sodelavcev ZRC SAZU 6. december. Spletna stran projekta je bila vzpostavljena (<https://sites.google.com/site/crpturrek/>). Na spletnih straneh GIS in ZRC SAZU pa smo postavili tudi informacijsko stran o projektu v slovenskem in angleškem jeziku. O projektu smo širšo javnost obveščali tudi preko družbenih omrežij (na twitterju in FB). Izvedli smo vse aktivnosti v skladu s projektno prijavo. Komunikacija in sodelovanje z deležniki ter prenos znanja, sta potekala hkrati z ostalimi projektnimi aktivnostmi, integrirana v vse DS. Komunikacija in sodelovanje z deležniki sta

potekala predvsem preko Posvetovalnega odbora, delavnic in javnomnenjskih raziskav ter z neposredno komunikacijo. Ključni v tem procesu so bili tudi naročniki projekta (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano), ki so bili poleg poletnih in letnih poročil o projektnih aktivnostih tudi sproti vabljeni na sestanke Posvetovalnega odbora ter ločene sestanke s projektnimi partnerji. K sodelovanju bodo povabljeni tudi predstavniki Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo, Ministrstva za okolje, Ministrstva za kulturo, Ministrstva za zdravje, Nacionalnega inštituta za javno zdravje, Zavoda za gozdove Slovenije, Zavod RS za varovanje narave, Zveze društev lastnikov gozdov, Kmetijsko gozdarske zbornice, Mikološka zveza, Lovska zveze Slovenije, Planinske zveze Slovenije s Komisijo za turno kolesarstvo, konzorcija Odprimopoti.si, Združenja regionalnih razvojnih agencij, Slovenske turistične organizacije, Gospodarske zbornice Slovenije, Društev za reševalne pse in drugih. Dogodki za izmenjavo znanj / informacij med deležniki in splošno javnostj:

- Sestanki s predstavniki MKGP, lastnikov gozdov in drugimi deležniki
- Sestanki in delavnice s člani Posvetovalnega odbora: 23. 2. 2017, 11. 10. 2017, 9. 1. 2018, 18. 6. 2018
- Predstavitev projekta na delavnici projekta Trajnostno upravljanje Pohorja – Support v okviru Programa Finančnega mehanizma EGP 2009-2014, 21. in 22. junij 2017, Kope
- Objave na spletnih straneh:

<http://www.rra-koroska.si/si/aktualno/aktualno/2017/07/354-Na-Kopah-potekal-posvet-o-problematiki-voznje-z-motornimi-vozili-v-naravnem-okolju>

<https://www.pzs.si/novice.php?pid=11889>

- Koroška regionalna televizija:

<https://www.youtube.com/watch?v=woeZR54Yyxk&list=PL2eZfgGr45jnlNeFyPA3h0pk1HEjMyGu0&index=2>

- Predstavitev projekta na posvetu v okviru posveta »Strokovna izhodišča za turistično in rekreacijsko rabo gozdov« na sejmu Natur Alpe Adria, Gospodarsko razstavišče, Ljubljana, 2. 2. 2018 (<http://www.natur-alpeadria.si/za-obiskovalce/dogajanje-na-sejmu-2018>)

6.3 - Zaključna delavnica projekta 11.9.2018 na Gozdarskem inštitutu Slovenije, objavljen je bil zbornik povzetkov: DOI 10.20315/SilvaSlovenica.0010.

5. Ocena stopnje realizacije programa dela na raziskovalnem projektu in zastavljenih raziskovalnih ciljev³

Program in cilji projekta so bili realizirani v skladu s projektno prijavo.

6. Spremembe programa dela raziskovalnega projekta oziroma spremembe sestave projektne skupine⁴

Ni prišlo do sprememb.

7. Najpomembnejši dosežki projektne skupine na raziskovalnem področju⁵

		Dosežek	
1.	COBISS ID	5232806	Vir: COBISS.SI
	Naslov	SLO	Omejujoči dejavniki za zasebne lastnike pri gospodarjenju z gozdom
		ANG	Factors hindering forest management among engaged and detached Private forest owners
Opis	SLO	Omejujoči dejavniki za zasebne lastnike pri gospodarjenju z gozdom	
		Small-scale properties are the prevailing ownership category in Slovenian private forests. Owners are becoming increasingly diverse with predominant multifunctional management orientation which has led to underutilisation of wood potentials over the past decades. We surveyed forest-related stakeholders (24) to understand their perceptions on factors affecting private forest management. We used their perceptions, as opposed to the actual barriers, to understand what needs to be changed in forest policy. This study is based on the latest (private forest owners) PFOs typology conducted in Slovenia which resulted in types of engaged and detached forest owners. A typology based framework for	

	Dosežek	
	ANG	data collection and analysis was performed using six pre-set categories from operational environment. We followed the Simple Multiple-Attribute Rating Techniques method to evaluate the most important private forest management hindering factors. The results showed that stakeholders perceived only minor differences between owner types according to hindering factors. The psychological factors were perceived as the crucial category separating the two types, suggesting that detached owners are more substantially driven by personal decisions, which follow recent societal changes. The group of economic factors was recognized as the most important category for both types suggesting that forest policy should prioritize profit-oriented management strategies. The results imply that owner-specific forest...
	Objavljeno v	Springer; Small-scale forestry; 2019; Vol. 18, iss. 1; str. 105-125; Impact Factor: 1.044; Srednja vrednost revije / Medium Category Impact Factor: 1.477; WoS: KA; Avtorji / Authors: Kumer Peter, Pezdevšek Malovrh Špela
	Tipologija	1.01 Izvirni znanstveni članek
2.	COBISS ID	43206445 Vir: COBISS.SI
	Naslov	SLO Javno dobro, skupni viri in skupno
		ANG Public good, common-pool resources, and the commons
	Opis	SLO Namen prispevka je proučiti in jasno opredeliti pojme javno dobro, skupni viri in skupno. V članku smo na podlagi prostorsko-časovne analize, intervjujev in delavnic med splošno in strokovno javnostjo osvetlili dojemanje javnega dobra in skupnega v Sloveniji kot tranzicijski družbi. Analiza je pokazala, da na razumevanje teh pojmov med splošno javnostjo še vedno močno vpliva poudarjanje socialne pravičnosti, enakosti in dostopnosti dobrin za vse iz obdobja socializma, kar je lahko v nasprotju s pravico do zasebne lastnine. Neustrezno upravljanje dobrin, ki so dojete kot javno dobro, v resnici pa so skupni viri, lahko vodi v konflikte in razvrednotenje skupnih virov, s čimer bomo izgubili prednosti, ki nam omogočajo kakovostnejše življenje. Ker smo od omejenih naravnih virov življenjsko odvisni, je treba o njih nujno ozavestiti splošno in strokovno javnost, izpostaviti ranljivost teh virov in pojasniti, dane morejo biti dostopni vsem v neomejenih količinah. V mednarodnem okolju želimo s predstavljenim slovenskim primerom prispevati k boljšemu razumevanju človeškega vedenja in pričakovanj do javnega dobra in skupnih virov v postsocialističnih tranzicijskih družbah.
		ANG This article aims to study and clearly define the terms public good, common-pool resources, and the commons. Using path dependency analysis, interviews, and workshops among the general public and experts, we highlight the perception of public goods and the commons in Slovenia as a transitional society. The analysis reveals that the general public's understanding of these terms is still strongly influenced by communist socialist-era emphasis on social justice, equality, and access to goods for everyone, which can be at odds with the right to private property. Inadequate governance of goods that are considered public goods, but are in fact common-pool resources, can lead to conflicts and degradation of common-pool resources, which results in the loss of advantages providing wellbeing. Because people's lives depend on subtractable natural resources, it is necessary to raise awareness about them among the general public and professional community, emphasize their vulnerability, and explain that they cannot be accessible to anyone in unlimited quantities. Furthermore, in an international context, using the Slovenian case, we seek to improve the understanding of human behaviour and expectations concerning public goods and common-pool resources in post-communist transitional societies.
	Objavljeno v	Urbanistični inštitut Republike Slovenije; Urbani izziv; 2018; Letn. 29, št. 1; str. 43-55, 96-109; Avtorji / Authors: Šmid Hribar Mateja, Kozina Jani,

	Dosežek	
	Bole David, Urbanc Mimi	
	Tipologija	1.01 Izvirni znanstveni članek

8. Najpomembnejši dosežek projektne skupine na področju gospodarstva, družbenih in kulturnih dejavnosti⁶

	Dosežek		
1.	COBISS ID	43275565	Vir: COBISS.SI
	Naslov	SLO	Ženske lastnice goza
		ANG	Female forest owners
	Opis	SLO	Ženske lastnice goza
		ANG	Female forest owners
	Šifra	B.03 Referat na mednarodni znanstveni konferenci	
	Objavljeno v	American Association of Geographers; American Association of Geographers; 2018; Avtorji / Authors: Kumer Peter	
Tipologija	1.12 Objavljeni povzetek znanstvenega prispevka na konferenci		
2.	COBISS ID	5031334	Vir: COBISS.SI
	Naslov	SLO	Priprava strokovnih izhodišč za turistično in rekreacijsko rabo gozdov
		ANG	Drafting of the platform for tourism and recreational use of forests
	Opis	SLO	Zbornik prispevkov na zaključni konferenci
		ANG	Final Conference proceedings
	Šifra	B.01 Organizator znanstvenega srečanja	
	Objavljeno v	2017; Avtorji / Authors: Vilhar Urša, Verlič Andrej	
Tipologija	3.15 Prispevek na konferenci brez natisa		
3.	COBISS ID	44292141	Vir: COBISS.SI
	Naslov	SLO	Študija o KPTRŠH
		ANG	Study about landscape park TRŠH
	Opis	SLO	Prispevek na konferenci
		ANG	Conference presentation
	Šifra	B.01 Organizator znanstvenega srečanja	
	Objavljeno v	Gozdarski inštitut Slovenije, Založba Silva Slovenica; Trajnostna rekreacija in turizem v gozdu; 2018; Str. 7; Avtorji / Authors: Smrekar Aleš, Kumer Peter, Šmid Hribar Mateja	
Tipologija	1.12 Objavljeni povzetek znanstvenega prispevka na konferenci		
4.	COBISS ID	5293734	Vir: COBISS.SI
	Naslov	SLO	Turizem in rekreacija v gozdu
		ANG	Tourism and recreation in forest
	Opis	SLO	Prispevek na konferenci
		ANG	Conference presentation
	Šifra	B.03 Referat na mednarodni znanstveni konferenci	
	Objavljeno v	2018; Avtorji / Authors: Vilhar Urša, Kovič Dine Maša, Grebenc Tine, Japelj Anže, Kumer Peter, Smrekar Aleš, Šmid Hribar Mateja, Verlič Andrej, Zajc Peter	
Tipologija	3.16 Vabljen predavanje na konferenci brez natisa		

9. Drugi pomembni rezultati projektne skupine⁷

3.15 Prispevek na konferenci brez natisa VILHAR, Urša, VERLIČ, Andrej. Priprava strokovnih izhodišč za turistično in rekreacijsko rabo gozdov : predavanje na delavnici projekta Trajnostno upravljanje Pohorja, Kope, 21. 6. 2017. [COBISS.SI-ID 5031334] 3.25 Druga izvedena dela VILHAR, Urša, VERLIČ, Andrej, JAPELJ, Anže, SMREKAR, Aleš, ŠMID HRIBAR, Mateja, KUMER, Peter, KOVIČ DINE, Maša, ZAJC, Peter, GREBENC, Tine, APIH, Jana, ZAKONJŠEK, Tina Hedi. Strokovna izhodišča za turistično in rekreacijsko rabo gozdov : predstavitev na sejmu Natur Alpe-Adria, Gospodarsko razstavišče, Ljubljana, 2. 2. 2018. [COBISS.SI-ID 5059238]

10. Pomen raziskovalnih rezultatov projektne skupine⁸

10.1. Pomen za razvoj znanosti⁹

SLO

Razvoj novih metodologij, pristopov, znanj.

ANG

Development of innovative methodologies, knowledge transfer, etc.

10.2. Pomen za razvoj Slovenije¹⁰

SLO

Prenos novih metodologij, pristopov, znanj. Vabljen predavanje antropologinje prof. dr. Catherine Tucker z Univerze v Floridi z naslovom: «How to Govern Forests for Multiple Interests and Stakeholders?» / »Kako upravljati z gozdovi glede na številne interese in deležnike?« v okviru tega projekta ter bilateralnega sodelovanja med Slovenijo in ZDA. Na predavanju je prof. Catherine Tucker predstavila trenutno razumevanje, teoretična izhodišča in študije primerov, ki bodo v pomoč pri preučevanju trajnostnega upravljanja z gozdovi, v katerih so prepoznani interesi različnih deležnikov. Gozdovi zagotavljajo širok razpon ekosistemskih storitev, ki sega od zaščite vodotokov in skladiščenja ogljika do omogočanja rekreacije, druženja in sprostitve, zato je, ob doseganju trajnostnosti, težko zadostiti vsem potrebam. Poleg tega so gozdovi skupni viri, kar predstavlja dodatne izzive za učinkovito upravljanje, ki ustreza lokalnim okoliščinam.

ANG

Application of new methodologies, knowledge transfer. Invited oral presentation of prof. DR. Catherine Tucker from the University of Florida.

11. Vpetost raziskovalnih rezultatov projektne skupine

11.1. Vpetost raziskave v domače okolje

Kje obstaja verjetnost, da bodo vaša znanstvena spoznanja deležna zaznavnega odziva?

- v domačih znanstvenih krogih
- pri domačih uporabnikih

Kdo (poleg sofinancerjev) že izraža interes po vaših spoznanjih oziroma rezultatih?¹¹

Ni

11.2. Vpetost raziskave v tuje okolje

Kje obstaja verjetnost, da bodo vaša znanstvena spoznanja deležna zaznavnega odziva?

- v mednarodnih znanstvenih krogih
- pri mednarodnih uporabnikih

Navedite število in obliko formalnega raziskovalnega sodelovanja s tujini raziskovalnimi inštitucijami:[1](#)[2](#)

Ni

Kateri so rezultati tovrstnega sodelovanja:[1](#)[3](#)

Projektni predlogi in prijave

12. Označite, katerega od navedenih ciljev ste si zastavili pri projektu, katere konkretne rezultate ste dosegli in v kakšni meri so doseženi rezultati uporabljeni

Cilj		
F.01	Pridobitev novih praktičnih znanj, informacij in veščin	
	Zastavljen cilj	<input checked="" type="radio"/> DA <input type="radio"/> NE
	Rezultat	Dosežen
	Uporaba rezultatov	Uporabljen bo v naslednjih 3 letih
F.02	Pridobitev novih znanstvenih spoznanj	
	Zastavljen cilj	<input checked="" type="radio"/> DA <input type="radio"/> NE
	Rezultat	Dosežen
	Uporaba rezultatov	Uporabljen bo v naslednjih 3 letih
F.03	Večja usposobljenost raziskovalno-razvojnega osebja	
	Zastavljen cilj	<input checked="" type="radio"/> DA <input type="radio"/> NE
	Rezultat	Dosežen
	Uporaba rezultatov	Uporabljen bo v naslednjih 3 letih
F.04	Dvig tehnološke ravni	
	Zastavljen cilj	<input checked="" type="radio"/> DA <input type="radio"/> NE
	Rezultat	Dosežen
	Uporaba rezultatov	Delno
F.05	Sposobnost za začetek novega tehnološkega razvoja	
	Zastavljen cilj	<input checked="" type="radio"/> DA <input type="radio"/> NE
	Rezultat	Dosežen
	Uporaba rezultatov	Delno
F.06	Razvoj novega izdelka	
	Zastavljen cilj	<input type="radio"/> DA <input checked="" type="radio"/> NE
	Rezultat	Ni dosežen
	Uporaba rezultatov	Uporabljen bo v naslednjih 3 letih
F.07	Izboljšanje obstoječega izdelka	
	Zastavljen cilj	<input type="radio"/> DA <input checked="" type="radio"/> NE
	Rezultat	Ni dosežen
	Uporaba rezultatov	Uporabljen bo v naslednjih 3 letih
F.08	Razvoj in izdelava prototipa	
	Zastavljen cilj	<input type="radio"/> DA <input checked="" type="radio"/> NE
	Rezultat	Ni dosežen

	Uporaba rezultatov	Ni uporabljen
F.09	Razvoj novega tehnološkega procesa oz. tehnologije	
	Zastavljen cilj	<input type="radio"/> DA <input checked="" type="radio"/> NE
	Rezultat	
	Uporaba rezultatov	
F.10	Izboljšanje obstoječega tehnološkega procesa oz. tehnologije	
	Zastavljen cilj	<input checked="" type="radio"/> DA <input type="radio"/> NE
	Rezultat	Dosežen bo v naslednjih 3 letih
	Uporaba rezultatov	Uporabljen bo v naslednjih 3 letih
F.11	Razvoj nove storitve	
	Zastavljen cilj	<input checked="" type="radio"/> DA <input type="radio"/> NE
	Rezultat	Dosežen bo v naslednjih 3 letih
	Uporaba rezultatov	Uporabljen bo v naslednjih 3 letih
F.12	Izboljšanje obstoječe storitve	
	Zastavljen cilj	<input checked="" type="radio"/> DA <input type="radio"/> NE
	Rezultat	Dosežen bo v naslednjih 3 letih
	Uporaba rezultatov	Uporabljen bo v naslednjih 3 letih
F.13	Razvoj novih proizvodnih metod in instrumentov oz. proizvodnih procesov	
	Zastavljen cilj	<input type="radio"/> DA <input checked="" type="radio"/> NE
	Rezultat	Ni dosežen
	Uporaba rezultatov	Ni uporabljen
F.14	Izboljšanje obstoječih proizvodnih metod in instrumentov oz. proizvodnih procesov	
	Zastavljen cilj	<input type="radio"/> DA <input checked="" type="radio"/> NE
	Rezultat	
	Uporaba rezultatov	
F.15	Razvoj novega informacijskega sistema/podatkovnih baz	
	Zastavljen cilj	<input checked="" type="radio"/> DA <input type="radio"/> NE
	Rezultat	Dosežen
	Uporaba rezultatov	V celoti
F.16	Izboljšanje obstoječega informacijskega sistema/podatkovnih baz	
	Zastavljen cilj	<input checked="" type="radio"/> DA <input type="radio"/> NE
	Rezultat	Dosežen
	Uporaba rezultatov	V celoti
F.17	Prenos obstoječih tehnologij, znanj, metod in postopkov v prakso	
	Zastavljen cilj	<input checked="" type="radio"/> DA <input type="radio"/> NE
	Rezultat	Dosežen
	Uporaba rezultatov	V celoti
F.18	Posredovanje novih znanj neposrednim uporabnikom (seminarji, forumi, konference)	

	Zastavljen cilj	<input checked="" type="radio"/> DA <input type="radio"/> NE
	Rezultat	Dosežen
	Uporaba rezultatov	Uporabljen bo v naslednjih 3 letih
F.19	Znanje, ki vodi k ustanovitvi novega podjetja ("spin off")	
	Zastavljen cilj	<input type="radio"/> DA <input checked="" type="radio"/> NE
	Rezultat	Ni dosežen
	Uporaba rezultatov	Ni uporabljen
F.20	Ustanovitev novega podjetja ("spin off")	
	Zastavljen cilj	<input type="radio"/> DA <input checked="" type="radio"/> NE
	Rezultat	Ni dosežen
	Uporaba rezultatov	Ni uporabljen
F.21	Razvoj novih zdravstvenih/diagnostičnih metod/postopkov	
	Zastavljen cilj	<input checked="" type="radio"/> DA <input type="radio"/> NE
	Rezultat	Dosežen bo v naslednjih 3 letih
	Uporaba rezultatov	Uporabljen bo v naslednjih 3 letih
F.22	Izboljšanje obstoječih zdravstvenih/diagnostičnih metod/postopkov	
	Zastavljen cilj	<input checked="" type="radio"/> DA <input type="radio"/> NE
	Rezultat	Dosežen bo v naslednjih 3 letih
	Uporaba rezultatov	Uporabljen bo v naslednjih 3 letih
F.23	Razvoj novih sistemskih, normativnih, programskih in metodoloških rešitev	
	Zastavljen cilj	<input checked="" type="radio"/> DA <input type="radio"/> NE
	Rezultat	Dosežen bo v naslednjih 3 letih
	Uporaba rezultatov	Uporabljen bo v naslednjih 3 letih
F.24	Izboljšanje obstoječih sistemskih, normativnih, programskih in metodoloških rešitev	
	Zastavljen cilj	<input checked="" type="radio"/> DA <input type="radio"/> NE
	Rezultat	Dosežen bo v naslednjih 3 letih
	Uporaba rezultatov	Uporabljen bo v naslednjih 3 letih
F.25	Razvoj novih organizacijskih in upravljavskih rešitev	
	Zastavljen cilj	<input checked="" type="radio"/> DA <input type="radio"/> NE
	Rezultat	Dosežen bo v naslednjih 3 letih
	Uporaba rezultatov	Uporabljen bo v naslednjih 3 letih
F.26	Izboljšanje obstoječih organizacijskih in upravljavskih rešitev	
	Zastavljen cilj	<input checked="" type="radio"/> DA <input type="radio"/> NE
	Rezultat	Dosežen bo v naslednjih 3 letih
	Uporaba rezultatov	Uporabljen bo v naslednjih 3 letih
F.27	Prispevek k ohranjanju/varovanje naravne in kulturne dediščine	
	Zastavljen cilj	<input checked="" type="radio"/> DA <input type="radio"/> NE
	Rezultat	Dosežen

	Uporaba rezultatov	Uporabljen bo v naslednjih 3 letih
F.28	Priprava/organizacija razstave	
	Zastavljen cilj	<input type="radio"/> DA <input checked="" type="radio"/> NE
	Rezultat	Ni dosežen
	Uporaba rezultatov	Ni uporabljen
F.29	Prispevek k razvoju nacionalne kulturne identitete	
	Zastavljen cilj	<input checked="" type="radio"/> DA <input type="radio"/> NE
	Rezultat	Dosežen bo v naslednjih 3 letih
	Uporaba rezultatov	Uporabljen bo v naslednjih 3 letih
F.30	Strokovna ocena stanja	
	Zastavljen cilj	<input checked="" type="radio"/> DA <input type="radio"/> NE
	Rezultat	Dosežen
	Uporaba rezultatov	V celoti
F.31	Razvoj standardov	
	Zastavljen cilj	<input type="radio"/> DA <input checked="" type="radio"/> NE
	Rezultat	Ni dosežen
	Uporaba rezultatov	Ni uporabljen
F.32	Mednarodni patent	
	Zastavljen cilj	<input type="radio"/> DA <input checked="" type="radio"/> NE
	Rezultat	Ni dosežen
	Uporaba rezultatov	Ni uporabljen
F.33	Patent v Sloveniji	
	Zastavljen cilj	<input type="radio"/> DA <input checked="" type="radio"/> NE
	Rezultat	Ni dosežen
	Uporaba rezultatov	Ni uporabljen
F.34	Svetovalna dejavnost	
	Zastavljen cilj	<input checked="" type="radio"/> DA <input type="radio"/> NE
	Rezultat	Dosežen bo v naslednjih 3 letih
	Uporaba rezultatov	Uporabljen bo v naslednjih 3 letih
F.35	Drugo	
	Zastavljen cilj	<input type="radio"/> DA <input checked="" type="radio"/> NE
	Rezultat	Ni dosežen
	Uporaba rezultatov	Ni uporabljen

Komentar

ni

13.Označite potencialne vplive oziroma učinke vaših rezultatov na navedena področja

	Vpliv	Ni vpliva	Majhen vpliv	Srednji vpliv	Velik vpliv
--	-------	-----------	--------------	---------------	-------------

G.01	Razvoj visokošolskega izobraževanja				
G.01.01.	Razvoj dodiplomskega izobraževanja	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
G.01.02.	Razvoj podiplomskega izobraževanja	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
G.01.03.	Drugo:	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
G.02	Gospodarski razvoj				
G.02.01	Razširitev ponudbe novih izdelkov/storitev na trgu	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
G.02.02.	Širitev obstoječih trgov	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
G.02.03.	Znižanje stroškov proizvodnje	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
G.02.04.	Zmanjšanje porabe materialov in energije	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
G.02.05.	Razširitev področja dejavnosti	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>
G.02.06.	Večja konkurenčna sposobnost	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>
G.02.07.	Večji delež izvoza	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
G.02.08.	Povečanje dobička	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
G.02.09.	Nova delovna mesta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
G.02.10.	Dvig izobrazbene strukture zaposlenih	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>
G.02.11.	Nov investicijski zagon	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
G.02.12.	Drugo:	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
G.03	Tehnološki razvoj				
G.03.01.	Tehnološka razširitev/posodobitev dejavnosti	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
G.03.02.	Tehnološko prestrukturiranje dejavnosti	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
G.03.03.	Uvajanje novih tehnologij	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>
G.03.04.	Drugo:	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
G.04	Družbeni razvoj				
G.04.01	Dvig kvalitete življenja	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
G.04.02.	Izboljšanje vodenja in upravljanja	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
G.04.03.	Izboljšanje delovanja administracije in javne uprave	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
G.04.04.	Razvoj socialnih dejavnosti	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
G.04.05.	Razvoj civilne družbe	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
G.04.06.	Drugo:	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
G.05.	Ohranjanje in razvoj nacionalne naravne in kulturne dediščine in identitete				
G.06.	Varovanje okolja in trajnostni razvoj				
G.07	Razvoj družbene infrastrukture				
G.07.01.	Informacijsko-komunikacijska infrastruktura	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
G.07.02.	Prometna infrastruktura	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
G.07.03.	Energetska infrastruktura	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
G.07.04.	Drugo:	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
G.08.	Varovanje zdravja in razvoj zdravstvenega varstva				
G.09.	Drugo:				
		<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

Komentar

ni

14. Naslov spletne strani za projekte, odobrene na podlagi javnih razpisov za sofinanciranje raziskovalnih projektov za leti 2016 in 2017¹⁴

<https://sites.google.com/site/crpturrek/> <http://giam.zrc-sazu.si/sl/V4-1630>

C. IZJAVE

Podpisani izjavljam/o, da:

- so vsi podatki, ki jih navajamo v poročilu, resnični in točni;
- se strinjamo z obdelavo podatkov v skladu z zakonodajo o varstvu osebnih podatkov za potrebe ocenjevanja in obdelavo teh podatkov za evidence ARRS;
- so vsi podatki v obrazcu v elektronski obliki identični podatkom v obrazcu v pisni obliki (v primeru, da poročilo ne bo oddano z digitalnima podpisoma);
- so z vsebino zaključnega poročila seznanjeni in se strinjajo vsi soizvajalci projekta;
- bomo sofinancerjem istočasno z zaključnim poročilom predložili tudi elaborat na zgoščenki (CD), ki ga bomo posredovali po pošti, skladno z zahtevami sofinancerjev.

Podpisi:

*zastopnik oz. pooblaščen oseba
raziskovalne organizacije:*

in

vodja raziskovalnega projekta:

Gozdarski inštitut Slovenije

Urša Vilhar

ŽIG

Datum:

Oznaka poročila: ARRS-CRP-ZP-2019/21

¹ Napišite povzetek raziskovalnega projekta (največ 3.000 znakov v slovenskem in angleškem jeziku). [Nazaj](#)

² Navedite cilje iz prijave projekta in napišite, ali so bili cilji projekta doseženi. Navedite ključne ugotovitve, znanstvena spoznanja, rezultate in učinke raziskovalnega projekta in njihovo uporabo ter sodelovanje s tujimi partnerji. Največ 12.000 znakov vključno s presledki (približno dve strani, velikost pisave 11). [Nazaj](#)

³ Realizacija raziskovalne hipoteze. Največ 3.000 znakov vključno s presledki (približno pol strani, velikost pisave 11). [Nazaj](#)

⁴ Navedite morebitna bistvena odstopanja in spremembe od predvidenega programa dela raziskovalnega projekta, zapisanega v prijavi raziskovalnega projekta. Navedite in utemeljite tudi spremembe sestave projektne skupine v zadnjem letu izvajanja projekta. Če sprememb ni bilo, navedite »Ni bilo sprememb«. Največ 6.000 znakov vključno s presledki (približno ena stran, velikosti pisave 11). [Nazaj](#)

⁵ Navedite dosežke na raziskovalnem področju (največ deset), ki so nastali v okviru tega projekta.

Raziskovalni dosežek iz obdobja izvajanja projekta (do oddaje zaključnega poročila) vpišete tako, da izpolnite COBISS kodo dosežka – sistem nato sam izpolni naslov objave, naziv, IF in srednjo vrednost revije, naziv FOS področja ter podatke, ali je dosežek uvrščen v A'' ali A'. [Nazaj](#)

⁶ Navedite dosežke na področju gospodarstva, družbenih in kulturnih dejavnosti (največ pet), ki so nastali v okviru tega projekta.

Dosežek iz obdobja izvajanja projekta (do oddaje zaključnega poročila) vpišete tako, da izpolnite COBISS kodo dosežka, sistem nato sam izpolni podatke, manjkajoče rubrike o dosežku pa izpolnite.

Dosežek na področju gospodarstva, družbenih in kulturnih dejavnosti je po svoji strukturi drugačen kot znanstveni dosežek. Povzetek znanstvenega dosežka je praviloma povzetek bibliografske enote (članka, knjige), v kateri je dosežek objavljen.

Povzetek dosežka na področju gospodarstva, družbenih in kulturnih dejavnosti praviloma ni povzetek bibliografske enote, ki ta dosežek dokumentira, ker je dosežek sklop več rezultatov raziskovanja, ki je lahko dokumentiran v različnih bibliografskih enotah. COBISS ID zato ni enoznačen izjemoma pa ga lahko tudi ni (npr. prehod mlajših sodelavcev v gospodarstvo na pomembnih raziskovalnih nalogah, ali ustanovitev podjetja kot rezultat projekta ... - v obeh primerih ni COBISS ID). [Nazaj](#)

⁷ Navedite rezultate raziskovalnega projekta iz obdobja izvajanja projekta (do oddaje zaključnega poročila) v primeru, da katerega od rezultatov ni mogoče navesti v točkah 7 in 8 (npr. v sistemu COBISS rezultat ni evidentiran). Največ 2.000 znakov, vključno s presledki. [Nazaj](#)

⁸ Pomen raziskovalnih rezultatov za razvoj znanosti in za razvoj Slovenije bo objavljen na spletni strani: <http://sicris.izum.si/> za posamezen projekt, ki je predmet poročanja. [Nazaj](#)

⁹ Največ 4.000 znakov, vključno s presledki. [Nazaj](#)

¹⁰ Največ 4.000 znakov, vključno s presledki. [Nazaj](#)

¹¹ Največ 500 znakov, vključno s presledki. [Nazaj](#)

¹² Največ 500 znakov, vključno s presledki. [Nazaj](#)

¹³ Največ 1.000 znakov, vključno s presledki. [Nazaj](#)

¹⁴ Izvajalec mora za projekte, odobrene na podlagi Javnega razpisa za izbiro raziskovalnih projektov Ciljnega raziskovalnega programa »CRP 2016« v letu 2016, Ciljnega raziskovalnega programa »CRP 2017« v letu 2017 in Javnega razpisa za izbiro raziskovalnih projektov Ciljnega raziskovalnega programa »Zagotovimo.si hrano za jutri« v letu 2016, na spletnem mestu svoje RO odpreti posebno spletno stran, ki je namenjena projektu. Obvezne vsebine spletne strani so: vsebinski opis projekta z osnovnimi podatki glede financiranja, sestava projektne skupine s povezavami na SICRIS, faze projekta in njihova realizacija, bibliografske reference, ki izhajajo neposredno iz izvajanja projekta ter logotip ARRS in drugih sofinancerjev. Spletna stran mora ostati aktivna še 5 let po zaključku projekta. [Nazaj](#)

Obrazec: ARRS-CRP-ZP/2019 v1.00

47-EB-EA-39-F5-27-09-18-30-B1-9D-CB-D9-F3-30-C4-8A-A1-AF-C4

ZAKLJUČNO VSEBINSKO POROČILO
O REZULTATIH OPRAVLJENEGA DELA NA PROJEKTU

»Priprava strokovnih izhodišč za turistično in rekreacijsko rabo gozdov« v okviru projekta
Ciljnega raziskovalnega programa – CRP »Zagotovimo.si hrano za jutri«

Zaključno poročilo velja za obdobje od 1. 10. 2016 do 30. 9. 2018

Šifra projekta: V4-1630

Številka pogodbe: 2330-16-000200

Naslov projekta: Priprava strokovnih izhodišč za turistično in rekreacijsko rabo
gozdov

RO izvajalke: 404 Gozdarski Inštitut Slovenije

Šifra, ime in priimek vodje raziskovalnega projekta: 22592, Urša Vilhar

Datum: 12. 10. 2018

Podpis vodje raziskovalnega projekta:

dr. Urša Vilhar

Podpis odgovorne osebe RO:

dr. Primož Simončič

ZAKLJUČNO VSEBINSKO POROČILO O REZULTATIH OPRAVLJENEGA DELA NA PROJEKTU

»Priprava strokovnih izhodišč za turistično in rekreacijsko rabo gozdov« v okviru projekta Ciljnega raziskovalnega programa – CRP »Zagotovimo.si hrano za jutri«

Kazalo

DS1 - Vsebinsko in finančno upravljanje projekta.....	3
DS2 Institucionalni okvir za turistično in rekreacijsko rabo gozda.....	3
2.1 Deležniki ter njihove pristojnosti in interesi pri turistični in rekreativni rabi gozdov	3
2.2 Zakonodajni okvir za turistično in rekreacijsko rabo gozdov v Sloveniji.....	9
DS3 Stanje turistične in rekreacijske rabe gozda v Sloveniji	24
3.1 Evidenca oblik turistične in rekreacijske rabe gozda v Sloveniji in zaznani konflikti in sinergije z drugimi rabami gozda	24
3.2 Raziskava odnosa javnosti in lastnikov gozda do rekreacijske in turistične rabe gozda	26
3.3 in 4.2 - Dobri primeri turistične in rekreacijske rabe gozda v Sloveniji in tujini s potenciali za nova zelena delovna mesta in dopolnilne turistične dejavnosti.....	42
3.4 - Rekreacijski in turistični potenciali gozdov v Sloveniji.....	52
3.5 - Stanje podjetniškega okolja v povezavi z rekreacijsko in turistično rabo gozda obravnava podjetniškega okolja	61
3.6 - Ovrednotenje uporabnosti "Conacije gozdnega prostora z vidika rekreacije in turizma" Zavoda za gozdove Slovenije glede na kolesarski potencial gozdov v Sloveniji	69
DS4 Smernice za oblikovanje trajnostnega gozdnega turističnega produkta	75
4.1 - Procesne smernice za oblikovanje trajnostnega gozdnega turističnega produkta	75
4.2 - Potenciali za zelena delovna mesta in dopolnilne turistične dejavnosti.....	78
DS5 - Strokovna izhodišča za spremembo zakonodaje za turistično in rekreacijsko rabo gozda	79
5.1 - Opredelitev ključnih konfliktov	79
5.2 - Predlog strokovnih izhodišč za spremembo predpisov s področja gozdarstva v Sloveniji ...	82
DS6 Vključitev deležnikov in širše javnosti.....	90
6.1 - Dogodki za izmenjavo znanj / informacij med deležniki in splošno javnostjo	90
6.2 - Spletna stran in družbena omrežja	90
6.3 - Zaključna delavnica projekta 11.9.2018 na Gozdarskem inštitutu Slovenije	90
Viri.....	91

V okviru projekta so potekale naslednje naloge:

DS1 - Vsebinsko in finančno upravljanje projekta

Potek kot načrtovano. Vzpostavljen je bil Upravni odbor. Poročanje o aktivnostih projekta je potekalo v skladu s pravili.

Vzpostavljen je bil Posvetovalni odbor, za katerega smo organizirali sestanke in delavnice: 23. 2. 2017, 11. 10. 2017, 9. 1. 2018 in 18. 6. 2018.

DS2 Institucionalni okvir za turistično in rekreacijsko rabo gozda

Analizirali smo institucionalni okvir, ki opredeljuje sistem pri rabi gozda v rekreacijske in turistične namene, da bi dobili vpogled v kompleksnost odnosov in povezav med pristojnostmi deležnih organizacij in služb ter zakonodajo in dosedanjo prakso njene interpretacije pri turistični in rekreacijski rabi gozda, ki predstavljajo podlago za upravljanje gozdov za potrebe oziroma priložnosti turizma in rekreacije.

2.1 Deležniki ter njihove pristojnosti in interesi pri turistični in rekreativni rabi gozdov

Za analizo deležnikov ter njihovih pristojnosti in interesov pri turistični in rekreativni rabi gozdov smo izvedli spletno anketo med člani Posvetovalnega odbora in projektne skupine. Skupno smo prejeli 25 popolno izpolnjenih anketnih vprašalnikov. Deležnike so anketiranci razvrščali po kategorijah (Wilkes-Allemann in sod., 2015):

- uporabniki,
- prizadeti deležniki,
- ponudniki storitev za turistično in rekreativno rabo gozdov,
- lastniki gozdov,
- upravljalci oziroma načrtovalci rabe gozdnega prostora.

Opredelitev deležnikov je predpogoj za določitev glavnih konfliktov (v kasnejših nalogah projekta), ki izhajajo iz odnosov med obema poloma deležnikov.

Preglednica 1: Kategorije »uporabnikov« glede na frekvenco odgovorov

Rang*	Posamezniki	Formalno organizirane skupine	Neformalno organizirane skupine
1	Pohodniki, sprehajalci in tekači	Lovci	Športne skupine
2	Nabiralci gozdnih plodov	Planinska društva	Naravoslovci, ornitologi in opazovalci živali
3	Kolesarji	Športna društva	Nabiralci gozdnih plodov
4	Naravoslovci, ornitologi in fotografi	Naravoslovci	Vozniki motornih vozil
5	Lovci	Taborniki	Turistične skupine
6	Lokalno prebivalstvo	Gobarska društva	Lastniki gozdov
7		Gozdarji	
8		Turistična društva	
9		Vrtci	

*frekvenca odgovorov

Preglednica 2: Kategorije »prizadetih deležnikov« glede na frekvenco odgovorov

Rang	Posamezniki	Formalno organizirane skupine	Neformalno organizirane skupine
1	Zasebni lastniki gozdov	Lovska društva, zveza, upravniki lovišč	Naravovarstveniki
2	Lovci	Društvo lastnikov gozdov, zveza	Nabiralci gozdnih plodov
3	Naravovarstveniki, opazovalci živali	Naravovarstveniki, opazovalci živali	Pohodniki, planinci, kolesarji
4	Drugi uporabniki	Javni zavodi	Lastniki gozdov
5	Lokalno prebivalstvo	Agrarne skupnosti	Lovci
6	Izvajalci gozdarskih del	Gozdarji	Civilne pobude
7		Planinska zveza	Gozdarji
8			Izvajalci gozdarskih del

*frekvenca odgovorov

Preglednica 3: Kategorije »ponudnikov storitev za turistično in rekreativno rabo gozdov« glede na frekvenco odgovorov

Rang	Posamezniki in organizacije, ki se ukvarjajo s trženjem rekreacije in turizma v gozdovih
1	Turistična društva in organizacije
2	Ponudniki namestitvev in prehrane
3	Lovska društva
4	Ponudniki kolesarskih storitev
5	Ponudniki pohodniških storitev
6	Adrenalinski parki

*frekvenca odgovorov

Preglednica 4: Kategorije »lastnikov gozdov« glede na frekvenco odgovorov

Rang	Zasebni lastniki	Država	Lokalne skupnosti
1	Zasebni lastniki gozdov	SiDG	Občine
2	Agrarne skupnosti in društva lastnikov gozdov	Zavod za gozdove Slovenije	Krajevne, lokalne in vaške skupnosti
3	Lastniki gozda z dejavnostjo	Koncesionarji	Agrarne in pašne skupnosti
4		Sklad RS kmetijskih in gozdnih zemljišč	Zadruga
5		Ministrstva	Lokalna društva lastnikov gozdov
6		Zavod za varstvo narave	
7		Gozdarski inštitut Slovenije	
8		Agencija RS za okolje	

*frekvenca odgovorov

Preglednica 5: Kategorije »upravljalcev oziroma načrtovalcev rabe gozdnega prostora« glede na frekvenco odgovorov

Rang	Upravljavci / načrtovalci rabe gozdnega prostora (imajo pooblastila za zasnovo in pripravo različnih režimov upravljanja z gozdovi)
1	Zavod za gozdove Slovenije
2	Ministrstva (MKGP, MOP)
3	Občine
4	Zavod RS za varstvo narave
5	Krajinski parki, nacionalni park

*frekvenca odgovorov

Za vsako od kategorij so anketiranci določali njihovo primarno, sekundarno in terciarno motivacijo za udeležbo pri upravljanju rekreacije v gozdu, njihov vpliv pri načrtovanju, uresničevanju ukrepov, rabi rekreacijske infrastrukture in financiranju ukrepov.

Preglednica 6: Motivacija »uporabnikov« za udeležbo pri upravljanju rekreacije in turizma v gozdovih

Posamezniki	Formalno organizirane skupine	Neformalno organizirane skupine
Dobro počutje	Vpliv na upravljanje	Prost dostop
Uživanje gozda	Ohranjanje narave	Ohranjanje gozda
Prost dostop	Prost dostop	Sokreiranje politike
Nabiranje plodov	Sožitje uporabnikov	Izogibanje nesoglasij
Čim manj uporabnikov	Varstvo gozda	Čim manj uporabnikov
Vključitev v odločanje	Omejevanje aktivnosti	Razvojni potenciali
Izogib nesoglasij	Trajnostno upravljanje	Zasluzek

Preglednica 7: Motivacija »uporabnikov« za udeležbo pri upravljanju rekreacije in turizma v gozdovih

Posamezniki	Formalno organizirane skupine	Neformalno organizirane skupine
Nemoteno uživanje lastnine	Zaščita lastnega interesa	Zagotavljanje možnost za r.
Zasluzek	Sokreiranje politike	Dobra infrastruktura
Čim manj uporabnikov	Izogibanje nesoglasij	Dolžnosti lastnika
Omejevanje rabe drugim	Sodelovanje z drugimi	Sodelovanje z drugimi
Ukrepanje inštitucij	Trajnostna raba	Trajnostna raba
-	Varstvo narave	Varstvo narave
Izogibanje konfliktom	Preprečevanje škode	Izogib nesoglasij
Uveljavljanje lastnih interesov	Politični interesi	Lastni interesi

Preglednica 8: Motivacija »uporabnikov« za udeležbo pri upravljanju rekreacije in turizma v gozdovih

Posamezniki in organizacije, ki se ukvarjajo s trženjem rekreacije in turizma v gozdovih
Nemoteno izvajanje svoje dejavnosti
Urejenost odnosov z lastniki gozda
Finančni izplen
Promocija
Sodelovanje z drugimi
Sokreiranje politike
Izogibanje nesoglasij
Ohranjane narave
Prost dostop do gozda

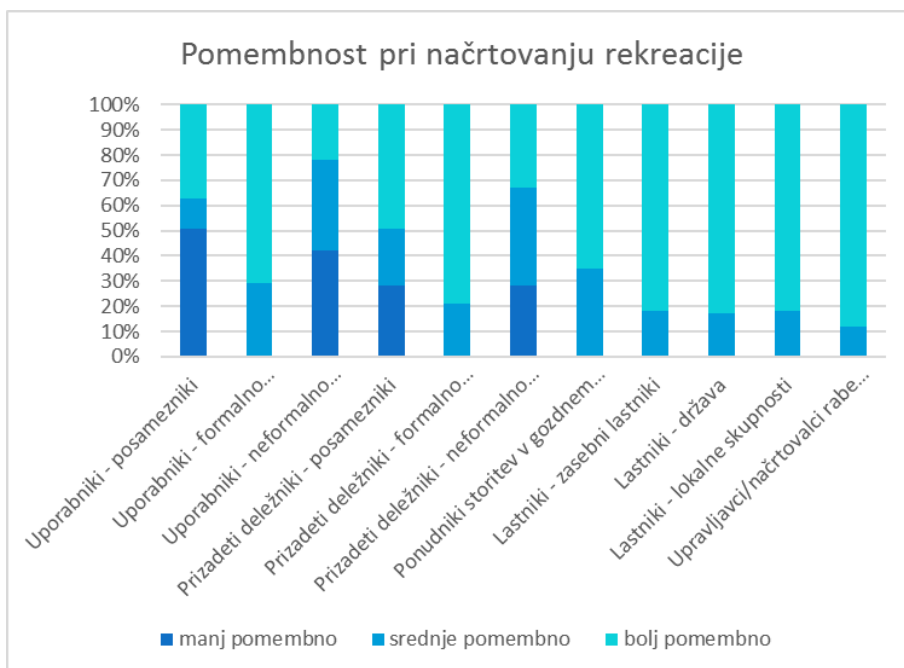
Preglednica 9: Motivacija »lastnikov gozdov« za udeležbo pri upravljanju rekreacije in turizma v gozdovih

Zasebni lastniki	Država	Lokalne skupnosti
Nemoteno uživanje lastnine	Trajnostno upravljanje	Trajnostno upravljanje
Zaslужek	Finančni izplen	Finančni izplen
Sokreiranje politike	Usklajevanje interesov	Turistična privlačnost
Preprečevanje škode	Mnogonamenskost	Mnogonamenskost
Omejevanje dostopa	Urejeni odnosi med deležniki	Pridobivanje dobrin
Pridobivanje dobrin	Prost dostop	Izogibanje nesoglasij
Uveljavljanje lastnih interesov	Izogibanje nesoglasij	Razvoj turizma
Izogibanje nesoglasij	Nadzor nad rabo	Infrastruktura
Trajnostna raba	Varstvo gozda	Kakovost življenja

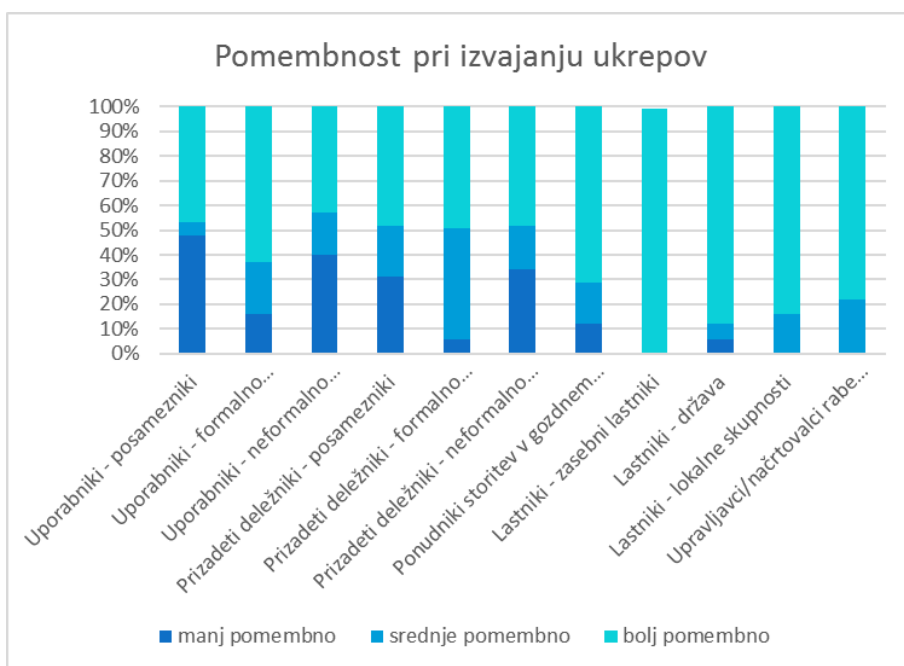
Preglednica 10: Motivacija »upravljalcev oziroma načrtovalcev rabe gozdnega prostora« za udeležbo pri upravljanju rekreacije in turizma v gozdovih

Upravljalci / načrtovalci rabe gozdnega prostora (imajo pooblastila za zasnovu in pripravo različnih režimov upravljanja z gozdovi)
Trajnostno upravljanje
Izogibanje nesoglasij
Conacija gozdnega prostora
Nadzor nad škodljivimi vplivi
Mnogonamenskost
Izvajanje politike
Izvajanje strategij
Iskanje sinergij med deležniki
Ohranjanje narave

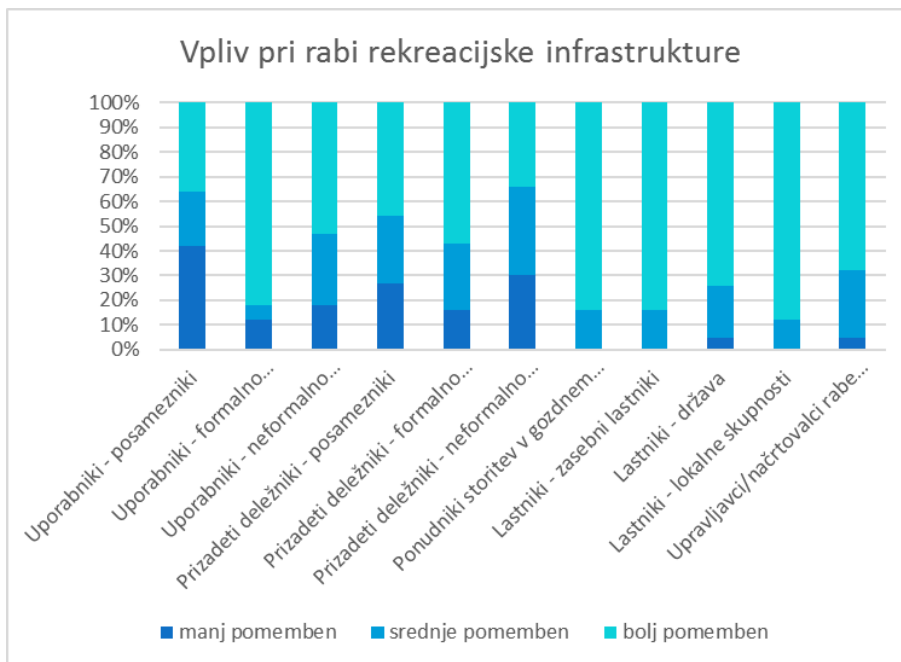
Zanimalo nas je tudi mnenje anketirancev glede vpliva določene kategorije deležnikov na načrtovanje turistične in rekreativne rabe gozdov, izvajanje načrtovanih ukrepov ter financiranje.



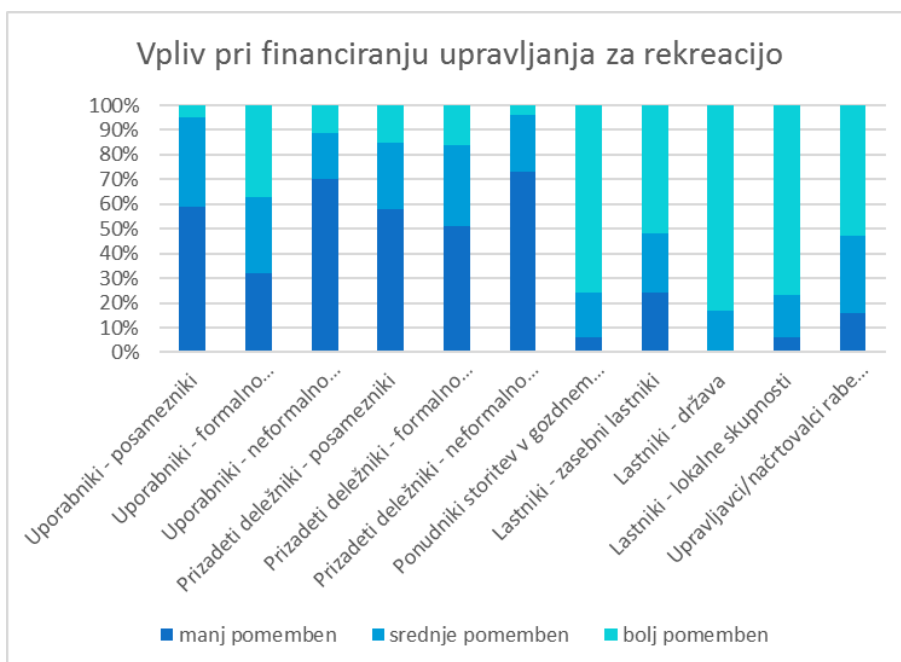
Slika 1: Vpliv različnih kategorij deležnikov na načrtovanje turistične in rekreativne rabe gozdov



Slika 2: Vpliv različnih kategorij deležnikov na izvajanje ukrepov glede turistične in rekreativne rabe gozdov



Slika 3: Vpliv različnih kategorij deležnikov glede rabe infrastrukture za rekreacijo in turizem v gozdovih



Slika 4: Vpliv različnih kategorij deležnikov pri financiranju upravljaljskih aktivnosti za rekreacijo in turizem v gozdovih

2.2 Zakonodajni okvir za turistično in rekreacijsko rabo gozdov v Sloveniji

Pripravili smo pregled trenutno veljavne zakonodaje in sodne prakse s tega področja v Sloveniji in opravili primerjalno pravno analizo s sosednjimi državami. V projektu nismo obravnavali vprašanj, vezanih na lov. Iz pravne ureditve je možno razbrati, da sama zakonodaja loči to področje kot posebno dejavnost.

Ustava Republike Slovenije

5. člen Ustave Republike Slovenije (Ustava Republike Slovenije, 1991, 1997, 2000, 2003, 2004, 2006, 2013, 2016) določa: »Država skrbi za ohranjanje naravnega bogastva in kulturne dediščine ter ustvarja možnosti za skladen civilizacijski in kulturni razvoj Slovenije.« S tem členom pa je vsebinsko povezan tudi **70. člen** Ustave, ki določa, da »zakon določa pogoje pod katerimi se lahko izkoriščajo naravna bogastva.« S tem je prepuščeno zakonom, da uredijo, kaj štejejo kot naravna bogastva in kako jih izkoriščamo. Za gozdove je to Zakon o gozdovih (ZG), ki že v prvem členu določa, da je gozd naravno bogastvo ter opredeljuje upravljanje z gozdom tudi na način, ki omogoča rekreacijo v gozdu.

V povezavi z rekreacijo v gozdu je bolj relevanten **72. člen** Ustave, ki določa, da »država skrbi za zdravo življenjsko okolje. V ta namen zakon določa pogoje in načine za opravljanje gospodarskih in drugih dejavnosti.« S tem je tudi tukaj prepuščeno ZG, da določi način za opravljanje gospodarskih in drugih dejavnosti, pri čemer mora zagotoviti, da njihovo izvajanje ne bo imelo posledic na zdravem življenjskem okolju. S to določbo je potrjeno, da je ustrezno upravljanje z gozdovi v javnem interesu ter je opravljanje gospodarskih in drugih dejavnosti podrejeno temu interesu in skrbi za zdravo okolje. Ob tem je pomembno razumeti dvojno naravo rekreativnih aktivnosti. V osnovi vsake rekreativne aktivnosti je uživanje v zdravem gozdnem okolju. Vendar pa je možno rekreativne aktivnosti izvajati tudi kot gospodarsko dejavnost, ki lahko ob velikem zanimanju zanjo in pretiranem povečanem izvajanju te aktivnosti povzroči tudi škodo v gozdnem okolju. Zato je nujno, da se vsako zakonsko urejanje gospodarskih dejavnosti v gozdu razlaga v okviru omejitve za ohranjanje zdravega življenjskega okolja.

Pri razpravi o rekreacijskih aktivnostih v gozdovih pa zagotovo ne moremo mimo **67. člena** Ustave. Ta napotuje na zakon za določanje načina pridobivanja in uživanja lastnine oz. lastninske pravice na gozdu tako, da je zagotovljena gospodarska, socialna in ekološka funkcija lastnine. Z rekreacijskega vidika so tako pomembne vse tri lastninske funkcije, ki so si hierarhično enakovredne in ne moremo nobeni od teh funkcij dati prednost.

Zakon o ohranjanju narave

Zakon o ohranjanju narave (ZON) (Zakon o ohranjanju narave s spremembami in dopolnitvami, 1999, 2000, 2002, 2004) ureja na splošna temeljna pravila ohranjanja biotske raznovrstnosti in varovanje naravnih vrednot z namenom ohranjanja narave. ZG pa v tem primeru predstavlja *lex specialis* oz. poseben zakon, ki ureja zgolj vprašanja ohranjanja narave vezana na gozdove. Vprašanja glede ohranjanja

gozdnega ekosistema in varovanja gozdnega okolja, ki jih ZG specifično ne ureja, ureja tako neposredno ZON.

V 28.b členu ZON določa, kaj je naravno okolje. To je okolje, ki "obsega živo in neživo naravo nekega območja, ki ga ni ustvaril človek, nanj pa vpliva, ga oblikuje in uporablja. To so vsa območja izven:

- naselij;
- javnih in nekategoriziranih cest, ki se uporabljajo za javni cestni promet, v skladu s predpisi, ki urejajo ceste, ter drugih prometnih površin, ki so namenjene za vožnjo, ustavljanje in parkiranje v skladu s predpisi, ki urejajo ceste in varnost cestnega prometa;
- gozdnih cest v skladu s predpisi, ki urejajo gozdove;
- območij, ki so s prostorskimi akti določena kot površine za rekreacijo in šport;
- omrežij gospodarske javne infrastrukture in
- območij rudarskih operacij, ki so določena v skladu s predpisi, ki urejajo prostor in rudarstvo."

Nadalje v **28.b člen ZON** prepoveduje vožnjo z motornimi vozili ali drugimi vozili na lasten pogon v naravnem okolju, kar obsega tudi gozdne površine izven gozdnih cest, kjer je vožnja dovoljena v skladu s pravili Zakona o gozdovih, in površine, ki so s prostorskimi akti določene kot površine za rekreacijo in šport. **28.c člen ZON** ureja izjemo tej prepovedi kadar gre za javne prireditve vožnje z vozili na motorni pogon v naravnem okolju, vendar mora to biti izven območij, ki imajo na podlagi predpisov, ki urejajo ohranjanje narave, poseben status, in območij, ki so posebej varovana na podlagi predpisov, ki urejajo gozdove. V skladu s pravili zakona, ki ureja javna zbiranja je možno organizirati takšno javno prireditev tudi v gozdu, vendar le ob pridobitvi predhodnega soglasja Zavoda RS za varstvo narave. V primeru, ko trasa poteka po gozdnem prostoru ali kmetijskem zemljišču, morata Zavod za gozdove Slovenije ali kmetijsko-svetovalna služba podati predhodno soglasje Zavoda RS za varstvo narave.

28.d člen ZON glede vožnje s kolesi v gozdu izrecno napotuje na določbe Zakona o gozdovih. V primeru, da gre za vožnjo po planinskih poteh, pa na Zakon o planinskih poteh. ZON določa, da je v naravnem okolju vožnja s kolesi dovoljena po utrjenih poteh, če temu ne nasprotuje lastnik ali upravljavec poti, pri čemer se za utrjeno pot šteje pas zemljišča, ki se uporablja za hojo ali vožnjo in je za ta namen tudi utrjen. Podobne izjeme glede javnih prireditev iz 28.c člena veljajo tudi za vožnjo s kolesi v gozdovih. S pomembno razliko, da so prireditve kolesarjenja potencialno možne tudi znotraj območij, ki imajo na podlagi predpisov, ki urejajo ohranjanje narave, poseben status, in območij, ki so posebej varovana na podlagi predpisov, ki urejajo gozdove.

Zakon o gozdovih (ZG)

3. člen Zakon o gozdovih (ZG) (Zakon o gozdovih s spremembami in dopolnitvami, 1993, 1998, 2007, 2010), ki definira pojme, v **5. točki** opredeljuje funkcije gozdov. Pri tem sledi delitvi funkcij lastnine iz same Ustave: ekološke, socialne in proizvodne. Med socialne funkcije gozdov uvršča »zaščitno funkcijo – varovanje objektov, **rekreacijska**,

turistična, poučna, raziskovalna, higiensko – zdravstvena funkcija, funkcija varovanja naravnih vrednot, funkcija varovanja kulturne dediščine, obrambna ter estetska funkcija;...«V **24. točki** opredeljuje **prost dostop**, ki pomeni »prosto hojo oseb po gozdu ter drug dostop v gozd, ki se izvaja na lastno odgovornost in je v skladu s predpisi, ki urejajo gozdove«".

Način izvrševanje te rekreacijske funkcije pa je opredeljen v **prvem odstavku 5. člena ZG**: »Lastninska pravica na gozdovih se izvršuje tako, da je zagotovljena njihova ekološka, socialna in proizvodna funkcija. Lastnik gozda zato mora:

- gospodariti z gozdovi v skladu s predpisi, z načrti za gospodarjenje in upravnimi akti, izdanimi po tem Zakonu;
- dopustiti v svojem gozdu prost dostop, razen za primere pridobitne turistične oziroma pridobitne rekreativne dejavnosti;
- dopustiti v svojem gozdu čebelarjenje ter lov in rekreativno nabiranje plodov, zelnatih rastlin, gob in prosto živečih živali v skladu s predpisi.«

Sam ZG potrdi, kar določa Ustava, da moramo z gozdovi upravljati na način, da zagotovimo tudi ekološko in socialno funkcijo gozdov, poleg proizvodne oz. gospodarske (ta dva izraza se tukaj uporabljata kot sopomenki). Najpomembnejši pa sta druga in tretja alineja tega člena o prostem dostopu, čebelarjenju, lovu in rekreativnemu nabiranju plodov, zelnatih rastlin, gob in prosto živečih živali. To je dovoljeno, dokler je to v okviru rekreativne rabe za osebne potrebe vsakega posameznika. S trenutkom, ko se omenjeni načini rabe gozda začnejo izvajati z namenom kakršne koli pridobitne dejavnosti, takšna raba ni dovoljena.

Praktično izvrševanje tega člena pa prinese za seboj vrsto nejasnosti, saj je dikcija tega člena zelo ohlapna. Na primer, ali je rekreacijski tek skupine tekačev po gozdu pod vodstvom zasebnega trenerja, ki ga tekači plačajo, pridobitna rekreativna dejavnost? Ali pa rekreativni planinski pohod, ki ga organizira planinsko društvo, ki je kot pravni subjekt po naravi neprofitnega značaja, pohoda pa se udeleži več 100 pohodnikov? Kje je meja med pridobitnostjo in nepridobitnostjo? Kako lastnik izrazi svojo "nedopustitev" izvajanja pridobitnih turističnih in/ali pridobitnih rekreativnih dejavnosti? Kako uporabniki vedo za takšno voljo lastnika?

O obsegu posega v lastninsko pravico, ki ga mora trpeti lastnik gozda ob izvrševanju 5. člena ZG, je razpravljalo tudi **Ustavno sodišče**. V odločbi **U-I-51/95**, katere predmet je bilo vprašanje skladnosti 5. člena ZG z določbami ustave o lastninski pravici, je sodišče potrdilo, da 5. člen predstavlja predpisan način izvrševanja lastninske pravice in ne poseg v lastninsko pravico, saj je tak način izvrševanja v skladu s socialno funkcijo lastnine, kot je določeno v 67. členu Ustave. Primer pred ustavnim sodiščem je bil vezan na tretjo alinejo prvega odstavka 5. člena in sicer na dovoljenje za rekreativno nabiranje plodov in ne druge zgoraj predstavljene in bolj sporne oblike rekreativnega uživanja prostega dostopa do gozdov.

Pri razlagi slednjih bi si lahko delno pomagali s odločitvijo Ustavnega sodišča **U-I-40/06**. Primer je sicer vezan na vprašanje ali lov v gozdu predstavlja predpisan način izvrševanja lastninske pravice ali poseg v lastninsko pravico, vendar bi utegnil biti

zanimiv saj nekatere oblike rekreacije v gozdu (ki se izvršujejo na podlagi druge alineje prvega odstavka 5. člena ZG) pomenijo gibanje po gozdnih zemljiščih, ki je primerljivo lovu. Ustavno sodišče je v tem primeru potrdilo, »da v primerih, ko gre za naravna bogastva, določanje načina izvrševanja lastninske pravice ne pomeni posega v 33. člen Ustave, temveč te omejitve sodijo v okvir socialne vezanosti lastnine.« Pri tem je dodalo, da je zakon uredil upravičenja lastnika gozda glede na namen in rabo gozdov tako, da je v skladu s socialno funkcijo lastnine upošteval tudi korist nelastnikov gozdov.« Tako bi lahko sklepali, da gre tudi v primeru druge alineje prvega odstavka 5. člena za izvajanje dejavnosti, ki pomenijo izpolnjevanje socialne funkcije lastnine.

Vendar pa tudi izpolnjevanje socialne funkcije lastnine ni neomejeno, zato 5. člen ZG dovoljuje prost dostop le za nepridobitne namene. Kakršen koli prestop tega pomeni že poseg v lastninsko pravico. Ustavno sodišče je ob tem dodalo: »kje je ta meja, je odvisno ne le od narave stvari, ki je predmet lastnine, temveč tudi od tega, kakšne obveznosti je zakonodajalec naložil lastniku v okviru določitve načina uživanja lastnine. Zato je treba omejitve lastniške pravice, potrebne za doseg gospodarske, socialne in ekološke funkcije lastnine, presojati glede na konkretne okoliščine.«

Kot pa je sodišče nadalje ugotovilo, pa je lahko tudi poseg v lastninsko pravico upravičen, če zasleduje dopusten ustavni cilj in je sorazmeren. Tako je sodišče v obravnavanem primeru utemeljilo lovsko pravico. Pritrdilo je, da lov sicer pomeni poseg v pravico do lastnine iz 33. člena Ustave iz dveh razlogov: glede na obseg uporabe gozdov za izvrševanje lovske pravice nelastnikov in glede na obseg omejitev, ki so naložene lastnikom zemljišč pri uporabi njihovih zemljišč. Prvi razlog, kot je utemeljilo sodišče, je vezan predvsem na to, da »izvrševanje lastninske pravice ne pomeni samo golega gibanja nelastnikov po tujem zemljišču«, ampak je njihovo gibanje vezano na izvrševanje številnih ukrepov, ki so vezani na upravljanje z divjadjo, kot to določa Zakon o divjadi in lovstvu (ZDLov-1) in tako predstavljajo poseg v lastninsko pravico. Drugi razlog pa je vezan na zahteve, da lahko lovsko pravico pridobijo zgolj usposobljene osebe in tako lastniki gozdov ne morejo loviti v gozdu in si prilaščati divjadi. Vendar kljub posegu v lastninsko pravico, je sodišče ugotovilo, da ta poseg predstavlja zasledovanje ustavno dopustnega cilja, ki je skrb države za zdravo življenjsko okolje, in ki je prestal strogi test sorazmernosti. Test sorazmernosti zahteva »presojo treh vidikov posega: 1) ali je poseg sploh nujen (potreben) za doseg zasledovanega cilja; 2) ali je ocenjevanj poseg primeren za doseg zasledovanega cilja v tem smislu, da je ta cilj s posegom dejansko mogoče doseči; 3) ali je teža posledic ocenjevanega posega v prizadeto človekovo pravico proporcionalna vrednosti zasledovanega cilja oziroma koristim, ki bodo zaradi posega nastale (načelo sorazmernosti v ožjem pomenu oziroma načelo proporcionalnosti).«

Nekoliko bolj natančno je določen obseg rekreativnega nabiranja plodov, zelnatih rastlin in gob, saj **43. člen Pravilnika o varstvu gozdov** (Pravilnik o varstvu gozdov s spremembami in dopolnitvami, 2009) določa, da »posamezni obiskovalec gozda lahko v smislu rekreativnega nabiranja za lastne potrebe nabere dnevno največ 2 kg gob, razen gob, ki jih je prepovedano nabirati na podlagi predpisa, ki ureja varstvo

samoniklih gliv (Uredba o varstvu samoniklih gliv, 1998; Uredba o zavarovanih prosto živečih vrstah gliv, 2011), plodov, mahov in kostanja ter 1 kg zelnatih rastlin, razen rastlin, ki jih je prepovedano nabirati na podlagi predpisa, ki ureja varstvo zavarovanih rastlinskih vrst.«

Rekreativno rabo gozdov pa je mogoče tudi omejiti ali prepovedati.

Nabiranje plodov, gob, rastlin ali živali se lahko omeji ali prepove na podlagi **25. člena ZG** iz 2 razlogov: varovanje funkcije gozda in varovanje plodov, ki jih lastnik gozda posebej goji. V prvem primeru takšno omejitev ali prepoved določi pristojno ministrstvo, ki v primeru omejitve določi tudi omejitev vrste, količin, načina, kraja in časa nabiranja. V drugem primeru pa lahko na prošnjo lastnika gozdov takšno prepoved odredi pristojni organ lokalne skupnosti.

Prost dostop pa se lahko prepove z ograditvijo posameznih delov gozdov, kot to določa **24. člen ZG**. Posamezni deli gozda se lahko ogradijo prvič zaradi zaščite mladja ali varstva gozdov pred divjadjo za čas, ki je potreben do uskladitve populacije divjadi z okoljem (kot to predvideva gozdno gojitveni načrt); drugič zaradi zaščite vodnih zajetij, varstva naravnih vrednot in območij, zavarovanih na podlagi predpisov o ohranjanju narave, kulturnih spomenikov ali znanstveno-raziskovalnih proučevanj; in tretjič kadar želimo zavarovati gozd, ki je bil razglašen za gozd s posebnim namenom.

43. do vključno s 46. členom ZG urejajo vprašanja vezana z določitvijo varovalnih gozdov in gozdov s posebnim namenom, kjer je možno omejiti rekreacijsko rabo gozda. Vendar pa lahko razglasimo kot gozd s posebnim namenom tudi gozd, kjer je »izjemno poudarjena zaščitna, rekreacijska, turistična, poučna higiensko-zdravstvena funkcija, obrambna ali estetska funkcija.« V takšnem primeru pa ne govorimo več o omejitvi rekreacija pač pa o spodbujanju takšnega načina koriščenja gozdov. ZG ne pove, kakšen režim rabe gozdov naj se vzpostavi v tem primeru. Določa le, da je treba s predpisom s katerim se razglasi takšen gozd določiti režim gospodarjenja z gozdom, torej določitev obveznosti in pravic za lastnike gozdov (46. člen ZG).

ZG pa vsebuje še nekatere druge določbe, ki bi bile lahko relevantne glede rekreacije v gozdu. Sem spadajo naslednji členi:

- **3. člen**, ki določa, da so gozdna infrastruktura »gozdne prometnice (gozdne ceste, vlake in stalne žičnice) in drugi objekti v gozdovih, namenjeni predvsem gospodarjenju z gozdom«.
- **33. člen ZG**, ki prepoveduje kurjenje v gozdovih, razen na urejenih kuriščih, skupaj s dodatnimi prepovedmi za gozdove Krasa in druge gozdov, ki so posebno ogroženi zaradi požarov. Te določbe bi utegnile biti relevantne za tabornike oz. druge pohodnike v gozdu.
- **37. , 38. in 39. člen ZG**, ki določajo, da je gradnja gozdnih prometnic v javnem interesu in, da so »gozdne ceste prometnice, ki so namenjene predvsem gospodarjenju z gozdom ter so sestavni del gozda ali drugega zemljišča, čez katero potekajo, in so javnega značaja«. Praviloma jih lahko uporabljajo drugi uporabniki, morajo pa biti označene, da so gozdne ceste in da jih drugi uporabniki uporabljajo

na lastno odgovornost. Zavod za gozdove lahko pod posebnimi pogoji določi poseben režim prometa (npr. zapora za določeno vrsto vozil, časovna zapora ...).

- **40. člen ZG**, ki prepoveduje kakršno koli drugo vožnjo v gozdu zunaj gozdnih cest, ki ni za namene gospodarjenja z gozdovi ali za reševanje ljudi ali premoženja. Izjema od tega pravila je ježa in vožnja s kolesom brez motorja, ki sta dovoljeni tudi na označenih gozdnih vlakah in drugih označenih poteh na območjih, ki so za to določena v prostorskem delu območnega načrta. Pogoje njihove rabe sporazumno določijo in v skladu s predpisi o gozdnih prometnicah označijo lastniki, Zavod za gozdove Slovenije in lokalna skupnost.

Ob koncu je treba dodati, da kljub temu, da ZG omogoča prost dostop nelastnikom do gozdov, to ne pomeni, da so gozdovi javno dobro. Javno dobro, kot je utemeljilo Ustavno sodišče v zadevi **U-I-176/94**, so »zemljišča, ki so po naravi stvari namenjena splošni rabi vseh pod enakimi pogoji ali če jih zakonodajalec (z zakonom) izrecno opredeli kot javno dobro. Sicer pa so zemljišča stvari, podrejene režimu civilnega prava. So v pravnem prometu in načeloma se lahko uporabljajo na kakršenkoli način. Glede na stopnjo javnega interesa pa v pravni režim teh stvari bolj ali manj intenzivno posega javno pravo. Glede na namen in uporabo nekaterih stvari se njihov pravni položaj lahko približa režimu javnega dobra (ne da bi stvari same zaradi tega postale javno dobro).« ZG gozdnih zemljišč ne opredeljuje kot javno dobro. Obrazložitvi Ustavnega sodišča pa je tako sledilo tudi Upravno sodišče, ki je v zadevi U 1291/2001, potrdilo, da »gozdovi kot genus, kot vrsta nepremičnin, niso imeli statusa dobrine v splošni rabi v prejšnji družbeni ureditvi in niso naravno javno dobro po novi zakonodaji.« Ob tem je sodišče nadaljevalo, da prost dostop do gozdov iz 5. člena ZG »sicer kaže na splošno rabo, kar je temeljni opredelilni znak javnega dobra, in ki je v pravni teoriji opisana kot anonimna in začasna uporaba javnega dobra v skladu z namenom stvari, ki jo uporabnik izvršuje tako, da s svojo uporabo ne onemogoča drugim vsebinsko enake rabe. Vendar pa je treba upoštevati, da ima gozd kot naravna dobrina več funkcij (po 6. točki 3. člena ZG ekološko, socialno in proizvodno), in so prej navedene rabe [iz 5. člena ZG] vezane na socialno funkcijo. Njihov položaj se glede na namen in uporabo lahko približa režimu javnega dobra ne da bi stvari same zaradi tega postale javno dobro.«

Zakon o planinskih poteh (ZPlanP)

Zakon o planinskih poteh (Zakon o planinskih poteh, 2007) ureja uporabo planinskih poti, ki velikokrat potekajo tudi skozi gozdni prostor, kar priznava tudi definicija planinske poti iz **2. člena ZPlanP**. Kot določa **3. člen ZPlanP** so planinske poti javnega značaja, ki jih lahko uporabljajo vsi za hojo, tek ali plezanje. Takšno rabo teh poti morajo dopustiti lastniki teh zemljišč, prav tako morajo pustiti skrbnikom poti, ki so večinoma planinska društva (2. člen ZPlanP), da to planinsko pot vzdržujejo in označujejo. Vsak uporabnik planinske poti je »dolžan planinsko pot uporabljati tako, da se zaradi njegove hoje, teka ali plezanja po njej ter na in ob zemljišču, preko katerega poteka in na drugih nepremičninah ter favni in flori ob njej ne dela škoda ali ogroža druge uporabnike.«

Planinsko pot uporabljajo uporabniki na lastno odgovornost in kot določa **5. člen ZPlanP** se morajo pri tem ravnati »samo-odgovorno in odgovorno do drugih tako, da ne ogrožajo ali poškoduje sebe ali drugega.«

Na podlagi **7. člena ZPlanP**, lastnik ali kdor koli drug ne sme omejevati dostopa do planinske poti. Prav tako pa **16. člen ZPlanP** prepoveduje postavitve ovir ali začasnih ali stalnih zapor planinskih poti. Izjema od te prepovedi je zapora zaradi tega, ker je planinska pote postala nevarna za uporabnike.

V **19. členu ZplanP** določa pogoje za vožnjo z gorskimi kolesi po planinskih poteh. Vožnja je dovoljena po planinskih poteh, ki potekajo po poljskih poteh ali gozdnih cestah. Vendar tudi po tovrstnih planinskih poteh je lahko prepovedana, če je takšna vožnja prepovedana na podlagi predpisov, ki urejajo ohranjanje narave, gozdarstvo ali lovstvo. V vseh ostalih primerih pa je vožnja z gorskim kolesom po planinskih poteh dovoljena le, kjer je dovoljena tako imenovana dvonamenska rabo. Te poti na predlog skrbnika planinske poti (planinska društva) določi minister, pristojen za šport. V danem trenutku v Sloveniji še nimamo nobene takšne planinske poti.

Zakon o varstvu javnega reda in miru

V **18. členu** Zakon o varstvu javnega reda in miru (ZJRM-1) (Zakon o varstvu javnega reda in miru, 2006) določa, da je kampiranje na javnem kraju »ki za to ni določen, ali na zasebnem prostoru brez soglasja lastnika ali posestnika« prekršek. Pogoje in območja kampiranja lahko na svojem območju določijo občine.

Zakon o Triglavskem narodnem parku

V **13. členu** Zakon o Triglavskem narodnem parku (ZTNP-1) (Zakon o Triglavskem narodnem parku, 2010, 2014) določa splošni varstveni režim v edinem narodnem parku v Sloveniji. Med drugim, da je na območju narodnega parka prepovedano:

- »v komercialne namene odvezemati iz narave rastline prostoživečih vrst, vključno z glivami, razen drevja, brez soglasja upravljavca narodnega parka;
- uporabljati motorne sani in druga vozila na motorni pogon za vožnjo po snegu in ledu, razen za oskrbo planinskih koč in smučišč ter za urejanje smučarskih tekaških prog s soglasjem upravljavca narodnega parka in za reševanje;
- parkirati motorna vozila, počitniške prikolice ali motorna vozila, ki se uporabljajo za prebivanje, zunaj za to določenih mest;
- voziti, ustavljeni, parkirati ali organizirati vožnje z motornimi vozili in s kolesi v naravnem okolju, razen za službene vožnje javne gozdarske, naravovarstvene, zdravstvene, reševalne in veterinarske službe, pri inšpekcijskem nadzoru, delu preiskovalnih sodnikov in državnih tožilcev, obrambe, zaščite in reševanja, policije, gorskih in jamskih reševalcev ter gasilcev, za vožnje pri opravljanju lovskočuvajske in ribiškočuvajske ter kmetijsko-svetovalne službe, gospodarjenja z gozdovi in divjadjo, opravljanja kmetijskih, geodetskih, geoloških del in urejanja voda;

- voziti z motornimi vozili na državnih, občinskih, gozdnih in kmetijskih cestah ter javnih poteh za namene organiziranih športnih, testnih, kros in podobnih voženj ter v reklamne, tekmovalne in podobne namene;
- kuriti ogenj zunaj za to urejenih mest, razen za namene kmetijske dejavnosti in varstva gozdov;
- šotoriti ali taboriti zunaj za to določenih mest, razen na mestih, kjer ta dejavnost ne ogroža ciljev narodnega parka in s soglasjem upravljavca narodnega parka;
- puščati pse s povodca zunaj naselij, razen pri izvajanju lova in paše ter pri izvajanju nalog policije, vojske in gorske reševalne službe;
- jezdit konje zunaj za to določenih poti.«

V **15. členu ZTNP-1** določa varstveni režim v prvem varstvenem območju, kjer je poleg prepovedi iz 13. člena zakona prepovedano tudi:

- »odvzemati iz narave rastline prostoživečih vrst vključno z glivami, razen za znanstvenoraziskovalne in izobraževalne namene in s soglasjem upravljavca narodnega parka;
- gospodariti z gozdovi;
- graditi nove in širiti obstoječe ceste, kolovoze, poljske in druge poti;
- graditi novo gozdno infrastrukturo;
- nadelavati nove planinske, turistične in druge poti ter steze, jih širiti ter označevati, razen označevati zgodovinske in tematske poti s soglasjem upravljavca narodnega parka
- prirejati javne shode in prireditve ter organizirati športna tekmovanja, razen če ne povzročajo prekomerne obremenitve s hrupom in če nimajo neugodnih vplivov na cilje narodnega parka, s soglasjem upravljavca narodnega parka;
- voziti motorna vozila na gozdnih in kmetijskih cestah, razen za vožnje, ki so dovoljene v 43. točki prvega odstavka 13. člena tega zakona;
- voziti se s kolesom, razen na gozdnih in kmetijskih cestah, planinskih in drugih poteh ter nekategoriziranih gozdnih prometnicah, ki so določene v načrtu upravljanj.«

ZTNP-1 v 6. odstavku 15. člena navaja izjeme, kdaj je v gozdnem prostoru dopustno izvajanje nujnih varstvenih ukrepov, brez izkoriščanja gozdov. V 7. odstavku določa, da se podrobnejša prostorska in časovna umestitev varstvenih režimov opredeli v načrtu upravljanja.

ZTNP-1 v 16. členu določa varstveni režim v drugem varstvenem območju, kjer veljajo prepovedi iz 13. in 15. člena zakona, pri čemer je dovoljena vožnja z motornimi vozili po kmetijskih in gozdnih cestah, določenih z načrtom upravljanja.

Zakon o regijskem parku Škocjanske jame

Podobno kot ZTNP tudi Zakon o regijskem parku Škocjanske jame (ZRPSJ) (Zakon o regijskem parku Škocjanske jame, 1996, 2014) določa varstveni režim za območje regijskega parka Škocjanske jame. Z vidika rekreacije je relevanten **9. člen ZRPSJ**, ki določa vrsto prepovedi na tem območju z namenom, da se ohranijo in raziskujejo

naravno okolje. Spodaj so izpostavljene prepovedi, ki so posebej relevantne za rekreacijo v gozdu, čeprav sam člen vsebuje še vrsto drugih prepovedi:

- »opravljati kakršna koli gradbena ali zemeljska dela zunaj območij naselij [med katere spadajo tudi kolesarske poti, pešpoti, gozdne poti in podobno];¹
- odlagati pri gradnjah ali prenovitvah odkopani material izven površin, ki so za to posebej določene;
- izvajati posege, ki spremenijo podobo značilne kulturne krajine in spreminjajo namembnost zemljišča, razen v območjih naselij;
- raziskovati ali izkoriščati mineralne surovine;
- spreminjati vodni režim Reke;
- odmetavati ali odlagati odpadke vseh vrst zunaj za to določenih in ustrezno urejenih krajev;
- izpuščati na površje, v kraško podzemlje ali v vodotoke onesnaženo vodo, naftne derivate ali druge nevarne snovi;
- kuriti ogenj ali pripravljati žerjavico na prostem ali v bližini gozda, razen na urejenih kuriščih;
- v gozdu uporabljati odprti ogenj v nasprotju z zakonom;
- uporabljati motorna vozila vseh vrst, razen intervencijskih vozil in kmetijsko gozdarskih strojev izven javnih cest [ki so v zakonu posebej določene];
- požigati travniške in pašniške površine ter sežigati rastlinske ostanke na njivah brez nadzorstva polnoletne osebe;
- vznemirjati, prenašati, zastrupljati, zadrževati v ujetništvu, loviti ali ubijati prostoživeče živali v nasprotju z zakonom oziroma s predpisom, ki ga sprejme vlada;
- nabirati prostorastoče rastline ali njihove dele v komercialne namene;
- postavljati reklamne panoje, razen informacijskih oznak za potrebe parka;
- taboriti, parkirati in puščati motorna vozila ali bivalne prikolice zunaj za to določenih prostorov;
- nenadzorovano obiskovati jame.«

Za potrebe parka in prebivalcev, ki živijo v parku, pa je izjemoma ob soglasju ministra dovoljena obnova obstoječih ali gradnja nove turistične pešpoti in tudi prenova in nadomestitev obstoječih stavb.

Poseben režim vedenja velja za naravne spomenike določene v 5. členu ZRPSJ. **10. člen ZRPSJ** tako prepoveduje naslednje aktivnosti, ki so lahko povezane z rekreacijskimi dejavnostmi:

- »spreminjati oblikovitost in sestavo površja z zemeljskimi deli [npr. z gradnjo kolesarskih poti, pešpoti, gozdnih poti];
- izkopavati, nabirati in odnašati petrografske, mineraloške in paleontološke vzorce;
- uničevati, poškodovati ali odstranjevati sigaste tvorbe in drugi inventar jame;

¹ Glej naslednje poglavje: Zakon o graditvi objektov.

- kakor koli onesnaževati stene, strop in tla jame;
- izkopavati, nabirati in odnašati posamezne primerke rastlinskih vrst, razen sanitarne sečnje ob vhodu v jamo;
- povzročati hrup, ki presega 45 Leq (dBA), razen pri rednih dejavnostih vzdrževanja parka;
- metati kamenje in druge predmete v jamska žrela ali vhode in prepade; opravljati posege, ki lahko ogrožajo vhode in bližnjo okolico jam;
- snemati v jamah.«

Izjemoma je snemanje dovoljeno ob predhodnem soglasju ministra.

Varstvene režime drugih krajinskih parkov v Sloveniji urejajo uredbe, ki so predstavljene kasneje v dokumentu.

Zakon o graditvi objektov

Zakon o graditvi objektov (ZGO-1) (Zakon o graditvi objektov s spremembami in dopolnitvami, 2004, 2005, 2007, 2010, 2011, 2012, 2013, 2015) določa, da za enostavne objekte ni treba pridobiti gradbenega dovoljenja. Podrejena Uredba o razvrščanju objektov glede na zahtevnost gradnje (Uredba o razvrščanju objektov glede na zahtevnost gradnje, 2013) v prilogi 2 med enostavne objekte uvršča kolesarske poti, pešpoti, gozdne poti in podobno (izjema so kolesarske poti in pešpoti, ki so del cestnega sveta). Za tovrstne objekte torej gradbeno dovoljenje ni potrebno. Vendar mora investitor zagotoviti, da ima pravico graditi in da objekt ni v nasprotju s prostorskim aktom.

Ministrstvo za infrastrukturo in prostor (Gradnja enostavnih ..., 2013) je pripravilo dokument s pojasnili glede gradnje enostavnih in nezahtevnih objektov. V njem podaja spodnje pojasnilo:

»Kako pridobimo pravico graditi? Investitor je bodisi lastnik zemljišča, na katerem namerava graditi, ali pa ima z lastnikom zemljišča sklenjeno ustrezno pogodbo, ki mu daje pravico graditi. V kolikor gre za stvarno pravico (služnost, stavbna pravica), mora biti ta pravica vpisana v zemljiško knjigo, saj takšna pravica nastane šele z vpisom v zemljiško knjigo. Investitor mora biti posebej pozoren tudi na pravice lastnikov sosednjih zemljišč, saj lahko s postavitvijo enostavnega objekta krši njihove pravice oziroma posest. Zato je priporočljivo, da se pred začetkom gradnje z lastniki sosednjih zemljišč posvetuje oziroma jih seznanji z nameravano gradnjo, še posebej v primerih gradnje objekta na mejo ali blizu sosednje parcele. Upoštevati je treba pravila glede sosedskega prava, kot jih določa Stvarnopravni zakonik, še zlasti pri gradnji na mejo. Sicer pa je treba upoštevati tudi pravila glede odmikov, ki so določena v prostorskih aktih. V kolikor pa jih ne določa prostorski akt, je treba upoštevati predpisane odmike, določene v 8. členu uredbe. Kako ugotovimo, ali so izpolnjeni pogoji umeščanja enostavnega ali nezahtevnega objekta v prostor? Pri nameravani gradnji objektov je treba upoštevati določbe prostorskih aktov ali drugih predpisov občine.«

Podzakonski akti z določbami, ki so vezane na rekreacijo v gozdu

1.) Uredba o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom

Uredba (Uredba o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom, 2005, 2007, 2009, 2010, 2013, 2015) v **8. in 9. členu** prepoveduje vse rekreacijske aktivnosti, ki »bi lahko kakorkoli spremenile obstoječe naravno stanje in vplivale na nemoten naravni razvoj v prihodnosti.« Izjema pri gozdnih rezervatih s blažjim varstvenim režimom dovoljuje ogled rezervata po gozdni učni poti z ustreznim spremstvom ter za namene zagotavljanja poučne in turistične funkcije tudi vzdrževanje obstoječih poti, informativnih tabel ter objektov kulturne dediščine, »pod pogojem, da dela ne bodo povzročila škodljive spremembe obstoječega naravnega stanja in vplivala škodljivo na nemoten naravni razvoj v prihodnosti.«

2.) Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000)

Predeli gozdov v Sloveniji ležijo tudi v Natura 2000 območjih, kar pomeni, da za varovanje in ohranjanje teh predelov gozdov velja posebni režim. Ta režim se razteza tudi na rekreacijsko rabo gozdov. To pomeni, da sicer veljajo za te predele gozdov, ki so v Natura 2000, območjih določbe ZON in ZG, z izjemo, kjer ta uredba določa posebna pravila ravnanja in upravljanja zanje. Na podlagi **7. člena** Uredbe (Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000), 2004, 2007, 2008, 2012, 2013, 2016) so določene varstvene usmeritve, ki so »usmeritve za načrtovanje in izvajanje posegov in dejavnosti ter drugih ravnanj človeka na teh območjih z namenom doseganja varstvenih ciljev«. Rekreacijska raba gozdov v Natura 2000 območjih mora slediti navodilom izvajanja posameznih dejavnosti, ki pa morajo biti izvedene na način, da se v čim večji možni meri:

- »ohranja naravna razširjenost habitatnih tipov ter habitatov rastlinskih ali živalskih vrst;
- ohranja ustrezne lastnosti abiotskih in biotskih sestavin habitatnih tipov, njihove specifične strukture ter naravne procese ali ustrezno rabo;
- ohranja ali izboljšuje kakovost habitata rastlinskih in živalskih vrst, zlasti tistih delov habitata, ki so bistveni za najpomembnejše življenjske faze kot so zlasti mesta za razmnoževanje, skupinsko prenočevanje, prezimovanje, selitev in prehranjevanje živali;
- ohranja povezanost habitatov populacij rastlinskih in živalskih vrst in omogoča ponovno povezanost, če je le-ta prekinjena.«

Varstvene usmeritev so osnova za določitev podrobnejših in konkretnih varstvenih usmeritev, ki »se obvezno upoštevajo pri urejanju prostora, rabi naravnih dobrin in urejanju voda.«

3.) Uredba o varstvu samoniklih gliv

Uredba (Uredba o varstvu samoniklih gliv, 1998) je zanimiva z vidike rekreacijskega nabiranja gob v gozdu. V **5. členu** potrdi omejitev glede dovoljene količine nabranih gob na posameznika na dan iz Pravilnika o varstvu gozdov (Pravilnik o varstvu gozdov s spremembami in dopolnitvami, 2009). Izjema od dovoljenih 2 kg nabranih gob, je kadar je ena sama goba težja od 2 kg.

Pomembna je določba 7. člena, ki dovoljuje posameznikom, da nabrane gobe v okviru zgoraj določenih količin proda dalje. Ta določba dejansko omogoča, da rekreativno

nabiranje gob preide v *de facto* nabiranje gob kot pridobitno dejavnost. Gobe lahko proda odkupovalcu ali sam direktno na mestih, določenih za prodajo živil. Ob tem pa mora ta posameznik, ki se loti tega upoštevati še vrsto drugih zakonske določb o izvajanju takšne pridobitne dejavnosti od davčnih predpisov dalje.

4.) Uredba o zavarovanih prosto živečih vrstah gliv

Uredba (Uredba o zavarovanih prosto živečih vrstah gliv, 2011) določa, katere gobe je prepovedano nabirati, ker so zavarovane.

5.) Uredba o varstvu pred požarom v naravnem okolju

Uredba (Uredba o varstvu pred požarom v naravnem okolju, 2014) predvsem dopolnjuje določbe 33. člena ZG o kurjenju v gozdovih, ki je dovoljeno le v urejenih kuriščih. **3. člen in 4. člen** določata kako je potrebno pri kurjenju v gozdu urediti to kurišče, da je kurjenje dovoljeno. Pri tem je treba upoštevati opozorila o požarni ogroženosti v gozdu iz **7. in 8. člena**.

6. Uredbe o krajinskih parkih

Razen Triglavskega naravnega parka in Regijskega parka Škocjanske jame so ostali krajinski parki v Sloveniji ustanovljeni z uredbami, ki določajo tudi varstveni režim za parke in posledično določene omejitve rekreacijski rabi gozdnih zemljišč, kadar park obsega tudi gozdni prostor. Za preučitev rekreacije v gozdu sta zanimiva predvsem Uredba o Krajinskem parku Goričko in Uredba o Krajinskem parku Kolpa.

6.1.) Uredba o Krajinskem parku Goričko

8. člen Uredbe (Uredba o Krajinskem parku Goričko, 2003, 2014) določa varstveni režim za Krajinski park Goričko, kjer je določeno, da se na območju parka »ne izvajajo posegi, opravljajo dejavnosti ali se ne ravna v obsegu in na način, ki bi lahko ogrozil namen ustanovitve parka oziroma škodljivo vplival na naravne vrednote v taki meri, da bi se bistveno spremenile tiste lastnosti, ki so pomembne za njihovo ohranitev, biotsko raznovrstnost in krajinsko pestrost v parku ter pomembneje ogrožal njegovo ekološko, biotsko ali krajinsko vrednost.« To predvsem pomeni, da je prepovedano izvajati nekatere rekreacijske dejavnosti ali spreminjati prostor za izvajanje nekaterih rekreacijskih dejavnosti, ki bi predstavljale, kršitev spodnjih prepovedi:

- »posegati v življenjske prostore ogroženih oziroma mednarodno varovanih rastlinskih in živalskih vrst na način, ki bi poslabšal njihovo ugodno stanje,
- posegati v habitatne tipe, ki se prednostno ohranjajo v ugodnem stanju tako, da bi se krnila njihova ekosistemska vrednost in funkcija ali povzročila fragmentacija sklenjenih površin,
- izvajati ukrepe, ki bi spreminjali vodni režim, obliko struge ali stanje priobalnih zemljišč tako, da se poslabšajo ekološke razmere, razen za potrebe oskrbe s pitno vodo, za varstvo pred škodljivim delovanjem voda ter za potrebe kmetijstva na način, ki v največji možni meri ohranja ugodne ekološke razmere,
- ograjevati zemljišča izven naselij tako, da bi to preprečilo ali bistveno otežilo migracijo prosto živečih živali razen, kadar je ukrep namenjen preprečitvi škode, ki jo povzroča divjad,

- izkoriščati mineralne surovine na način, ki ogroža naravne vrednote oziroma življenjske prostore ogroženih oziroma mednarodno varovanih rastlinskih in živalskih vrst,
- zunaj območij naselij prirejati športne, kulturne in druge javne prireditve izven za to določenih območij,
- zunaj območij naselij taboriti, postavljati šotore ali bivalne prikolice oziroma druga začasna bivalna vozila izven za to določenih območij,
- vzletati z zrakoplovi na motorni pogon zunaj za to določenih mest ter leteti z zrakoplovi na motorni pogon pod 300 m, razen pri vzletanju in pristajanju.«

11. člen pa določa za gradnjo enostavnih objektov, med katere lahko štejemo kolesarske poti, pešpoti, gozdne poti in podobno, ni treba pridobiti naravovarstvenega soglasja, kadar se gradnja izvaja v naseljih. Če se gradnja izvaja na naravni vrednosti ali območju, ki je povezano z naravno vrednoto, ali na življenjskem prostoru mednarodno varovanih živalskih vrst, pa je takšno soglasje potrebno.

6.2.) Uredba o Krajinškem parku Kolpa

Podobno kot zgoraj za Goričko tudi **8. člen** Uredbe o Krajinškem parku Kolpa (Uredba o Krajinškem parku Kolpa, 2006, 2014) prepoveduje določene dejavnosti in posege. Z vidike rekreacije so relevantne naslednje prepovedi:

- »izvajati posegov in dejavnosti na naravnih vrednotah na način, da se uničijo, poškodujejo ali bistveno spremenijo lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto oziroma v obsegu ali na način, da se znatno spremenijo druge lastnosti naravne vrednote;
- izvajati posegov in dejavnosti, ki bi lahko poslabšali hidrološke razmere na reki in ekološke razmere na območju parka in posledično vplivali na poslabšanje ugodnega stanja rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov;
- izvajati posegov in dejavnosti oziroma rabiti zemljišča na način, ki bi lahko prizadel krajinsko pestrost oziroma spremenil značilno podobo krajine;
- graditi in urejati rekreacijskih površin, na način, ki bi ogrozil krajinsko pestrost, biotsko raznovrstnost in naravne vrednote;
- graditi nove objekte, razen infrastrukturnih objektov, zunaj naselij in zaselkov, razen v 20-metrskem pasu ob njih, pri čemer prepoved gradnje novih objektov ne velja za rekreacijska in vinogradniška območja;
- taboriti, šotoriti ali postavljati bivalne prikolice oziroma druga začasna bivalna vozila ali objekte zunaj za ta namen določenih območij;
- umetno osvetljevati živali, njihova bivališča, zavetišča ali druge pomembne dele habitata;
- organizirati množične javne športne, kulturne in druge prireditve, zunaj za to določenih območij;
- odlagati smeti in druge odpadke zunaj za to urejenih mest;
- parkirati ali puščati vozil zunaj za ta namen določenih območij, razen za lastnike in najemnike zemljišč na svojih oziroma najetih zemljiščih.«

Za razliko od ostalih krajinskih parkov je park Kolpa razdeljen na tri varstvena območja, ki imajo še posebej določene varstvene režime. Drugo varstveno območje obsega tudi gozdne površine in območja namenjena rekreaciji. Tako poleg določb iz 8. člena za območja gozdov in rekreacijska območja, ki niso vezana izključno na gozdove, **10. člen** še prepoveduje:

- »ograjevati zemljišč z nenaravnimi materiali razen s transparentnimi žičnatimi ograjami;
- obnavljati gozdov s tujerodnimi drevesnimi vrstami;
- zasajati žive meje iglavcev na odprtih površinah;
- izvajati nadzemeljskih elektroenergetskih in telekomunikacijskih omrežij (nova ali ob sanaciji obstoječih omrežij), razen na območjih, kjer bi tovrstni posegi lahko ogrozili oziroma prizadeli ugodno stanje živalskih in rastlinskih vrst, njihovih habitatov, habitatnih tipov oziroma naravnih vrednot;
- na novo urejati rekreacijskih površin na način, ki predstavlja gradnjo objektov, razen enostavnih objektov.«

7. Uredba o prepovedi vožnje z vozili v naravnem okolju

Uredba o prepovedi vožnje z vozili v naravnem okolju (Uredba o prepovedi vožnje z vozili v naravnem okolju, 2009) potrjuje in natančneje določa prepoved takšne vožnje iz 28. člena ZON. **1. člen** uredbe določa poleg prepovedi vožnje tudi prepoved ustavljanja, parkiranja in organizacije vožnje z vozili na motorni pogon in s kolesi v naravnem okolju, ki je definiran za namene te uredbe v drugem odstavku tega člena. V naravno okolje že po ZON spada tudi del gozda izven gozdnih cest. **2. člen** določa izjemo od splošne prepovedi, ki dovoljuje ustavljanje ali parkiranje vozil na motorni pogon in koles v pasu 5 m izven vozišča, če je to v skladu s predpisi o varnosti cestnega prometa in če temu ne nasprotuje lastnik zemljišča. Temeljena prepoved pa ni absolutna, saj 3. člen dovoljuje vožnjo v gozdu za izvrševanje določenih del in sicer:

- »službene vožnje pri opravljanju lovske in ribiške čuvajske, naravovarstvene, zdravstvene, reševalne in veterinarske službe, inšpekcijskem nadzoru, delu preiskovalnih sodnikov in državnih tožilcev, vojske, policije ter gasilcev,
- gospodarjenje z gozdovi,
- opravljanje kmetijskih del,
- opravljanje geodetskih del,
- opravljanje geoloških del,
- urejanje vodotokov in hudourniških območij,
- vzdrževanje infrastrukturnih objektov,
- pomoč pri reševanju v primeru naravnih in drugih nesreč,
- pripravo in vzdrževanje vseh vrst smučarskih prog na zasneženi površini.«

4. člen prepoveduje določene vrste vožnje in s tem določene oblike organizirane rekreacijske dejavnosti tudi na samih gozdnih cestah. Tako je na »gozdnih cestah in na cestah z makadamskim voziščem v gozdnem prostoru ter na cestah v območjih, ki so zavarovana s posebnimi predpisi (naravni in gozdni rezervati, narodni, regijski in krajinski parki, vodni rezervati, varovalni gozdovi, gozdovi s posebnim namenom)

prepovedano organiziranje voženj z vozili na motorni pogon ali njihova uporaba za testne in kros vožnje, športne, tekmovalne in reklamne vožnje ter njim podobne oblike uporabe.« Nadzor nad izvrševanjem teh določb opravljajo inšpektorji za varstvo okolja, policija, inšpektorji za gozdarstvo in kmetijstvo v gozdovih in na kmetijskih površinah ter pooblaščen nadzorniki za varstvo parkov in drugih zavarovanih naravnih znamenitosti na the območjih. Uredba določa tudi kazni za kršitev teh pravil.

8. Pravilnik o varstvu gozdov

Pravilnik o varstvu gozdov (Pravilnik o varstvu gozdov s spremembami in dopolnitvami, 2009) ureja ohranjanje in rabo gozdov z vidika ohranjanja biotskega ravnovesja, preprečevanja gozdnih požarov, preprečevanja nastopa in širjenja bolezni in drugega poškodovanja gozdov. Poseben del pravilnika ureja tudi rabo gozda, določa gozdni bonton in s tem povezana vprašanja rekreacije.

- **40.a. člen** ponovi omejitve iz ZG o dovoljenem kurjenju v gozdovih le na urejenih kuriščih, pod natančno določenimi pogoji iz tega člena. Tudi tukaj pa so postavljene določene prepovedi kurjenja glede na posebne varovane gozdne površine kot so gozdni rezervati, varovalni gozdovi in gozdovi, kjer so poudarjene določene funkcije gozdov.
- **42. člen** prepoveduje določeno obnašanje v gozdu, ki ni v skladu z gozdnim bontonom. Tako je prepovedano:
 - zasekovanje, lupljenje, zarezovanje, vrtanje, zažiganje ali drugo poškodovanje drevja in grmovja, razen takrat, ko so ta potrebna zaradi spremljanja stanja in razvoja gozdov, gospodarjenja z gozdovi ali znanstveno-raziskovalnega dela;
 - poškodovanje ali razdiranje mravljišč in nabiranje mravelj ali njihovih bub;
 - namerno uničevanje gnezdišč ptic, krajev poleganja sesalcev in delov habitata, kjer se živali grupirajo (skupinska prezimovališča vretenčarjev, prenočišča migratornih vrst in podobno);
 - vznemirjanje živali iz 10. člena tega pravilnika v časovnih obdobjih in znotraj razdalj, ki so navedene v tem členu, razen za potrebe spremljanja stanja in razvoja gozdov.
- Rekreativno nabiranje gozdnih dobrin določa **43. člen** z omejitvijo količin nabranih gozdnih dobrin.
- **44. člen** pa še ureja čebelarjenje, ki je dovoljeno, če ustreza veljavnemu pašnemu redu.

9. Pravilnik o gozdnih prometnicah

Pravilnik (Pravilnik o gozdnih prometnicah, 2004) je pomemben za določitev načina ježe, kolesarjenja, vožnje s motornimi kolesi in motornimi štirikolesniki v gozdu kot oblike rekreativne dejavnosti.

Pravilnik potrjuje določbe 40. člena ZD o dovoljeni vožnji le po gozdnih cestah in dovoljeni ježi in kolesarjenju s kolesi brez motorja poleg gozdnih cest le že po gozdnih vlakih. Ob tem pa v **18. in 19. členu** določa še dodatne omejitve, ki jih je možno določiti z ločenimi predpisi za gozdne ceste iz utemeljenih razlogov zmanjševanja motenj v uresničevanju funkcij gozda kot ekosistema. Podobno postavlja **30. člen**

omejitve glede uporabe gozdnih vlak v bližini območij pomembnih za ohranjanje in razvoj prosto živečih živali v času njihovih življenjsko pomembnih obdobj in v času, ko je zemljata podlaga razmočena, da se ne poruši ravnotežje na labilnih tleh in ne povzročijo erozijski procesi.

10. Pravilnik o osebnem dopolnilnem delu

Pravilnik o osebnem dopolnilnem delu (Pravilnik o osebnem dopolnilnem delu, 2014) določa dela, ki se štejejo kot osebno dopolnilno delo ter načine pridobivanja vrednotnice za opravljanje tega dela. Osebno dopolnilno delo predstavlja opravljanje dela, ki jo posameznik ne opravlja za »pravno osebo, tuj pravni subjekt ali samozaposleno osebo.« Dela, ki se lahko opravljajo kot osebno dopolnilno delo so določena v prilogi pravilnika, ki kot osebno dopolnilno delo šteje tudi nabiranje in prodaja gozdnih sadežev in zelišč v njihovi osnovni obliki (ne pra predelava).

Takšno nabiranje gozdnih sadežev in zelišč mora posameznik po **3. členu** pravilnika priglasiti AJPESU. **4. člen** pa določa, da mora vsake pol leta finančnemu uradu poročati o doseženem prihodku iz tega naslova na podlagi izdanih računov pri opravljanju osebnega dopolnilnega dela (5. člen).

DS3 Stanje turistične in rekreacijske rabe gozda v Sloveniji

V DS3 smo zbrali informacij o zaznani turistični in rekreacijski rabi gozda v Sloveniji, prepoznavanju potreb oziroma potencialov tovrstne rabe in konfliktov, ki s to rabo nastajajo. Opredelili smo tudi dobre prakse rekreacijske in turistične rabe gozda, potencial za tovrstno rabo in analizirali poslovno okolje v smislu možnosti za krepitev podjetništva na tem področju. K delu je pomembno prispeval Posvetovalni odbor projekta in strokovnjaki z referencami in aktivnim delovanjem na področju urejanja športov na prostem, še posebej vožnje s kolesom ter motornimi vozili v naravnem okolju ter na področju turizma.

3.1 Evidenca oblik turistične in rekreacijske rabe gozda v Sloveniji in zaznani konflikti in sinergije z drugimi rabami gozda

Turistični produkt

Turistični produkt ali turistični proizvod lahko razumemo na več načinov, največkrat pa o njem govorimo, ko na manjšem ali širšem območju ali destinaciji razvijamo ponudbo za potrebe turizma. Turistične produkte delimo na delne oz. parcialne in celovite oz. integralne ter na organizirane in neorganizirane.

Delni in celoviti turistični produkti

Kadar je ponudba vezana na posamezne atrakcije ali naravne danosti, v katerih razvijamo zaokrožena doživetja, govorimo o **delnem ali parcialnem turističnem produktu** (npr. tematska pot, dogodek, nastanitev pri ponudniku, voden program obiska ipd.) Parcialni turistični produkt lahko deluje kot ideja za izlet (npr. obisk

tematskih poti) ali pa ima tržno vrednost in za njim stoji ponudnik, ki ga trži in izvaja (npr. voden obisk tematske poti).

Ko obstoječo razdrobljeno ponudbo (lahko tudi parcialne turistične produkte) povežemo, pa **dobimo celovit ali integralni turistični produkt**, ki deluje kot celota, kot zaokroženo doživetje. Enako kot delni so tudi celoviti produkti lahko neorganizirani (služijo kot „animacija“, ideja ali motiv za prihod) ali organizirani (mogoče jih je kupiti, imajo organizatorja oz. izvajalca in prodajalca).

Organizirani in neorganizirani turistični produkti

Neorganiziran turistični produkt najpogosteje služi kot animacija, motiv ali ideja za obisk, ki pa ga upravljavci največkrat ne nadzorujejo, nanj nimajo vpliva, prav tako ne ustvarja direktnih prihodkov v destinaciji, pa čeprav predstavlja pomemben del njene ponudbe. V primeru gozda gre največkrat za urejene tematske poti, ki so prosto dostopne in služijo kot interpretacija naravnih vrednot in kulturne dediščine, ter označene kolesarske in pohodniške poti. Vsekakor v teh primerih ne moremo govoriti o komercialni rabi gozdnega prostora.

Organiziran turistični produkt je lahko delni ali celovit - v obeh primerih pa ima nosilca in je tržno usmerjen. Pri delnih organiziranih produktih turistični ponudnik ponuja eno storitev (v gozdu je to lahko npr. nastanitev v lovskih kočah, opazovanje živali, voden pohod ...), pri celovitih pa sestavlja (večdnevno) doživetje, ki je lahko:

- vezano na širšo destinacijo, pri čemer se zgolj posamezne aktivnosti (delni turistični produkti) vežejo na gozdni prostor (npr. nastanitev izven gozda, vodeni pohod po gozdu, kosilo izven gozda, gozdni selfness ...) ali
- vezano izključno na gozdni prostor (npr. večdnevni vodeni pohod po gozdu, nastanitev v gozdnih kočah, kosila v obliki piknikov v naravi ...).

Razvoj produktov in ponudbe

Da v destinaciji lahko razvijemo (delni ali celovit) turistični produkt, potrebujemo zaščiteno in ustrezno interpretirano naravno in kulturno dediščino, ki omogočata doživetja in ogled, ustrezne naravne pogoje za razvoj turizma (npr. vremenske razmere), ustrezno kakovost okolja, razvito turistično infrastrukturo in zadosten obseg obiska.

Nadalje je pri razvoju pomembno, kako deluje in je organizirana ponudba. Ta mora v prvi vrsti zadovoljiti pričakovanja obiskovalcev, ki želijo produkte občutiti in doživeti. To pomeni, da produkti potrebujejo upravljavca, kontaktno točko, biti morajo vzdrževani, podpirati pa jih mora vodniška služba. Današnji gost mora predvsem imeti možnost izbire, ponudba ga mora presenečati ter mu omogočati spontanost in svobodo. Za obiskovalce je vedno bolj pomemben tudi občutek, da imajo srečo, da so ravno v pravem trenutku na pravem kraju, kar povečuje vrednost njihovega obiska. Poleg tega vse bolj iščejo priložnosti za sodelovanje, soudeležbo in vključenost.

Preglednica 11: Evidenca oblik turistične rabe gozda. V evidenci oblik turistične rabe gozda so zajeti izključno organizirani turistični produkti, med katerimi prevladujejo delni, izjemoma kot primere navajamo tudi celovite. Produkti, ki so navedeni v stolpcu Primer, se izvajajo v Sloveniji. Izjema so sivo obarvana polja, kjer kot primere navajamo produkte iz tujine, saj takšna raba pri nas (še) ni (dobro) razvita.

MOTIV	TIP	PRIMER
ŠPORTNO-ADRENALINSKI	vodene kolesarske ture	Bikepacking (http://www.visit-goodplace.com/tours/bear-bicycle-adventure/)
	vodene pohodniške ture	Po sledih medveda (http://www.discoverdinarics.org/experience-wildlife/following-the-bear-footprints/)
	organizirani skupinski pohodi / teki	Pohod Po medvedovih stopinjah (https://www.facebook.com/pomedvedovihstopinjah/)
	adrenalinski / pustolovski park	Pustolovski park Postojna (https://www.pustolovski-park-postojna.si)
	lov	http://www.lovska-zveza.si/lzs/druge_dejavnosti/lovni_turizem
	vodeno jahanje	https://www.kocevsko.com/sl/aktivnosti/jahanje/
ZABAVA	igrifikacija otroški programi	Gozdni pobeg (https://gozdne.si/) Pravljični gozd (http://logarska-pravljinigozd.si/)
	atrakcija / razgledni stolp	Baumwipfelpfad (http://www.baumwipfelpfad.bayern/bayerischer-wald/)
SPROSTITUTEV	programi selfnessa, meditacije	Gozdni selfness (http://www.gozdni-selfness.si/)
IZOBRAŽEVANJE	vodeno opazovanje živali	Bears & Wildlife (http://www.bearsandwildlife.si/)
	vodeno opazovanje in/ali nabiranje rastlin	Slovenia Wildlife Trips (https://www.natureincolour.eu/)
NASTANITEV	lovske kočice	
	drevesne hiše ipd. objekti	Tree House Lodge (http://www.costaricatreehouse.com/)

3.2 Raziskava odnosa javnosti in lastnikov gozda do rekreacijske in turistične rabe gozda

Raziskav javnega mnenja o rekreacijski in turistični rabi gozdov je malo. V okviru Slovenskega javnega mnenja je bilo 1998 (Malnar in Šinko, 2000) opravljena poizvedba javnega mnenja o pomenu in stanju slovenskih gozdov, kjer so med drugim respondenti odgovarjali tudi na vprašanje o kompenzaciji lastnikom gozdov zaradi zagotovljenega javnega dostopa vanje. Kasneje je bilo opravljenih nekaj raziskav, ki so za posamezna območja in le določene skupine bodisi uporabnikov bodisi lastnikov gozdov obravnavale problematiko preferenc glede rekreacijske in turistične rabe gozda, možnosti kompenzacije lastnikom za te rabe in mnenja lastnikov glede javne rabe njihovih gozdov (npr. (Verlič in sod., 2015);(Japelj in sod., 2016); (Kumer in Štrumbelj, 2017).

V okviru projekta je bila izvedena **javnomenjska anketa**. Namen ankete je bilo pridobiti specifične informacije o konfliktnosti do drugih pristočasnih rab gozda, o

sezonskosti obiska gozda, o tipih gozdov, ki jih ljudje radi obiskujejo v prostem času, o namenu oziroma načinu obiska gozda v prostem času, o preferencah do okolja v gozdu za obisk v prostem času in nekatere druge informacije. To so hkrati vhodni podatki za opredelitev tipologije gozda v nalogi 3.4. Rezultati ankete bodo služili opredelitvi potreb javnosti po rekreacijski in turistični rabi gozda, ki jih bo mogoče povezati s tipi gozdov ter kasneje opredeliti tudi potenciale rekreacijske in turistične rabe gozdov v Sloveniji.

Struktura vprašalnika je bila postavljena na delovnem sestanku projektne skupine 13. 4. 2017, nato je sledilo oblikovanje vprašanj in testiranje vprašalnika glede razumljivosti in trajanja izpolnjevanja. Med partnerji dogovorjeno verzijo vprašalnika smo poslali članom Posvetovalnega odbora 18. 5. 2017 in jih prosili za pregled in morebitne komentarje, predvsem v smislu razumljivosti vprašanj. Po upoštevanju poslanih pripomb in predlogov smo izvedli zbiranje ponudb za izvedbo raziskave. Med štirimi ponudniki je bilo izbrano podjetje Mediana d.o.o., ki je raziskavo izvedlo v tednu od 19. – 23. 6. 2017.

Metodologija

- Raziskovalna metoda: računalniško podprto spletno anketiranje (CAWI) v okviru Medianinega spletnega panela
- Čas anketiranja: junij 2017
- Ciljna skupina: splošna populacija 15 – 75 let
- Vzorec: kvotni, reprezentativen za Slovenijo glede na spol, starost, izobrazbo in telefonsko regijo
- Velikost vzorca: n=440 (400 izpolnjenih vprašalnikov s strani respondentov, ki obiskujejo gozd v prostem času (na prvo vprašanje odgovorijo pozitivno).

Vzorec

Preglednica 12: Struktura vzorca po spolu, starosti, statističnih regijah in izobrazbi

spol					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Moški	203	50,6	50,6	50,6
	Ženski	198	49,4	49,4	100,0
	Total	400	100,0	100,0	

Starost					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	15-24	48	11,9	11,9	11,9
	25-34	65	16,3	16,3	28,2
	35-44	78	19,6	19,6	47,8
	45-54	75	18,7	18,7	66,5
	55-64	78	19,4	19,4	85,9
	65-75	56	14,1	14,1	100,0
	Total		400	100,0	100,0

Statistična regija					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Pomurska	23	5,8	5,8	5,8
	Podravska	59	14,8	14,8	20,6
	Koroška	15	3,6	3,6	24,3
	Savinjska	49	12,2	12,2	36,4
	Zasavska	9	2,2	2,2	38,7
	Spodnjeposavska	14	3,4	3,4	42,1
	Jugovzhodna Slovenija	26	6,6	6,6	48,7
	Osrednjeslovenska	105	26,3	26,3	75,1
	Gorenjska	43	10,7	10,7	85,8
	Notranjsko-kraška	11	2,8	2,8	88,6
	Goriška	24	6,0	6,0	94,6
	Obalno-kraška	22	5,4	5,4	100,0
	Total		400	100,0	100,0

Zadnja dokončana izobrazba					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	OŠ ali manj	90	22,5	22,5	22,5
	Poklicna	90	22,5	22,5	45,0
	Srednja	133	33,2	33,2	78,2
	Višja, visoka in več	87	21,8	21,8	100,0
	Total		400	100,0	100,0

Rezultati javnomnenjske ankete

Prvo vprašanje je bilo namenjeno filtriranju vzorca, saj smo želeli 400 izpolnjenih vprašalnikov s strani respondentov, ki so v zadnjem letu v prostem času obiskali gozd. Za 40 (od 440) vprašanih je bilo to edino vprašanje in niso vključeni v nadaljnje analize. S prvim vsebinskim vprašanjem smo želeli izvedeti kaj vprašani najpogosteje počnejo v gozdu v prostem času. Na voljo so imeli več odgovorov, izbrati pa so smeli do tri. Največ se jih je v gozdu sprehajalo (80,2 %) in nabiralo gozdne sadeže in plodove (48,4 %), skoraj četrtina pa se jih je v gozdu opazovala ali fotografirala naravo (23,6%). Pomemben delež obiskovalcev (23,0 %) se po gozdu sprehaja s psi, ki jih imajo pod nadzorom, za razliko od tistih, ki jih nimajo pod nadzorom (3,6 %) (Preglednica 13). Naša raziskava je prva diferencirala med enimi in drugimi sprehajalci s psi.

Preglednica 13: Pogostosti oblik prostočasnega obiska Slovencev v gozdu

\$Kaj_dela Frequencies

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
Kaj_dela ^a	sprehajam se	321	34,5%	80,2%
	sprehajam se s psom, ki ga imam pod nadzorom	92	9,9%	23,0%
	sprehajam se s spuščeni psom, ki ga nimam pod nadzorom	14	1,6%	3,6%
	tečem	47	5,0%	11,7%
	vozim se s trekking kolesom	10	1,1%	2,5%
	vozim se z gorskim kolesom	18	2,0%	4,6%
	hodim z nordijskimi palicami	23	2,4%	5,7%
	vozim se z motornim vozilom, ki ni avtomobil ali štirikolesnik	1	0,1%	0,2%
	vozim se s štirikolesnikom	2	0,2%	0,5%
	vozim se z avtomobilom	6	0,6%	1,4%
	delam v gozdu (kot prostočasna dejavnost)	37	4,0%	9,2%
	družim se z drugimi ljudmi	55	5,9%	13,6%
	jezdim	2	0,2%	0,6%
	prirejam zabave	3	0,3%	0,7%
	opazujem ali fotografiram naravo	94	10,1%	23,6%
	nabiram gobe, borovnice, kostanj in druge gozdne plodove	194	20,8%	48,4%
	gozd obiščem v sklopu turistične ponudbe (plačljiva aktivnost v gozdu); prosimo, navedite katera je ta aktivnost:	2	0,2%	0,5%
	drugo (prosimo vpišite):	10	1,0%	2,4%
Total		931	100,0%	232,3%

a. Group

Drugo vprašanje smo zastavili zaradi vpogleda v sezonskost obiska gozda, kar je zelo relevantno pri upravljanju gozda za rekreacijo in načrtovanju in spremljanju turistične ponudbe. Za vsak letni čas so lahko vprašani izbrali odgovor glede na pogostost obiskovanja v tistem letnem času.

V kopnih letnih časih prevladujejo redni tedenski oziroma mesečni obiskovalci, katerih skupni delež presega polovico vprašanih in se od pomladi do jeseni praktično ne spreminja. Pozimi pa skoraj polovica vprašanih v prostem času obiše gozd manj kot enkrat na mesec (Preglednica 14).

Preglednica 14: Pogostost obiska gozda v prostem času po letnih časih

Pomladi

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vsak dan	36	9,0	9,0	9,0
Nekajkrat tedensko, vendar ne vsak dan	127	31,8	31,8	40,8
Enkrat na teden	69	17,3	17,3	58,2
Nekajkrat mesečno, vendar ne vsak teden	123	30,7	30,7	88,9
Nekajkrat letno, vendar ne vsak mesec	45	11,1	11,1	100,0
Total	400	100,0	100,0	

Poleti

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vsak dan	40	10,0	10,0	10,0
Nekajkrat tedensko, vendar ne vsak dan	118	29,6	29,6	39,6
Enkrat na teden	76	19,1	19,1	58,6
Nekajkrat mesečno, vendar ne vsak teden	118	29,5	29,5	88,2
Nekajkrat letno, vendar ne vsak mesec	47	11,8	11,8	100,0
Total	400	100,0	100,0	

Jeseni

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vsak dan	32	7,9	7,9	7,9
Nekajkrat tedensko, vendar ne vsak dan	132	33,0	33,0	40,8
Enkrat na teden	76	18,9	18,9	59,7
Nekajkrat mesečno, vendar ne vsak teden	115	28,7	28,7	88,5
Nekajkrat letno, vendar ne vsak mesec	46	11,5	11,5	100,0
Total	400	100,0	100,0	

Pozimi

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Vsak dan	14	3,6	3,6	3,6
Nekajkrat tedensko, vendar ne vsak dan	44	10,9	10,9	14,5
Enkrat na teden	60	15,1	15,1	29,6
Nekajkrat mesečno, vendar ne vsak teden	115	28,7	28,7	58,3
Nekajkrat letno, vendar ne vsak mesec	167	41,7	41,7	100,0
Total	400	100,0	100,0	

Večina se pri obisku gozda v prostem času v njem zadrži od 30 do 120 minut (Preglednica 15), do tja pa se večinoma odpravi peš (Preglednica 16). Za pot v povprečju porabijo približno 15 minut, kar smo izvedeli s petim vprašanjem, kjer so vprašani vpisali čas, ki so ga rabili za dostop do gozda, ki so ga v prostem času največkrat obiskali, v minutah. Na to kaže tudi najpogostejši odgovor na deveto vprašanje, kjer se je izkazalo, da je bližina gozda za prostočasni obisk precej pomembna (Preglednica 17).

Preglednica 15: Trajanje običajnega obiska gozda.

Koliko časa traja običajen obisk gozda, ki ga obiščete v prostem času? Prosimo, izberite en odgovor.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid do 30 min	32	8,0	8,0	8,0
30 min do 1 ure	153	38,3	38,3	46,3
1 do 2 uri	166	41,5	41,5	87,7
več kot 2 uri	49	12,3	12,3	100,0
Total	400	100,0	100,0	

Preglednica 16: Najpogostejša oblika dostopa do gozda.

Kako najpogosteje v prostem času dostopate do gozda?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid peš	299	74,6	74,6	74,6
s prevoznim sredstvom	102	25,4	25,4	100,0
Total	400	100,0	100,0	

Preglednica 17: Pomen bližine gozda domu za obisk v prostem času.

Prosimo, ocenite, v kakšni meri vam je pomembno, da je gozd, ki ga obiščete v prostem času, blizu vašega doma? Prosimo, izberite en odgovor.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid sploh ni pomembno	40	9,9	9,9	9,9
ni ravno pomembno	130	32,5	32,5	42,5
precej pomembno	176	43,8	43,8	86,3
zelo pomembno	55	13,7	13,7	100,0
Total	400	100,0	100,0	

S sklopom vprašanj povezanih z okoljem v gozdu smo želeli dobiti vpoglede v nekatere preference Slovencev glede infrastrukture, terena in tipa gozda. Pri šestem vprašanju so vprašani lahko izbrali več vrst poti, ki jih v gozdu, ko ga obiščete v prostem času, najraje uporabljajo (Preglednica 18). Večina najraje uporablja steze (69,4 %), medtem ko jih je najmanj izbralo asfaltirane poti (5,5 %) in vlake (17,2 %). Več kot četrtina pa se giblje po brezpotju. Pri tem imajo najraje kombinacijo položnega in strmega terena (Preglednica 19), tip gozda pa jim ni najbolj pomemben, čeprav jih je najmanj izbralo možnost iglastega gozda, ko smo spraševali po tipu gozda, ki ga najraje obiščete (Preglednica 20).

Preglednica 18: Preference do oblik poti, ki jih v gozdu najraje uporabljajo.

\$Poti Frequencies

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
Poti ^a	asfaltirano pot	22	2,5%	5,5%
	makadamsko pot	193	21,5%	48,2%
	kolovoz	143	15,9%	35,6%
	stezo	278	31,0%	69,4%
	vlak (pot za spravljanje lesa do gozdne ceste)	69	7,7%	17,2%
	stečino (steza, ki jo ustvari divjad)	81	9,1%	20,3%
	brezpotje	109	12,2%	27,2%
	ne vem	2	0,2%	0,5%
Total		897	100,0%	223,9%

a. Group

Preglednica 19: Preference do oblik terena, ki jim je v gozdu najbolj všeč.

Kakšen teren vam je za preživljanje prostega časa v gozdu najbolj všeč? Prosimo, izberite en odgovor.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	strm	11	2,7	2,7	2,7
	položen	118	29,5	29,5	32,2
	kombinacija položnega in strmega	182	45,3	45,3	77,5
	teren mi pri obisku gozda ni pomemben	90	22,5	22,5	100,0
Total		400	100,0	100,0	

Preglednica 20: Preference do tipa gozda, ki ga najraje obišejo.

\$Gozd Frequencies

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
Gozd ^a	mešan gozd	203	45,1%	50,8%
	listnat gozd	40	9,0%	10,1%
	gozd iglavcev	30	6,6%	7,4%
	tip gozda mi pri obisku gozda ni pomemben	177	39,4%	44,3%
Total		451	100,0%	112,6%

a. Group

Z vidika identificiranja konfliktov – predvsem med uporabniki gozda v prostem času – je bilo ključno zadnje, to je deseto vprašanje. Pri njem smo respondente spraševali po tem, kateri drugi obiskovalci jih med njihovim prostočasnim obiskom gozda motijo. Izbrali so lahko več ponujenih odgovorov ter po potrebi dodali svojega (Preglednica 21). Med najbolj motečimi dejavniki so vožnje z vozili na motorni pogon. Sledijo obiskovalci, ki gozd obiskujejo s psi, ki jih nimajo pod nadzorom. Hrup v gozdu je zelo moteč dejavnik, kar se je pokazalo s tem, da so glasni obiskovalci motili skoraj polovico vprašanih. Na primer, gorski kolesarji ne sodijo med bolj moteče obiskovalce gozda (15,9 %).

Preglednica 21: Kateri obiskovalci oziroma katere dejavnosti so za druge obiskovalce gozda v prostem času najbolj moteče.

\$Kdo_moti Frequencies

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
Kdo_moti ^a	obiskovalci s psi, ki jih imajo pod nadzorom	15	0,9%	3,8%
	obiskovalci s spuščeni psi, ki jih nimajo pod nadzorom	243	14,4%	60,6%
	sprehajalci	4	0,2%	1,0%
	delo v gozdu (kot prostočasna dejavnost)	25	1,5%	6,3%
	vožnja s štirikolesniki	298	17,7%	74,4%
	vožnja z motornimi vozili, ki niso avtomobili ali štirikolesniki	238	14,2%	59,5%
	vožnja z avtomobili	250	14,8%	62,3%
	treking kolesarji	68	4,0%	16,9%
	gorski kolesarji	64	3,8%	15,9%
	tekači	5	0,3%	1,4%
	lovci	69	4,1%	17,3%
	nabiralci gob, borovnic, kostanja in drugih gozdnih plodov	17	1,0%	4,4%
	zabave, prireditve	148	8,8%	37,0%
	sprehajalci z nordijskimi palicami	5	0,3%	1,2%
	skupine obiskovalcev	20	1,2%	5,0%
	glasni obiskovalci	181	10,8%	45,3%
	ježa konj	14	0,8%	3,4%
	turistične aktivnosti v gozdu - prosimo, navedite katere:	1	0,1%	0,3%
	drugo (prosim vpišite):	15	0,9%	3,9%
Total		1681	100,0%	419,6%

a. Group

Prvo in zadnje vprašanje ponujata vpogled tudi v to, katere oblike uživanja gozda v prostem času lahko prihajajo v konflikt (Preglednica 22).

Preglednica 22: Konflikti med različnimi oblikami pristočasne aktivnosti v gozdu

\$Kaj_dela*\$Kdo_moti Crosstabulation

Kaj_dela*		Kdo_mot*																			Total	
		obiskovalci s psi, ki jih imajo pod nadzorom	obiskovalci s spušenimi psi, ki jih nimajo pod nadzorom	sprehajalci	delo v gozdu (kot pristočasna dejavnost)	vožnja s štirikolesniki	vožnja z motornimi vozili, ki niso avtomobili ali štirikolesniki	vožnja z avtomobili	treking kolesarji	gorski kolesarji	tekači	lovci	nabirali gob, borovnic, kostanja in drugih gozdnih plodov	zabave, prireditve	sprehajalci z nordijskimi palicami	skupine obiskovalcev	glasni obiskovalci	ježa konj	turistične aktivnosti v gozdu - prosimo, navedite katere.	drugo (prosimo vpišite)		
Kaj_dela*	sprehajam se	Count	13	194	3	18	238	196	208	55	48	5	53	12	121	5	14	147	9	1	13	321
		% within \$Kaj_dela	3,9%	60,4%	0,9%	5,7%	74,2%	61,0%	64,8%	17,0%	15,0%	1,4%	16,6%	3,8%	37,6%	1,5%	4,4%	45,8%	2,9%	0,4%	3,9%	
	sprehajam se s psom, ki ga imam pod nadzorom	Count	0	47	0	7	68	53	59	13	11	1	16	3	36	0	5	41	3	1	2	92
		% within \$Kaj_dela	0,0%	51,2%	0,0%	7,7%	73,9%	57,9%	63,7%	14,3%	12,5%	0,9%	17,5%	3,1%	39,2%	0,0%	6,0%	44,1%	3,0%	1,3%	2,3%	
	sprehajam se s spušenim psom, ki ga nimam pod nadzorom	Count	0	0	0	4	11	10	10	3	2	0	3	1	5	0	1	7	0	0	0	14
		% within \$Kaj_dela	0,0%	0,0%	0,0%	28,7%	73,2%	68,1%	67,4%	22,1%	16,0%	0,0%	20,2%	6,4%	35,4%	0,0%	6,4%	47,2%	0,0%	0,0%	0,0%	
	tečem	Count	1	26	1	4	33	25	30	8	7	0	10	2	14	0	3	21	3	0	4	47
		% within \$Kaj_dela	1,8%	54,7%	2,3%	8,3%	69,9%	53,5%	64,1%	16,2%	15,3%	0,0%	21,7%	4,1%	29,1%	0,0%	6,5%	44,4%	6,3%	0,0%	8,6%	
	vožim se s treking kolesom	Count	0	7	0	1	7	6	5	0	0	0	0	0	3	0	0	7	0	0	0	10
		% within \$Kaj_dela	0,0%	67,7%	0,0%	10,1%	68,3%	64,0%	53,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	31,3%	0,0%	0,0%	65,7%	0,0%	0,0%	0,0%	
	vožim se z gorskim kolesom	Count	2	8	1	2	11	8	11	0	0	1	3	0	8	0	2	7	1	0	1	18
		% within \$Kaj_dela	10,2%	42,1%	4,9%	10,5%	58,9%	42,9%	58,4%	0,0%	0,0%	4,9%	17,2%	0,0%	42,3%	0,0%	8,4%	38,5%	5,3%	0,0%	5,2%	
	hodim z nordijskimi palicami	Count	1	19	0	2	18	13	12	5	5	0	1	0	5	0	0	7	1	0	1	23
		% within \$Kaj_dela	3,2%	82,6%	0,0%	8,4%	80,2%	55,3%	51,3%	20,1%	20,3%	0,0%	3,2%	0,0%	23,1%	0,0%	0,0%	30,5%	3,3%	0,0%	5,0%	
	vožim se z motornim vozilom, ki ni avtomobil ali štirikolesnik	Count	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1
		% within \$Kaj_dela	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	
	vožim se s štirikolesnikom	Count	0	2	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0	2	0	0	0	2
	% within \$Kaj_dela	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	50,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	49,6%	50,4%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%		
vožim se z avtomobilom	Count	1	3	1	1	3	1	1	0	0	0	2	1	1	0	0	3	0	0	0	6	
	% within \$Kaj_dela	14,2%	51,4%	19,4%	16,6%	50,3%	14,2%	19,4%	0,0%	0,0%	0,0%	31,8%	15,2%	14,9%	0,0%	0,0%	50,5%	0,0%	0,0%	0,0%		
delam v gozdu (kot pristočasna dejavnost)	Count	1	21	0	0	30	20	21	5	3	0	4	6	15	0	7	17	1	0	2	37	
	% within \$Kaj_dela	2,4%	55,7%	0,0%	0,0%	81,4%	54,9%	56,0%	12,2%	7,4%	0,0%	11,6%	16,7%	39,8%	0,0%	19,2%	44,6%	2,4%	0,0%	4,5%		
družim se z drugimi ljudmi	Count	2	25	1	7	44	36	34	10	8	1	13	2	21	0	1	26	2	0	5	55	
	% within \$Kaj_dela	3,0%	46,5%	2,0%	12,9%	81,2%	65,2%	61,5%	17,6%	14,0%	1,9%	23,5%	3,3%	37,7%	0,0%	1,6%	47,4%	3,3%	0,0%	8,6%		
jezdim	Count	0	2	0	0	2	1	2	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	2	
	% within \$Kaj_dela	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%	62,8%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	37,2%	0,0%	0,0%	37,2%	0,0%	0,0%	0,0%		
priREAM zabave	Count	0	2	0	0	3	0	1	0	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2	3	
	% within \$Kaj_dela	0,0%	56,9%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	43,1%	0,0%	56,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	43,1%	0,0%	0,0%	0,0%	56,9%		
opazujem ali fotografiram naravo	Count	2	56	0	7	73	61	64	14	13	2	25	3	49	2	4	49	1	1	1	94	
	% within \$Kaj_dela	1,7%	59,5%	0,0%	7,5%	76,9%	65,1%	67,4%	14,9%	14,2%	1,9%	26,3%	2,8%	52,0%	2,1%	4,6%	51,4%	1,2%	1,2%	1,0%		
nabiram gobe, borovnice, kostanj in druge gozdne plodove	Count	8	126	1	9	150	120	124	38	36	3	33	6	75	4	9	94	6	0	6	194	
	% within \$Kaj_dela	4,0%	64,8%	0,4%	4,9%	77,2%	62,0%	63,8%	19,8%	18,8%	1,4%	17,2%	3,0%	38,9%	1,9%	4,6%	48,6%	3,1%	0,0%	3,0%		
gozd obiščem v sklopu turistične ponudbe (plačljiva aktivnost v gozdu), prosimo, navedite katere je ta aktivnost	Count	0	1	0	0	1	1	1	0	0	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0	2	
	% within \$Kaj_dela	0,0%	45,1%	0,0%	0,0%	45,1%	45,1%	45,1%	0,0%	0,0%	0,0%	45,1%	0,0%	54,9%	0,0%	0,0%	45,1%	0,0%	0,0%	0,0%		
drugo (prosimo vpišite):	Count	0	7	0	0	8	6	5	0	2	0	1	0	5	0	0	4	0	0	2	10	
	% within \$Kaj_dela	0,0%	76,9%	0,0%	0,0%	78,8%	63,2%	52,9%	0,0%	24,4%	0,0%	9,2%	0,0%	53,6%	0,0%	0,0%	39,7%	0,0%	0,0%	15,6%		
Total	Count	15	243	4	25	298	238	250	68	64	5	69	17	148	5	20	181	14	1	15	400	

Percentages and totals are based on respondents.

a. Group



Po gozdu v prostem času teče značilno več moških (Preglednica 23).

Preglednica 23: Prikaz deležev 'gozdnih' tekačev pri obeh spolih.

Crosstab

			tečem		Total
			0	tečem	
spol	Moški	Count	172	31	203
		% within spol	84,7%	15,3%	100,0%
	Ženski	Count	182	16	198
		% within spol	91,9%	8,1%	100,0%
Total		Count	354	47	401
		% within spol	88,3%	11,7%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	5,008 ^a	1	,025		
Continuity Correction ^b	4,337	1	,037		
Likelihood Ratio	5,092	1	,024		
Fisher's Exact Test				,030	,018
Linear-by-Linear Association	4,996	1	,025		
N of Valid Cases	401				

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 23,21.

b. Computed only for a 2x2 table

Z nordijskimi palicami gozdove obiskuje značilno večji delež prebivalcev statističnih regij, ki vključujejo gorski svet severne Slovenije oziroma Pohorje (Preglednica 24).

Preglednica 24: Delež obiskovalcev gozda z nordijskimi palicami. Delitev je narejena med regijami severne (Koroška, Savinjska, Osrednjeslovenska, Gorenjska, Goriška) in južne Slovenije (ostale statistične regije).

Crosstab

			hodim z nordijskimi palicami		Total
			0	hodim z nordijskimi palicami	
Hribi	1,00	Count	216	20	236
		% within Hribi	91,5%	8,5%	100,0%
	2,00	Count	161	3	164
		% within Hribi	98,2%	1,8%	100,0%
Total		Count	377	23	400
		% within Hribi	94,3%	5,8%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	7,885 ^a	1	,005		
Continuity Correction ^b	6,706	1	,010		
Likelihood Ratio	9,095	1	,003		
Fisher's Exact Test				,004	,003
Linear-by-Linear Association	7,865	1	,005		
N of Valid Cases	400				

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 9,43.

b. Computed only for a 2x2 table



Preferenca do uporabe kolovoza pri obisku gozda v prostem času narašča s starostjo (Preglednica 25).

Preglednica 25: Preferenca do uporabe kolovoza pri obisku gozda v prostem času po starostnih razredih.

Crosstab

		kolovoz		Total	
		0	kolovoz		
Starost	15-24	Count	35	13	48
		% within Starost	72,9%	27,1%	100,0%
	25-34	Count	46	19	65
		% within Starost	70,8%	29,2%	100,0%
	35-44	Count	59	20	79
		% within Starost	74,7%	25,3%	100,0%
	45-54	Count	45	30	75
		% within Starost	60,0%	40,0%	100,0%
	55-64	Count	43	35	78
		% within Starost	55,1%	44,9%	100,0%
	65-75	Count	31	26	57
		% within Starost	54,4%	45,6%	100,0%
Total		Count	259	143	402
		% within Starost	64,4%	35,6%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	12,368 ^a	5	,030
Likelihood Ratio	12,484	5	,029
Linear-by-Linear Association	9,606	1	,002
N of Valid Cases	402		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 17,07.

Po starostnih razredih značilno narašča tudi delež vprašanih, ki jih motijo kolesarji (Preglednica 26).

Preglednica 26: Delež vprašanih, ki jih motijo kolesarji v gozdu (združeno 'treking' in 'gorski') po starostnih razredih.

Crosstab

		Kolemot2		Total	
		,00	1,00		
Starost	15-24	Count	43	5	48
		% within Starost	89,6%	10,4%	100,0%
	25-34	Count	61	4	65
		% within Starost	93,8%	6,2%	100,0%
	35-44	Count	66	13	79
		% within Starost	83,5%	16,5%	100,0%
	45-54	Count	62	13	75
		% within Starost	82,7%	17,3%	100,0%
	55-64	Count	61	17	78
		% within Starost	78,2%	21,8%	100,0%
	65-75	Count	31	25	56
		% within Starost	55,4%	44,6%	100,0%
Total		Count	324	77	401
		% within Starost	80,8%	19,2%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	33,773 ^a	5	,000
Likelihood Ratio	31,560	5	,000
Linear-by-Linear Association	24,787	1	,000
N of Valid Cases	401		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 9,22.



Odnos lastnikov majhnih zasebnih gozdnih posesti do obiskovalcev gozda (Kumer, 2017)

Lastniki gozdov v evropskih državah se pri interakciji s svojimi gozdovi soočajo z različnimi omejitvami, ki so zapisane v nacionalnih zakonodajah. To je posledica različnih zgodovinskih in kulturnih okoliščin posamezne države (Winkel in sod., 2009). Medtem ko imajo več svobode pri upravljanju in gospodarjenju z gozdovi lastniki v državah Zahodne Evrope, strožji javni nadzor nad zasebnimi posestmi prevladuje v tranzicijskih državah Vzhodne in Jugovzhodne Evrope. Glede na nedavno študijo (Nichiforel in sod., 2016) Slovenija sodi v skupino držav Jugovzhodne Evrope s širokim naborom omejitev pri gospodarjenju z gozdom (lastnik je dolžan gospodariti trajnostno in večnamensko, da se uresničujejo vse funkcije gozda) in visoko stopnjo dostopnosti javnosti na zasebno gozdno posest (Ustava Republike Slovenije, 1991, 1997, 2000, 2003, 2004, 2006, 2013, 2016; Zakon o gozdovih s spremembami in dopolnitvami, 1993, 1998, 2007, 2010).

S pravno-formalnega vidika so slovenski gozdovi kot naravno bogastvo prosto (načeloma peš) oziroma javno dostopni tako lastnikom gozdnih zemljišč kot obiskovalcem (ob pogoju, da gozd uporabljajo v skladu s predpisi). Zemljiškoknjižni imetnik lastninske pravice gozdnega zemljišča ima omejene pravice. Po 9. točki 3. člena ZG je raba gozdov skupni izraz za izkoriščanje funkcij gozdov, ki je po tem zakonu dovoljeno (v okviru omejitev) tudi nelastnikom gozdov (nabiranje gob, plodov gozdnega drevja in drugih rastlin, ki rastejo v gozdovih, nabiranje zelnatih rastlin in njihovih delov, čebelarjenje, gibanje po gozdovih, rekreacija v gozdu ipd., ZG, 1993; Pravilnik o varstvu gozdov, 1993).

Prav široka dostopnost javnosti v gozdu, ki jo zagotavlja ZG (kljub ustavnemu zagotovitvi glede pravice do zasebne lastnine, pravice do gospodarskega koriščenja gozda in pravice do nadomestila, če gre za poseg v lastninsko pravico v javno korist), je pogosto trin v peti predvsem lastnikom gozdov, zaradi česar prihaja do različnih konfliktov (Preglednica 27).

1. Nespoštljiv odnos do zasebne lastnine

Lastnik F6-2 (65 let) iz Prekmurja je bil kritičen do obiskovalcev iz Avstrije. Menil je, da v Avstriji obstajajo omejitve pri dostopu do zasebnega gozda, v Sloveniji pa so avstrijski obiskovalci prepričani, da lahko počnejo vse, kar jih je volja.

»Moti me, da pridejo na Goričko z avtobusi in nabirajo gobe. Če gre za par gob, ni problem. V Avstriji ti morajo dovoliti dostop do lastnine. Pri nas mislijo, da lahko počnejo vse.«

Revirni gozdar F7-2 je menil, da bi moral lastnik imeti večjo moč pri uveljavljanju pravil v svojem gozdu.



Preglednica 27: Tipi konfliktov med lastniki majhnih zasebnih gozdnih posesti in obiskovalci gozda (Določeno na podlagi analize intervjujev in fokusnih skupin.)

Konflikt	Udeleženci (poleg lastnika MZGP)	Vzrok konflikta (strnjena izjava)	Predlagane rešitve s strani lastnikov MZGP in drugih deležnikov
1. Nespoštljiv odnos do zasebne lastnine in nespoštovanje predpisov.	Obiskovalci iz sosednjih držav.	V državah, od koder prihajajo obiskovalci, so strožji predpisi glede obiska zasebnih gozdov. Ob obisku naših gozdov ne upoštevajo slovenskih predpisov.	Poostren in pogostejši nadzor gozdarskih inšpektorjev v gozdnem prostoru in izvajanje učinkovitejšega nadzora v skladu z določbami ZG.
2. Prekomerno nabiranje gozdnih plodov in nabiranje za osebno gospodarsko korist.	Nabiralci (borovnic, kostanja, gob ipd.).	Obiskovalci poberejo vse plodove in jih pogosto tudi prodajajo. Lastniku jih za lastne potrebe ne ostane nič.	Informiranje javnosti o pravicah in dolžnostih, ki jih nalaga zakonodaja ob obisku zasebnih gozdov. Lastnik naj ima pravico kazensko preganjati obiskovalce zasebnega gozda, ki so v prekršku.
3. Nezmožnost ustvarjanja dobička od rekreacije, nabiralništva in lovske dejavnosti.	Lovske družine, divjad (ki povzroča škodo), nabiralci (borovnic, kostanja, gob ipd.).	Lovske družine lahko brezplačno lovijo v zasebnih gozdovih. Divjad zasebnim lastnikom povzroča materialno in finančno škodo. Lovišča bi lahko bila zelo dobičkonosna dejavnost. Obiskovalci imajo pri obisku zasebnih gozdov preveliko svobodo.	Lastnik naj prejme odškodnino zaradi škode, ki jo povzroči divjad. Lastniku naj se podeli pravica, da odda zasebno posest za lovišče v komercialne namene.
4. Konflikt ob izvajanju del v gozdu in sočasni rekreaciji.	Obiskovalci, ki v gozdu izvajajo rekreacijo.	Dela v gozdu so lahko nevarna za obiskovalce. Ob izvajanju del obiskovalci pogosto zmerjajo lastnike. Obiskovalci pri izvajanju rekreacije pogosto uničujejo gozdno prst in vegetacijo.	Za vstop v gozdni prostor, kjer je povečan obisk, naj se uvede vstopnina, od katere naj imajo korist lastniki. Pravica obiskovalca do odškodnine v primeru poškodb v zasebnem gozdu naj se ukine.

»V Italiji, na primer v Bazovici, se ne sme niti ustaviti niti parkirati vsepovsod in nabirati gob. K nam lahko pride vsakdo iz Italije in Avstrije ter dela, kar ga je volja. V Brdih je polno Italijanov. Oni se bodo pričkali in zatrjevali, da imajo pravico iti v gozd. Hodijo po njivah, spuščajo pse, tržejo rože, jahajo čez njive. Zakonsko je že dobro urejen nadzor, le izvaja se ne. Pri nas je inšpektorjev premalo. Italijani imajo gozdno policijo, ki odredi kazen. Na Slavniku so namesto travnika, ki je bil tam prej, same poti in steze zaradi motorjev, koles in džipov. Pritožb je bilo ogromno, a pristojne službe ne delajo. Zakon določa, da ne smeš ustaviti avta več kot pet metrov od ceste, če tega ne dovoli lastnik. "Gozd ni trim steza." Italijani grejo po Slavniku z neregistriranimi motorji.«

Lastnik F1-1 (75 let) je razložil, kako se odraža neprimeren odnos lastnikov do zasebne lastnine, ki se sicer izboljšuje.

»Moti me ohol odnos obiskovalcev do zasebnih posesti, ki se kaže v neprimernem parkiranju. To bi moral urejati gozdni nadzor, ki sicer v zakonu obstaja, vendar se ne izvaja. Parkira se na vlakah in rampnih prostorih. Dvigniti je potrebno osveščenost ljudi. Ampak moram reči, da se je kultura pohodnikov v zadnjih letih izboljšala.«



2. Prekomerno nabiranje gozdnih plodov in nabiranje za osebno gospodarsko korist

Lastnike moti, da obiskovalci poberejo vse gozdne plodove in da jih nič ne ostane lastniku. **Lastnik I-22** (58 let) je povedal, da bi morali biti na bolj obremenjenih območjih strožji predpisi.

»Pojavi se problem nabiranja gozdnih plodov. Na Rožniku je pobrana vsaka goba, od prve do zadnje, pobran je vsak kostanjček, od prvega do zadnjega. Pa veljajo iste omejitve, kot recimo za Pokljuko. Dva kilograma gob. Ampak če pride 1,7 milijona ljudi sem noter, ni dovolj plodov za vse. Tako da bi morali tu veljati neki drugačni principi.«

Prekomerno nabiranje je problematično tudi za **revirnega gozdarja F6-3**, ki je povedal naslednje:

»Lastnike moti, da pridejo v svoj gozd in pri svojem kostanju ne najdejo nobenega kostanja več. Moti jih razmišljanje družbe, da lastnik tako ali tako ne hodi po svoji »šumi«.

Lastnik F4-2 (31 let) je povedal, da bi lastniki morali imeti pravico kaznovati prekomerno izčrpavanje gozdnih plodov.

»Lastnik gozda po zakonu nima nobene pravice odgnati nekoga, ki se sprehaja po zasebni posesti. Problem je, da pride več nabiralcev, ki pobrane borovnice, kostanj in gobe tržijo za večje količine denarja. Ti delajo škodo in odlagajo smeti. Lastnik nima od tega nobenega dobička, pri čemer obiskovalci nič ne pripomorejo k gospodarjenju gozda. Ni problem nabiranje za lastne potrebe, problem je, ko to postane tržna dejavnost. Inšpektorjev je premalo, da bi lahko učinkovito ukrepali. Spoštovanje zasebne lastnine je prenizko. Morda bi moral lastnik imeti možnost, da kaznuje tiste, ki naberejo preveč plodov. V kolikor sprehajalci in nabiralci prosijo za dostop do gozda lastnika, v tem ni problem. Problem je, ko nabiralci delajo škodo po gozdu, tako da je bistvena miselnost oziroma odnos sprehajalcev.«

Predstavniki KGZS (**F1**) je povedal, da lastniku obstoječa zakonodaja ne omogoča, da ukrepa proti prekomernemu nabiranju plodov v svojem gozdu.

»Gre predvsem za tržni del, ki je problematičen. Problematično je intenzivno nabiranje na določenih območjih in tudi rekreacijsko nabiranje v Brkinih ali na Pokljuki, kjer že nimajo več kje parkirati. Določena območja so preveč intenzivno izkoriščena. Takrat lastniki tudi s traktorjem ne morejo v gozd, ker je vse zaparkirano. Take stvari morajo biti regulirane, obisk je potrebno omejiti tam, kjer ga je preveč, kjer pa je majhen, pa to ni težava. Lastniki zdaj ne morejo zaščititi svoje lastnine pred plenjenjem. Lastnik bi moral imeti pravico postaviti tablo s prepovedjo nabiranja. Predvsem je to moteče za kmetije z dopolnilnimi dejavnostmi, ki po zakonu ne smejo omejiti obiska. Pri zaračunavanju socialne funkcije je največ želje po zaračunavanju lova. Na odmaknjenih legah problemov s sprehajalci ni.«



3. Nezmožnost ustvarjanja dobička od rekreacije, nabiralništva in lovske dejavnosti

Lastniki v splošnem ne podpirajo omejevanja prostega dostopa v gozd. To bi povzročilo probleme tudi njim. **Lastnik F3-1** (66 let) je povedal, da bi trženje gozdnih produktov lahko omogočili visokogorskim kmetijam, ki imajo v lasti večje površine gozda.

»Majhne parcele se tako ali tako ne da ograjevati, ker je premajhna. Visokogorski posestniki bi morali imeti pravico tržiti svoje gozdne produkte, ker so to revne kmetije in se od tega preživljajo.«

Nasprotno je bila **lastnica F5-3** (45 let) mnenja, da bi obiskovalce na bolj obremenjenih območjih discipliniralo le plačevanje vstopnine.

»Moti me, da ima nekdo več koristi od nabranih borovnic kot lastnik od poseka. Rekreativci imajo na zasebni lastnini preveliko svobodo in pogosto zmerjajo lastnika, če se ga odloči pregnati. Manjka ozaveščenost ljudi. Po Evropi je zasebna lastnina bolj zaščiten. V Italiji je ozaveščenost glede zasebne lastnine večja. Italijani pa pri nas obiskujejo gozdove in brezbržno nabirajo plodove. Obiskovalci pogosto ilegalno sekajo božična drevesca. Lastniki imajo veliko spoštovanje do dreves, ker vedo, koliko časa rastejo, obiskovalci pa ne. Podprla bi poostren sistem, ki bi bil v korist lastnikom. Kjer je poudarjena določena funkcija, bi se moralo plačati. Nekaj od zbranega denarja bi šlo lastnikom, nekaj pa v vlake.«

Lastnik gozda mora glede na 5. člen ZG v svojem gozdu med drugim dopustiti čebelarjenje in lov. Po Zakonu o divjadi in lovstvu je divjad last države, lovske družine pa imajo koncesijo za lov. **Lastnik F8-1** (69 let), ki gospodari z gozdno posestjo, veliko 70 hektarjev, je bil mnenja, da bi moral biti lastnik upravičen do odškodnine iz naslova lova na divjad.

»En hektar gozda bi lastniku prinesel en kilogram mesa. KGZS bi lahko lastniku izplačala odškodnino za meso glede na to, koliko so ga lovci pridelali na določeni površini. Lovska družina lovi na zasebni posesti.«

Lastnik F8-3 (57 let) je bil mnenja, da je problem tudi škoda, ki jo dela divjad in je nihče ne povrne.

»Škode, ki jo povzroči divjad, nihče ne izplača. Moj gozd se spreminja iz smreke v javor. Pozimi divjad poje vršičke javorja. Spomladi je vse obrano, javor se ne more dvigniti. Smreka ima v tleh glivo. Divjad uničuje drevje, ki se ne more dvigniti. Lovska družina pravi, naj si posest ogradim s pastirjem.«

Lastnika F2-1 (53 let), ki ima v lasti večjo gozdno posest, je motilo, da zasebne posesti ni mogoče tržiti za komercialni lov na divjad.

»Lovec bi lahko lastniku plačal za dovoljenje. Pred drugo svetovno vojno je 300 hektarjev veliko lovišče stalo 5.000 dinarjev. Za primerjavo – 1.000 dinarjev je stala ena krava. Divjad opravi veliko škode. Na nadmorski višini od 700 do 1000 metrov,



kjer se zadržuje divjad, mladega gozda ni mogoče gojiti pod nobenimi zaščitnimi pogoji.«

Nasprotno je bil **revirni gozdar F2-1** mnenja, da naj koriščenje socialnih funkcij ostane brezplačno:

»Prost dostop in rekreacija morata ostati, potrebno je le urediti gozdarjenje tako, da bo lastnik zaslužil s sekanjem.«

Z njim se je strinjala **revirna gozdarka F3-1**, ki je bila mnenja, da so zakonske podlage ustrezne.

»Izjeme so dovoljene in zakon omogoča omejitve vstopa v gozd v primeru, da se lastnik preživlja z lovom ali nabiralništvom. Obiskovalci, gobarji in borovničarji bi morali biti le bolj pazljivi, če vidijo, da se v gozdu opravlja sečnja. Dostopa do gozda ne bi smeli nikoli omejiti. Gozd je javno bogastvo in do njega morajo imeti vsi enak dostop. Če se to uresniči, potem se lahko poslovimo od »fabrk« in tudi »gmajne«. Potem bodo vse stolkli. Ob prostem dostopu javnost lahko spremlja stanje v zasebnem gozdu in obvesti pristojne o kršitvah. Z omejitvijo dostopa javnost ne bo mogla več delovati kot desna roka revirnega gozdarja.«

4. Konflikt ob sočasnem izvajanju del v gozdu in rekreacije

Konflikti, ki nastanejo, ker se na istem prostoru izvajata rekreacijska in proizvodna funkcija, so najpogostejši v gozdovih, ki jih obiše več ljudi. Tak primer predstavljajo Krajinski park Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib, ki imajo 1,7 milijona obiskovalcev letno (Smrekar in sod., 2016). **Lastnik I-22** je opisal primer takšnega konflikta:

»Ljudje, ki so uporabniki gozda, so si dobresedno vzeli pravico do te posesti v času, ko smo po žledu pospravljali gozd. Zanimivo bi bilo zbrati njihove komentarje. Imenovali so nas za tatove, da krademo drevje, da podiramo dobra drevesa, ki so padla (pa oni niso videli, da so padla), da naj nehamo prašiti in svinjati, ko oni hodijo mimo.«

Ob omejeni lastninski pravici imajo lastniki veliko odgovornosti. **Lastnik F3-2** (78 let) je govoril o neprimernem odnosu obiskovalcev do del v gozdu:

»Če se izvajata sečnja in rekreacija hkrati, mora sekač postaviti znak, da seka, in paziti, da koga ne poškoduje. Ampak tudi obiskovalci morajo biti previdni, ko zaslišijo žago. Tukajšnji gozdovi so predmestni gozdovi in sprehajalcev ter nabiralcev je veliko. Poti so množično obiskovane. Problem je, da prihajajo obiskovalci na nevarno območje, kjer se žaga. Sploh če so zraven majhni otroci.«

Revirni gozdar F6-1 je opozoril, da ima lastnik po zakonu preveč dolžnosti:

»Po trenutni zakonodaji je lastnik odgovoren za vse, tudi na primer, če se zgodi sprehajalcu to, kar se je prejšnji teden zgodilo na Dolenjskem. Veja mu je padla na glavo in sprehajalec lahko toži lastnika. Lastnik je odgovoren, če se komu kaj zgodi. Če že dovolimo prosto gibanje, torej socialne funkcije za nelastnike, potem lastniki ne morejo odgovarjati za to, kar v njem počnejo.«



Rekreacija, na primer kolesarjenje in vožnja s štrikolesniki, lahko negativno vpliva na gozdni ekosistem, če je preveč množična in ni omejena na manjših območjih. **Lastnica I-6** (64 let) se je zavzela za strožje omejitve:

»Tako bom rekla, da ni prav, da bi lastnik gozda zaščitil gozd pred ljudmi, da se ne bi smeli prosto sprehajati, to je ena stvar. Morale bi biti pa neke omejitve za ta t. i. gozdni vandalizem, da se vozijo z motorji po stezicah, da tako rečem, ali pa po poteh, tudi z avtomobili, ker s tem gozdu škodujejo. Gozd niso samo drevesa, ampak je tudi podrast in vse ob poteh. Če pogledaš dol, biologi to bolj poznajo, je vse prepredeno z nitkami in glivami ter vse hrani in vzdržuje gozd.«

3.3 in 4.2 - Dobri primeri turistične in rekreacijske rabe gozda v Sloveniji in tujini s potenciali za nova zelena delovna mesta in dopolnilne turistične dejavnosti

Četudi se pri tej temi govori predvsem o konfliktih pri turistični in rekreacijski rabi gozda, obstajajo primeri, kjer je tovrstna raba trajnostno zasnovana. To pomeni, da je organizirana na način, ki zmanjšuje negativne vplive rabe na gozdni ekosistem, zmanjšuje konflikte med različnimi uporabniki in vrstami rabe, vključuje deležnike (npr. Javno gozdarsko službo, lastnike gozda) in omogoča poslovno priložnost oziroma dopolnilno turistično dejavnost (Mayer, 2014). Smiselno smo združili nalogi 3.3 in 4.2 ter v sodelovanju s Posvetovalnim odborom oblikovali seznam potencialnih zelenih delovnih mest oziroma možnosti za dopolnilno turistično dejavnost v Sloveniji.

Gorsko kolesarjenje

Da so športi na prostem produkt moderne dobe, ki je spremljal naraščajočo industrializacijo od druge polovice 19. stoletja dalje, ugotavlja Skår in sodelavci (2008) na primeru Norveške. Hoja, smučanje, lov in ribolov so bili pred tem sestavni del agrarnih družb, nato pa se je v času moderne dobe njihov kontekst deloma spremenil – v oblike športa in športov v naravi (Tordsen, 2003, cit. po Skår in sod., 2008).

Danes se skoraj polovica prebivalcev Združenih držav Amerike, starih več kot šest let, ukvarja s športi na prostem. Med prvimi tremi razlogi za ukvarjanje s športi na prostem so rekreacija (70 %), druženje s prijatelji/družino (54 %) in skrb za kondicijo (51 %). Kljub gospodarski recesiji naj bi v ZDA dejavnosti, povezane s športi na prostem, med letoma 2005 in 2011 dosegale letno stopnjo rasti okoli 5 % in zagotavljale davčne prihodke v višini okoli 80 milijard dolarjev. Američani za športe na prostem povprečno potrošijo več kot za motorna vozila in bencin (Outdoor Industry Association, 2012).

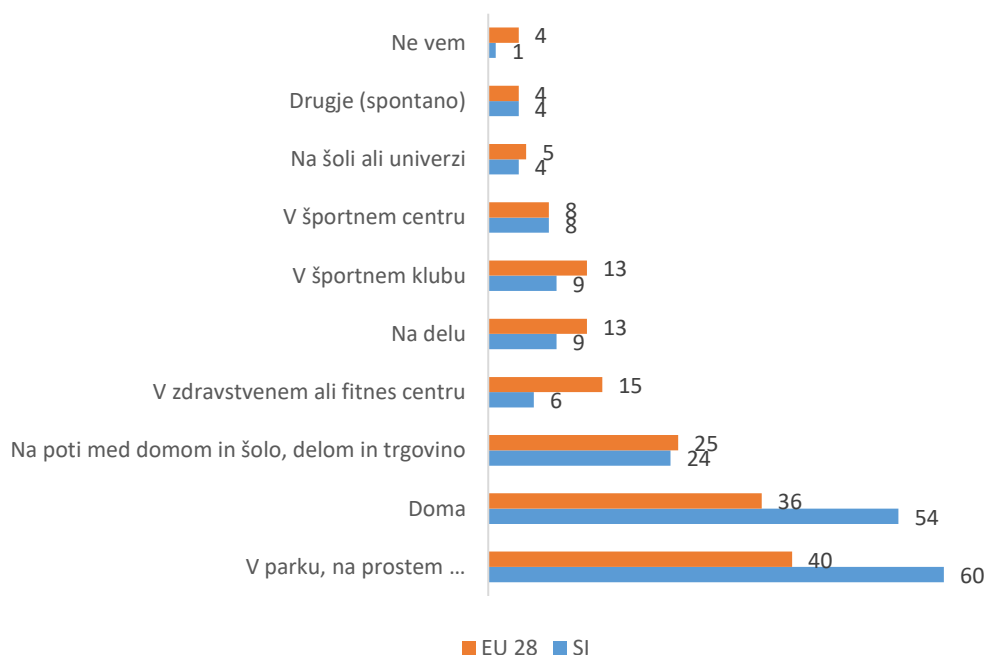
Po podatkih Eurobarometra (Special Eurobarometer 412 "Sport and Physical Activity", 2014) 40 % prebivalcev Evropske unije, ki se ukvarja s športom ali katero drugo fizično aktivnostjo, to izvaja v parku, na prostem ali v podobnem okolju. Slovenci smo znatno nad povprečjem, saj se s športom v parku, na prostem ali v podobnem okolju ukvarja kar 60 % prebivalcev.



Zanimanje za športe na prostem, še posebej doživljajske, se je znatno povečalo v 90. letih 20. stoletja (Jensen in Guthrie, 2006). V zadnjih desetletjih je zaznana rast popularnosti športov življenjskega sloga. To so športne zvrsti, ki posebej vrednote, kot so netekmovalnost, nereguliranost, tveganje in osebna svoboda. Takšni športi so recimo rolkanje (skejtanje), deskanje na snegu (bordanje) ter gorsko kolesarjenje (Wheaton, 2004; Rauter in Doupona Topič, 2011).

Tehnološki napredek, potrošništvo in komercializacija so spremenili posameznikov odnos do jemanja narave in ukvarjanja s športi na prostem. Skår in sodelavci (2008) na primeru Norveške ugotavljajo, da obstaja uveljavljeno mnenje, da motive tradicionalnih norveških športov na prostem označujejo potreba po preprostosti, miru in fizični vadbi, medtem ko naj bi bil razvoj novejših športov na prostem, ki temeljijo na tehnologiji, povezan z veliko stopnjo pripravljenosti, naporom, nevarnostjo, hitrostjo in vznemirljivostjo. Sicer naj bi bilo po mnenju nekaterih razumevanje športov na prostem v postmodernejši dobi, ki da so osredotočeni le na tveganje, hitrost in vznemirjenje, posploševanje (Skår in sod., 2008), medtem ko drugi izpostavljajo, da športov, ki jim pripisujejo oznake kot športi življenjskega sloga, ni možno vzeti iz konteksta sodobne postmoderne družbe, ki jo sociologi, kot je Ulrich Beck, označujejo kot družbo tveganja (Baker in Simon, 2002).

Kje se ukvarjate s športom ali drugo fizično aktivnostjo? (%)



Slika 5: Prostor, kjer se prebivalci Evropske unije ukvarjajo s športom ali drugo fizično aktivnostjo (povzeto po Special Eurobarometer 412 "Sport and Physical Activity" 2014)

Zaradi intenzivnejše in raznovrstnejše rekreacije v prostoru, tudi takšne, ki uporablja mehansko tehnologijo, ter sprememb vrednot s poudarjanjem tekmovalnosti lahko



prihaja do konfliktov med posameznimi skupinami uporabnikov prostora (Tumes, 2007), raba prostega časa pa vpliva na preobrazbo prostora (Golobič, 2010).

Škotska

Ocenjuje se, da gorsko kolesarstvo Škotski letno prinaša okoli 45 milijonov funtov ter ustvari približno 270.000 nočitev letno (Row, 2013). Samo parke enoslednic 7Stanes letno obišče okoli 400.000 obiskovalcev. 7Stanes je mreža parkov enoslednic na južnem Škotskem, ki se je začela kot projekt škotskega zavoda za gozdove – Forestry Commission. Investicija, vredna okoli 3,6 milijona funtov, je na Škotskem generirala ekvivalent 228 ustvarjenih delovnih mest (7Stanes Phase 2 Evaluation: Report for Forestry Commission Scotland, 2007). Fort William že od leta 2002 redno gosti tekme svetovnega pokala, Škotska pa je do sedaj vložila več kot 13 milijonov funtov investicij v javne objekte, namenjene gorskemu kolesarjenju – od tega polovico v same poti (Row, 2013). Škotska ima od leta 2003 z zemljiško reformo za potrebe športa in izobraževanja prost dostop do odprtega prostora na večini zemljišč. Pri tem je bila odgovornost za razvoj in vzdrževanje mreže osrednjih poti naložena lokalnim oblastem (Lovett, 2011).

Avstrija

Dežela Tirolska letno ustvari okoli 43 milijonov nočitev, kar je bilo v letu 2010 okoli tretjina vseh nočitev v Avstriji (Biehl in Kaske, 2011). Ocenjuje se, da 20 % turistov na Tirolskem v času dopusta tudi kolesari. Poglavitna ciljna skupina so gorski kolesarji zvrsti vsegorsko (Der Tiroler Tourismus: Zahlen, Date und Fakten, 2011). S t. i. tirolskim modelom vzpostavljanja gorskokolesarskih poti, ki temelji na nadomestilih lastnikom zemljišč, ima Tirolska vzpostavljenih okoli 6.000 kilometrov gorskokolesarskih poti, tudi enoslednic. V Avstriji sicer velja Zvezni zakon o gozdovih (1975), ki prepoveduje vsako vožnjo v gozdu, tudi na gozdnih cestah in tudi za kolesa, razen če to lastnik ali upravljavec izrecno dovolil. Za nadomestila lastnikom zemljišč dežela Tirolska letno nameni okoli 300.000 € (Zajc, 2014a).

Italija

Gardsko jezero v Italiji že 24 let gosti osrednji evropski gorskokolesarski festival, ki ga je v letu 2014 obiskalo okoli 35.000 kolesarjev, na maratonu pa je tekmovalo 2.300 tekmovalcev. V Italiji prepoved vožnje s kolesi na ravni države ne obstaja – delno jo omejuje zakonodaja posameznih regij, avtonomnih provinc ali posameznih zavarovanih območij. Na Južnem Tirolskem je recimo v naravnem okolju prepovedano tam, kjer je to izrecno označeno. V Pustriški dolini v Dolomitih že 23 let poteka Dolomiti Superbike maraton, v letu 2014 s 4.700 udeleženci. Sellaronda Hero, v letu 2014 s 4.700 udeleženci, pa je maraton, ki poteka v okolici gorske skupine Sella, od leta 2009 uvrščene na Unescov seznam svetovne naravne dediščine (Zajc, 2014b).



Slovenija

V Sloveniji je na voljo le nekaj statističnih podatkov za posamezne turistične produkte, povezane z gorskim kolesarjenjem. Po podatkih specializiranega gorskokolesarskega hotela Ekohotel kmetija Koroš (Štrucl, 2015) so v letu 2013 imeli 1.250 nočitev gostov iz 27 držav, v letu 2014 pa 1.350 nočitev gostov iz 26 držav. Po podatkih kolesarskega parka Bike Park Pohorje Maribor je ta v letu 2013 imel 14.500 obiskovalcev, ki so naredili okoli 75.000 voženj. Med obiskovalci je bilo 79 % moških in 21 % žensk. Bike Park Pohorje Maribor je bil z drugimi srednjevropskimi kolesarskimi parki povezan v skupno vozovnico Gravity Card. V letu 2013 je imel Bike Park Pohorje Maribor med vsemi vključenimi kolesarskimi parki največje število obiskovalcev skupine z vozovnico Gravity Card, in sicer 5.044 (Kvas, 2015). V letu 2015 je bil Bike Park Pohorje Maribor zaprt (Rubin, 2015). Verjetno je delni vzrok v stečaju Športnega centra Pohorje, delni pa v tem, da je vsa leta obratovanja kolesarski park deloval v nasprotju z obstoječo slovensko pravno ureditvijo, ki ureja dostop do naravnega okolja za gorsko kolesarjenje na območju tega dela Pohorja.

V letu 2013 in 2014 je bila kot turistični produkt zasnovana daljinska gorskokolesarska povezava Trans Slovenia 1. Trasa poteka od Tromeje in Kranjske gore, po Soški dolini in Krasu do Pirana. Slovenski partnerji so jo zasnovali skupaj s pionirjem Tras Alp turizma Ulrichom Stancijem. Produkti Ulricha Stancija temeljijo na prodaji knjig za posamezne trase ter t. i. obogatenih GPS-sledi (rich tracks) in ciljajo predvsem na nemško govoreče trge. Po podatkih slovenskih partnerjev je v letu 2014 bilo prodanih okoli 400 knjig in okoli 550 GPS-sledi, okoli 1.000 kolesarjev pa je ustvarilo približno 7.000 prenočitev (Klavora, 2015).

Pohodništvo

Pohodništvo kot turistični produkt razumemo v skladu z definicijo iz *Strategije razvoja turističnega produkta pohodništvo v Sloveniji* (Vesenjak in sod., 2005), ki ga definira na eni strani kot športno in rekreativno aktivnost, ki temelji na hoji, po drugi pa tudi kot spoznavanje naravnega okolja ter aktivno doživljanje raznovrstnosti kulturno - etnološkega bogastva pokrajine, na vnaprej določeni, urejeni in označeni trasi. Pretežno predstavlja enodnevno aktivnost, lahko pa tudi večdnevno povezano hojo s presledki za spoznavanje zanimivosti okolja, npr. transverzale, povezane regijske poti ali evropske pešpoti. Pohodniške poti po namenu oz. motivu za hojo delimo na športno-rekreativne, tematsko-turistične in naravoslovne.

V Sloveniji večino pohodništva predstavlja gornišstvo, v mnogih regijah pa je pohodništvo danes sekundarni motiv obiska, torej predvsem dopolnilna dejavnost. Interesno produktno združenje za pohodništvo v Sloveniji je Pohodništvo & kolesarjenje giz. V nadaljevanju podrobneje opisujemo nekaj pohodniških turističnih produktov, ki se izvajajo v gozdu.



Pot Alpe Adria

Kot primer dobre prakse turističnega pohoda smo izbrali pohodniško pot Alpe Adria. Iskali smo namreč celovit turistični produkt, ki povezuje destinacijo in ustvarja priložnosti za lokalno prebivalstvo vse leto. Tega za večino preostalih označenih pohodniških poti ne moremo trditi, saj te ponudnikov ne povezujejo načrtno, obiskovalcem pa ne ponujajo celovitega pohodniškega doživetja. Do neke mere to izpolnjujejo zgolj organizirani pohodi, ki poleg vodenja vključujejo tudi dodatne storitve, a po drugi strani so to dogodki, organizirani le enkrat letno, ki kot taki za ponudnike ob poti ne ustvarjajo novih poslovnih priložnosti.

Za razliko od preostalih podobnih pohodniških poti pohodniška pot Alpe Adria izpolnjuje tudi vse kriterije integralnih turističnih produktov. Gre za pohodniško pot z jasno izraženim značajem, ki nagovarja točno določeno ciljno skupino. Povezuje ponudnike turističnih storitev ob poti in obiskovalcem ponuja celovito doživetje. Vzpostavljeno ima tudi skupno promocijsko in trženjsko telo, ki obiskovalcem ponuja turistične pakete. Produkt Alpe Adria tako deluje povezovalno in ustvarja priložnosti za lokalno prebivalstvo vse leto.

Pot Alpe Adria je pohodniška pot od vznožja Velikega Kleka (Großglockner) do Jadranskega morja v Miljah (Muggia) s skupno 43 etapami in 750 km. Etape so dolge okoli 20 km, zahtevajo približno 6 ur hoje in so enotno označene s tablami. Vsaka etapa vodi vzdolž začrtane poti, po kateri se je mogoče odpraviti v obe smeri, nudi privlačen kulinarični izletniški cilj in se konča v kraju z ustreznimi prenočitvenimi kapacitetami. Pot so razvili trije partnerji iz Avstrije (Kärnten Werbung), Slovenije (Slovenska turistična organizacija) in Italije (Turistična organizacija Furlanija-Julijska krajina), pridružila pa so se jim tudi planinska društva (ÖAV, CAI in PZS), ki so odgovorna predvsem za vzdrževanje in označevanje poti s tablami. Posebnost poti Alpe Adria je, da prečka tri dežele in s tem nudi veliko raznolikost na majhnem prostoru. Trži se pod skupnim sporočilom 'Pohodništvo po rajskem vrtu', saj so v ospredju užitki. Na vsaki etapi popotnika pričakajo "čarobni kraji" ali mesta harmonije, kjer se popotniki lahko oddahnejo in spoznajo najlepše kotičke pokrajine, po kateri hodijo.

Za potrebe oblikovanja in trženja turističnega produkta pohodništva po poti Alpe Adria je bil vzpostavljen skupni rezervacijski center, ki povezuje celotno ponudbo ob poti in obiskovalcu omogoča nakup večdnevnega počitniškega paketa. Rezervacijski center nudi individualna svetovanja o turah, pripravo programov glede na pričakovanja obiskovalcev, rezervacije, transfer prtljage med prenočišči ali na izhodišča pohoda in usposobljene pohodniške vodiče. Vzpostavljen je tudi standard za ponudnike nastanitev, pri čemer je posebej pomembna ustrezna ponudba prehrane.

Tri osrednje partnerske organizacije letno prispevajo sorazmerne deleže za trženje. Leta 2016 je Slovenija vanj vložila 80.000 €, Koroška 230.000 € in Furlanija 110.000 €, skupno torej 420.000 €. Sredstva so bila porabljena za skupne promocijske aktivnosti.

Leta 2016 je 1.495 pohodnikov prek rezervacijskega centra ustvarilo 8.876 prenočitev, kar ustreza prometu v višini 878.000 €. Skupno naj bi lani pot Alpe Adria obiskalo



72.121 pohodnikov, ki so ustvarili 14.227 prenočitev oziroma 4.730.790 € prometa. Ocenjeni promet od produkta v Sloveniji v letu 2016 je 1,3 mio €.

Turistični produkt Alpe Adria je torej pomemben generator lokalne ekonomije, ki povezuje lokalne ponudnike in za njih ustvarja pomembne poslovne priložnosti. **Zaključimo lahko, da je za učinkovit razvoj pohodniškega turističnega produkta v prvem koraku nujno vzpostaviti privlačno pot za točno določeno ciljno skupino, ob kateri se turistični ponudniki načrtno povezujejo v celovito doživetje, v drugem pa oblikovati ustrezen poslovni model, ki opredeli razvojne obveznosti partnerjev in vzpostavi učinkovito sodelovanje na področjih promocije, trženja in prodaje.**

Opazovanje medvedov

Ljudje do medvedov pogosto čutimo neutemeljen strah zaradi nevarnosti napada, kar vodi do nižje tolerance do te vrste in ovira izboljšanje odnosa ljudi do medvedov. Prav zato je sistematično spopadanje z varstvenimi in ohranitvenimi izzivi ter povečanje lokalne sprejemljivosti vrste izjemnega pomena za dolgoročno ohranitev te karizmatične zveri. Nepotrošna raba zveri dandanes spreminja razmere znotraj turističnega sektorja in nudi številne priložnosti za učinkovitejše varstvo in ohranjanje ogroženih vrst, ob tem pa tudi za razvoj pomembnih dodatnih virov dohodka za lokalne skupnosti.

Kanada

"Industrija" opazovanja medveda v naravi je najbolj razvita v Kanadi. Po podatkih iz leta 2014 opazovanje medvedov v gozdovih Britanske Kolumbije lokalni skupnosti prinese 12-krat več prihodkov in 46-krat več delovnih mest kot starejši in bolj uveljavljen produkt - lov. 53 lokalnih specializiranih agencij za opazovanje medvedov je v letu 2012 ustvarilo 10,25 mio evrov prometa in 1,15 mio evrov dobička, s tem ko je produkt ponudilo 11.369 gostom. Podatek o številu gostov je posredovalo 25 od 53 agencij. Le ena izmed vprašanih agencij je navedla, da ji je promet v zadnjem času upadel, medtem ko preostale poročajo o nenehnem porastu obiska. Z vodenimi ogledi se pričinja ukvarjati tudi vse več drugih agencij, specializiranih za produkte v naravi, in celo nekateri lovci. Opazovanje medvedov je sicer glavni motiv za obisk gozdov Britanske Kolumbije, gostje pa v povprečju ostanejo v regiji 3,8 dni.

Zaradi razširjenosti ponudbe opazovanja medvedov in njene stalne rasti je Britanska Kolumbija ustanovila krovno združenje, ki zastopa ponudnike in jih usmerja k trajnostni, za medvede in opazovalce varni dejavnosti. *The Commercial Bear Viewing Association of BC (CBVA)* tako skrbi za nadaljnji razvoj industrije s posodabljanjem tehnik in strategij opazovanja živali, deljenjem dobrih praks in certificiranjem vodnikov. CBVA financira tudi pomembne raziskave o vplivu ljudi na življenje medvedov.

CBVA je v sodelovanju s člani, vladnimi predstavniki in biologi razvila dobre prakse managementa in kodeks obnašanja. Cilj smernic je minimizacija negativnega vpliva na medvede in okolje, ki se je prek preizkušanja različnih tehnik izoblikovala skozi čas.



Tudi vodniki so podvrženi posebnemu sistemu usposabljanja, ki poteka na dveh ravneh - na prvi ravni posamezniki prejmejo naziv pomočnik vodnika, po 60 dneh, ki jih preživijo na terenu v družbi vodnikov, pa postanejo samostojni vodniki.

Slovenija

Če je v Severni Ameriki produkt opazovanja medvedov v naravnem okolju (t. i. nepotrošna raba medveda) prisoten že več desetletij, pa je v Evropi, predvsem v srednji in južni, ta dejavnost še vedno relativno nova. Za ustrežnejše usmerjanje razvoja produkta v Sloveniji in Dinaridih so bile leta 2016 v okviru projekta LIFE Dinalp Bear izdelane Smernice za odgovorno ravnanje: nepotrošna raba rjavih medvedov v turizmu. Smernice so nastale v sodelovanju Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani in Zavoda Tovarna trajnostnega turizma GoodPlace Ljubljana.

Dinarsko-pindska populacija rjavega medveda, ki jo je obravnaval omenjeni projekt, je ena najpomembnejših medvedjih populacij v Evropi. Velik delež medvedov te populacije prebiva v Sloveniji in na Hrvaškem. Državi sta med prvimi na svetu razvili in implementirali podrobne, znanstveno utemeljene načrte za upravljanje z medvedmi, v katerih pa so medvedi obravnavani in cenjeni predvsem kot lovna vrsta. V Sloveniji so načela za upravljanje z rjavim medvedom opisana v Strategiji upravljanja z rjavim medvedom v Sloveniji, ki jo je leta 2002 sprejela Vlada RS. **Turizem, povezan z divjimi živalmi, pa se pri nas šele počasi razvija v pomembno gospodarsko alternativo predvsem za skupnosti, ki prebivajo na območjih, na katerih je prisoten tudi rjavi medved, a se srečuje z nekaterimi omejitvami.**

V Sloveniji je ponudba opazovanja medvedov omejena na posamezne lovske družine in Lovišča s posebnim namenom, edini ponudnik, ki se z opazovanjem medvedov ukvarja bolj profesionalno, je g. Mlakar iz Loške doline, Mlakar Markovec d.o.o. (<http://slovenianbears.com>). Aktivnosti opazovanja medvedov pri nas niso ustrezno nadzorovane ali organizirane na sistematičen način in imajo lahko negativen vpliv na vrsto. **Zato so smernice iz projekta LIFE DINALP BEAR prvi korak v smer strateškega in usmerjenega razvoja produktov opazovanja medvedov v naravnem okolju.** Smernice se dotikajo naslednjih področij:

- kako usposablјati vodnike za vodenje in interpretacijo (gl. primer dobre prakse Kanada),
- kako gostom podajati navodila za varen, naravi in živali prijazen ogled,
- kako goste osveščati in izobraževati,
- kako poslovno organizirati ponudbo tovrstnih storitev.

Smernice predpisujejo odgovoren obisk naravnega habitata, pri katerem je v ospredju razumevanje in spoznavanje življenjskega prostora in značilnosti rjavega medveda. Programi potekajo v naravnem okolju z usposobljenim vodičem, ki obiskovalcem predstavi celovito zgodbo in njihovo pozornost usmerja na dokaze prisotnosti medveda v prostoru (drevesa, kjer se medved drgne, iztrebki, stopinje ...). Le opazovanje medveda iz prilagojenih prež v teh programih nikoli ni edina aktivnost in je velikokrat razumljena predvsem kot bonus, ki pa za samo doživetje ni ključen. Še več; pri večjih



skupinah je opazovanje običajno neizvedljivo, zato je kakovostna interpretacija še toliko bolj pomembna.

Dodatne pomanjkljivosti, ki so bile v projektu identificirane kot zaviralci razvoja turističnih produktov nepotrošne rabe medvedov v Sloveniji, so:

- pomanjkanje strokovnega pristopa, ki bi pri potrošnikih gradil pozitiven odnos do divjih zveri,
- pomanjkanje ustrezne nastanitvene infrastrukture,
- pomanjkanje ustreznih opazovalnic in učnih centrov,
- pomanjkanje specializiranih prodajnih agencij,
- pomanjkljivo poznavanje pričakovanih obiskovalcev.

Je pa projekt LIFE DINALP BEAR za potrebe osveščanja in spodbujanja ponudnikov razvil tržno znamko **Bear Friendly**. Znamko lahko pridobijo izdelki in storitve, ki so medvedom prijazni (npr. uporaba medovarnih čebelnjakov) in ki podpirajo lokalno gospodarstvo. Za potrebe promocije in trženja je bil vzpostavljen tudi promocijsko-prodajni portal <http://www.discoverdinarics.org>.

Ne glede na zgoraj našeto lahko zaključimo, da ima pravilno organiziran produkt nepotrošne rabe medveda v Sloveniji velik potencial predvsem za krepitev sprejemanja in razumevanja vrste, ki je sicer zaradi škode na lastnini v lokalnih skupnostih pogosto prepoznana kot "last države". **Razmere za razvoj komercialnih produktov doživljanja živali, ki temeljijo na opazovanju medvedov v naravnem okolju, in drugih produktov, povezanih z medvedmi in s sobivanjem med človekom in zverjo, so pri nas izjemne, le izkoristiti jih še moramo.**

Gozdni selfness

»Gozdni selfness« je unikatni turistični produkt, ki ga je v cerkljanskih gozdovih razvil LTO Laufar Cerčno. Produkt je prejel več nagrad, od nagrade Slovenske turistične organizacije snovalec za najbolj inovativne turistične ideje (2014) do nagrade »Sejalec« za najbolj inovativen turistični produkt (2015), nagrade za najboljši turistični produkt v naravi na mednarodnem sejmu FITUR (2016) in nagrade Jakob 2016 za najodličnejši in najbolj kakovosten slovenski turistični produkt.

Gozdni selfness naznanja nov zeleni trend v slovenskem turizmu, ki temelji na izkoriščanju naravnih danosti in lepot ter vključuje naravne materiale, vire in lokalne izdelke. Gre za drugačno vrsto velnesa, ki izhaja iz posameznikove zavestne odločitve o skrbi za svoje dobro počutje in zdravje, in se v nasprotju z obstoječimi selfness programi odvija v idiličnem naravnem okolju, a brez posegov v naravo. Na edinstvenem gozdnem doživetju v obliki pohoda po nezahtevni urejeni pohodniški poti tako manjša skupina udeležencev na posameznih tematsko zasnovanih postojankah spoznava zdravilno moč narave, razvija pristen odnos z naravo in se sprošča s pomočjo strokovnjakov s področja meditacije, osebostne in duhovne rasti, refleksoterapije in kulinarike, poleg tega pa okuša tudi cerkljanske kulinarčne dobrote, postrežene na prav poseben način. Udeleženci programa izkusijo čar povezanosti z



naravo in samim seboj, spoznajo tehnike za lažje spopadanje s stresom, okrepijo svoje zdravje in poskrbijo za vitalnost z lahkotnim gibanjem, se globinsko sprostijo ter razbremenijo telo odvečnih strupov, napolnijo se z energijo, hkrati pa gozd in naravno okolje spoznajo v drugačni luči, saj ga občutijo z vsemi svojimi čutili.

Klasični program Gozdni selfness traja 6 ur, mogoče pa so tudi krajše in daljše izpeljanke. Program vključuje:

- predstavitev energij posameznih drevesnih vrst ter vaje za povezovanje z drevesi in prenos energije;
- vodeno meditacijo v bukovem gozdu, gibalne vaje sproščanja ter vaje za osebno rast pod krošnjami dreves in na zelenih pašnikih;
- predstavitev preprostih tehnik za uspešnejše spopadanje z vsakodnevnim stresom;
- vodeno naravno zvočno terapijo in počitek v visečih mrežah;
- okusno kulinarično presenečenje iz lokalnih sestavin, postreženo na poseben način;
- naravno refleksoterapijo stopal - hojo po smrekovih iglicah, predstavitev osnov refleksoterapije stopal;
- malico iz košare z dobrotami - okušanje lokalnih, naravnih in ekološko pridelanih izdelkov postreženih na pogrinjku iz senenih bal;
- razstrupljanje telesa z oblogami iz tamkajšnje gline, masaža stopal z glino in sproščanje na senenih balah;
- razvajanje utrujenih nog in spodbuditev prekrvavitve nog s kopeljo iz senenega drobirja in aromatičnih zelišč.

Dodana vrednost programa Gozdni selfness je prenos elementov obstoječe (klasične) selfness ponudbe na trgu, kot so fizična aktivnost, sprostitvev, krepitev občutka samozadovoljstva in samozdravljenje oziroma samopomoč, iz zaprtih prostorov velnes centrov, term itd. v naravno okolje. Z implementacijo programa v lokalno okolje ter vključevanjem naravnih materialov in lokalnih virov, kot so glina, seno, lan, les, smrekove iglice, zelišča, itd. udeleženci ob kakovostnem strokovnem vodenju doživijo pristen stik z naravo, globinsko sprostitvev in številna koristna nova spoznanja za zdrav življenjski slog. Vodilo snovalcev produkta je: **"Narava nam daje, kar mi dajemo njej, oziroma narava zdravi nas, mi zdravimo naravo. Dvigniti želimo ozaveščenost ljudi, da je gozd resnično našo bogastvo, vedno večjo veljavo pa pridobiva tudi zaradi klimatskih sprememb."**

Trenutno projekt odpira eno delovno mesto na področju turizma, potenciali za nadgradnjo pa so še veliki predvsem na področju razvoja trajnostne blagovne znamke Gozdni selfness, ki bi poleg različnih vrst programov vključevala tudi lokalne izdelke iz naravnih materialov, ki segajo na področje zdravega življenjskega sloga.

Mikoturizem

Skovanka »mikoturizem« povzema vse oblike turističnih dejavnosti, ki delno temeljijo ali so v celoti vezane na glive, oziroma z aktivnostmi, povezanimi z nabiranjem,



pridelavo in / ali predelavo gliv. Mikoturizem v praksi obsega več razvojnih dejavnosti na področju gozdarstva, hotelskih storitev, kulinarike, izobraževanja, rekreacije ter drugih podeželskih in regionalnih gospodarstev. Aktivnosti so praviloma usmerjene v sonaravno izrabo in/ali spodbujanju in varovanju oziroma ohranjanju glivnih virov, izobraževanju ter posredno izboljševanju kakovosti življenja ljudi. Pojem »mikoturizem« se v Sloveniji formalno še ne uporablja, je pa bolj udomačen ponekod v tujini. Tako se kot dejavnost pojavlja predvsem v deželah z dolgoletno tradicijo mikologije (to je vede in znanosti o glivah), kot na primer v Kanadi in Španiji. V Sloveniji se s področjem izobraževanja, popularizacije in potenciali gliv ukvarja predvsem Mikološka zveza Slovenije, kot nelesne gozdne proizvode pa jih znanstveno-raziskovalno obravnavajo tudi na Gozdarskem inštitutu Slovenije. Za turistične namene je v Sloveniji vzpostavljenih nekaj mikoloških učnih poti in občasna srečanja, namenjena promociji.

V Evropi imajo poleg ostalih gliv pomembno vlogo gomoljike oziroma tartufi, kot najbolj cenjene vrste gliv, ki jih lahko nabiramo tako v naravi kot pridobivamo v tako imenovanih kmetijsko gozdarskih sistemih. Na gomoljike je vezana trgovina, in samo za Francijo ocenjujejo, da trg v najširšem pomenu, torej vključno s turizmom, obsega vsaj 300M€.

Turistični produkti, povezani z gomoljikami, omogočajo edinstveno izkušnjo, ki je ni mogoče doživeti kjerkoli in nikakor ne brez vodstva izkušene osebe, saj je to področje rezervirano predvsem za strokovnjake, ki se s tem ukvarjajo poslovno (lastnike nasadov, biologe, iskalce gomoljik, vzreditelje psov iskalcev ipd.) in vezano le na nekaj regij, kjer primerna vrsta glive uspeva.

Turistični produkti, povezani z gomoljikami, temeljijo predvsem na unikatnem doživljanju načina iskanja in gojenja te izredno cenjene glive ter na samem kulinaricnem užitku ali kulinaricnem izobraževanju, ki je vezano na njihovo izrazito aromo. Malo manj prepoznavni, a že zaznani so tudi turistični produkti, povezani z lepотно industrijo in pozitivnim vplivom gomoljik na pomlajenost kože. Prav tako redka storitev je tudi izobraževanje o simbiozi rastlinskih vrst z drugimi organizmi (glivami – gomoljikami) in njihovi soodvisnosti za preživetje in boljšo rast ter prikaz, kako se v zemlji pretakajo hranilne snovi iz tal preko gomoljik do koreninskega sistema. V nadaljevanju izpostavljam nekaj možnosti, ki jih nudijo gomoljike (povzeto po Drolc in Grebenc 2016):

Kulinaricni turizem: Gastronomija predstavlja pomembne del turistične ponudbe in pomeni enega temeljnih načinov spoznavanja kulture. Po podatkih raziskovalne agencije Mandala Research kar 77% ameriških turistov, ki pristočasno potujejo, sebe vidijo kot kulinaricne popotnike. Gomoljike imajo v sami kulinariki priznan sloves, zato popotniki v Evropi in Ameriki že posegajo po kuharskih tečajih in tudi večdnevnih izletih, povezanih s kulinariko z gomoljikami. S kulinaricnim turizmom tesno povezan produkt je tudi sam prikaz iskanja gomoljik.

Prikaz iskanja gomoljik: V Sloveniji in na Hrvaškem se že izvajajo prikazi nabiranja gomoljik, saj je njihovo nabiranje že desetletja dejavnost v Istri. Pri takem prikazu se



popotniki in turisti spoznajo s samim načinom iskanja gomoljik, vzgojo psa iskalca in z načini spodbujanja rasti gomoljik. Ker je aktivnost povezana s hojo po naravi in druženju s psom, je primerna za ljudi, ki radi na aktiven način spoznavajo deželo, ki so jo obiskali kot turisti. Prikaz iskanja gomoljik je lahko samostojni turistični produkt ali povezan z degustacijskim menijem gomoljik. Najbližji primer dobre prakse najdemo v Motovunu v Istri, svetovno bolj poznani kraji za iskanje gomoljik pa so okolica mesta Alba v Italiji, italijanska Toskana in francoska Provansa.

Izobraževalne storitve: V Italiji, Franciji in Španiji najdemo muzeje gomoljik, v katerih so prikazane zgodovina razumevanja razvoja in rasti gomoljik, spodbujanje gojenja gomoljik, razlike med različnimi vrstami gomoljik in izobraževanje o načinu iskanja gomoljik. Za turiste so pogosto v okviru muzejev na voljo vodena iskanja gomoljik ali ogledi okolij, kjer se spodbuja rast gomoljik. Nekateri gojitelji gomoljik imajo razstavne prostore v okviru svojega posestva in tako nudijo ponudbo od hitrega obiska razstavnega salona in trgovine do daljših izobraževanih dogodkov za strokovno javnost. Španska provinca Hueska je ravno z izobraževalno - raziskovalnim centrom za vzgojo gomoljik oživela drugače zelo slabo naseljeno in pusto špansko regijo.

Lepotni turizem: V lepotni industriji se že nekaj časa uporablja različne gobje ekstrakte v kozmetičnih izdelkih. Storitve lepotnih tretmajev, ki vsebujejo izdelke iz gomoljik, so na voljo tudi v izbranih lepotnih salonih. Glede na to, da velnes turizem raste dvakrat hitreje kot globalna turistična industrija (vir: <https://www.globalwellnessinstitute.org/press-room/statistics-and-facts/>) in da so gomoljike znane kot dragocene gobe in zato prestižen izdelek, je razvoj lepotnih storitev iz gomoljik vsekakor nova priložnost ki bi jo bilo smiselno vpeljati tudi v slovensko turistično ponudbo in vpeti v celotno zgodbo o gomoljicah v Sloveniji.

V Sloveniji imamo odlična izhodišča in nekaj odličnih priložnosti za razvoj mikoturizma. V luči gomoljik Slovenija že ima regijo, kjer se izvajajo turistična doživetja povezana z gomoljikami in je tudi naravno rodovitna z gomoljikami – slovensko Istro. Istrski tartuf ima priznan ugled v tujini in ga tako Slovenci kot Hrvati že desetletja uporabljamo v kulinariki. Kljub temu je celotna Istra še vedno brez muzeja gomoljik in večjega mednarodno prepoznavnega festivala gomoljik.

3.4 - Rekreatijski in turistični potenciali gozdov v Sloveniji

Izhajajoč iz Nacionalnega gozdnega programa (NGP) (Resolucija..., 2007), je možno z aktivnim vključevanjem javne gozdarske službe v načrtovanje možnih turističnih dejavnosti v gozdnem prostoru bolje izkoristiti gozdove v turistične namene in hkrati zmanjšati negativne vplive turističnih in rekreativnih dejavnosti na gozd. Tu lahko tudi lastnik gozda trajno prispeva k dvigu gospodarske vrednosti gozda. Izkoriščanje tega potenciala spodbuja tudi Evropska komisija v splošnem okoljskem akcijskem programu Unije do leta 2020 „Dobro živeti ob upoštevanju omejitev našega planeta“, ki predvideva, da lahko trajnostno zagotavljanje t.i. ekosistemskih storitev (tudi gozdov) ustvarja pogoje za nova zelena delovna mesta (SKLEP št. 1386/2013/EU



EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA, 2013). Analizirali in ovrednotili smo nekatere možnosti za razvoj turizma in rekreacije glede na različne tipologije gozdov (te smo natančno opredelili tudi na podlagi javnomnenjske ankete v nalogi 3.2), kot je na primer conacija gozda, kot jo je izdelal ZGS, kjer na primer v območjih conacije B, C in D poti za kolesarjenje in ježo sporazumno določijo in označijo lastniki gozdov, Zavod za gozdove in pristojna lokalna skupnost; ekološke tipologije, idr. Vse oblike turistične in rekreacijske rabe namreč niso primerne za vse gozdove.

Analiza in ovrednotenje možnosti za razvoj turizma in rekreacije glede na različne tipologije gozdov

Privlačnost gozda in njegova dostopnost za rekreacijske in turistične dejavnosti

Potencial gozda in tudi gozdne krajine za rekreacijske in turistične dejavnosti je odvisen od dveh ključnih elementov; privlačnosti gozdnega okolja in njegove dostopnosti. Oba smo v okviru projekta obravnavali v okviru naloge 3.2 Raziskava javnosti in lastnikov gozda do rekreacijske in turistične rabe gozda, kjer smo skušali ugotoviti kaj najpomembneje vpliva na to, da se ljudje odločijo obiskati gozd in v njem preživljati prosti čas. Med najpomembnejšimi zaključki anketiranja je bilo dejstvo, da želijo ljudje infrastrukturo saj se le manjši del (12%) obiskovalcev giba po brezpotjih in da večinoma (45%) želijo razgiban teren oziroma prepletanje strmega in položnega. Hkrati so izrazili, da skoraj polovica (45%) najraje uživa pogled na mešan gozd. Poleg teh informacij smo na podlagi preteklih raziskav v našo obravnavo privlačnosti vključili še nekaj dodatnih elementov, ki prav tako vplivajo na uživanje gozdnega okolja med rekreacijsko in turistično dejavnostjo. Končni niz obravnavanih elementov v smislu privlačnosti je bil:

- zaščitena območja,
- razdalja od vodnih teles,
- razgibanost terena,
- pogostost vrhov vzpetin.

Tem smo dodali še dva elementa, ki opisujeta dostopnosti gozda:

- mreža gozdnih in preostalih cest,
- bližina naselij.

Nato smo vseh šest elementov pripravili v obliki GIS rastrskih slojev in vsakega v skupini 'privlačnosti' ovrednotili na lestvici 0-100, kjer pomeni 0, da je površina (rastrska celica velikosti 100 m x 100 m) popolnoma nepriljavna, 100 pa pomeni, da je površina izjemno priljavna. Postopek ovrednotenja vseh štirih elementov je predstavljen po posameznih poglavjih v nadaljevanju. V zadnjem koraku smo vse sloje prekrili in sešteli ocene priljavnosti, ter tako ustvarili skupno oceno priljavnosti in izločili le gozdove.

V drugem koraku smo na podlagi mreže cest in bližine naselij določili območja, ki niso dostopna, ker so bodisi predaleč od naselij ali pa so preveč oddaljena od cest. Tudi ta postopek je predstavljen v nadaljevanju.



Pilotno območje

Metodološki pristop smo uporabili na območju Primorsko-notranjske statistične regije, ker je izjemno gozdnata (70 % površine pokriva gozd), hkrati pa ima kar nekaj ključnih turističnih destinacij – Postojnska jama, presihajoča jezera, Predjamski grad in grad Snežnik, ter Park vojaške zgodovine v Pivki.

Ovrednotenje elementov privlačnosti

Zaščitena območja

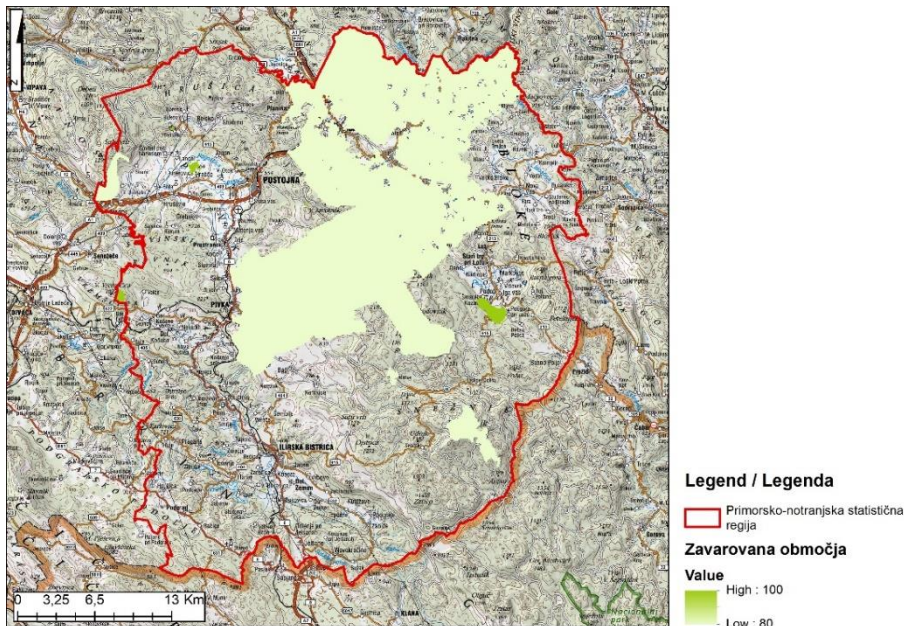
Sluje zaščitene območij, ki so kategorizirana po IUCN klasifikaciji od 'Ia' do 'VI' smo ovrednotili po lestvici privlačnosti tako kot je prikazano v Preglednici 28.

Preglednica 28: Kategorije zaščitene območij po IUCN klasifikaciji

IUCN koda	IUCN kategorija	Zavarovana območja (Zakon o ohranjanju narave s spremembami in dopolnitvami, 1999, 2000, 2002, 2004)	Privlačnost
Ia	Strict Nature Reserve: protected area managed mainly for science	Strogi naravni rezervat/naravno območje	0
Ib	Wilderness Area: protected area managed mainly for wilderness protection	Naravno območje: območje, zavarovano predvsem za ohranjanje naravnega stanja	100
II	National Park: protected area managed mainly for ecosystem protection and recreation	Nacionalni park: območje zavarovano predvsem za ohranjanje ekosistemov in za rekreacijo	80
III	Natural Monument: protected area managed mainly for conservation of specific natural features	Naravni spomenik / naravna znamenitost: območje, zavarovano predvsem za ohranjanje izjemnih naravnih pojavov (oblik)	100
IV	Habitat/Species Management Area: protected area managed mainly for conservation through management intervention	Zavarovani habitati rastlinskih in živalskih vrst: območja, ki jih ohranjamo z določeno rabo za ohranjanje določenih ogroženih rastlinskih/živalskih vrst oz. habitatnih tipov	80
V	Protected Landscape/Seascape: protected area managed mainly for landscape/seascape conservation and recreation	Zavarovana krajina / krajinski in regijski park: območje, zavarovano za ohranjanje krajine (kopne in morske) in za rekreacijo.	80
VI	Managed Resource Protected Area: protected area managed mainly for the sustainable use of natural ecosystems	Zavarovana območja naravnih virov / spomenik oblikovane narave: zavarovana območja, v katerih je z upravljanjem zagotovljena trajnostna raba naravnih virov.	80



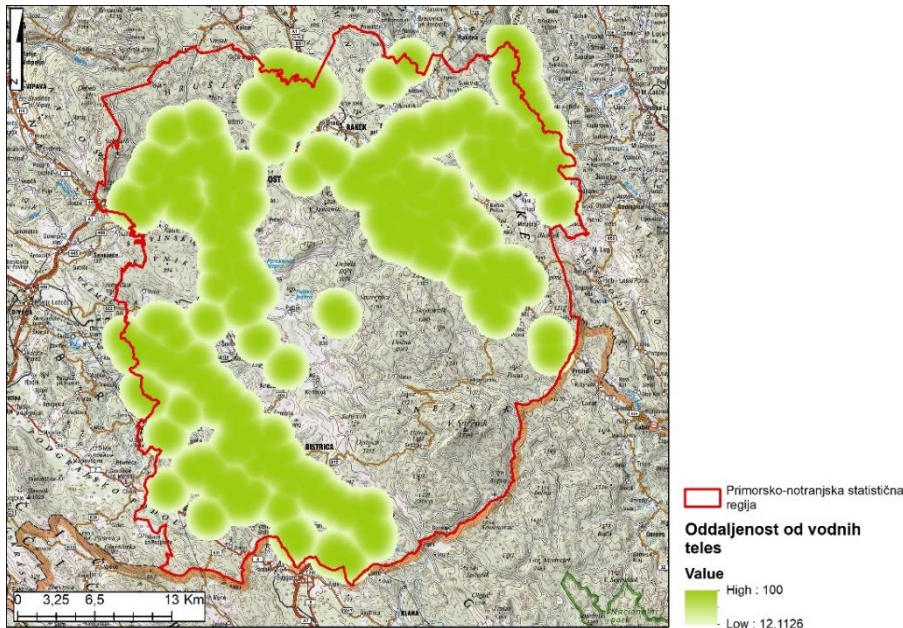
Na podlagi sistema ocen in prostorske razporeditve zavarovanih območij smo ustvarili karto privlačnosti zaščitene območij.



Slika 6: Karta privlačnosti zaščitene območij na pilotnem območju Primorsko-notranjske statistične regije

Razdalja vodnih teles

Z oddaljenostjo od vodnih površin pada tudi rekreacijska privlačnost. Ta je največja v neposredni bližini in pada do 2000 m, potem pa je učinek enak 0. Razdalje smo zrelativizirali na vrednosti od 0 do 100. V nadaljevanju je podana karta privlačnosti zaradi bližine vodnih površin.



Slika 7: Karta privlačnosti zaradi relative bližine vodnih teles na pilotnem območju Primorsko-notranjske statistične regije

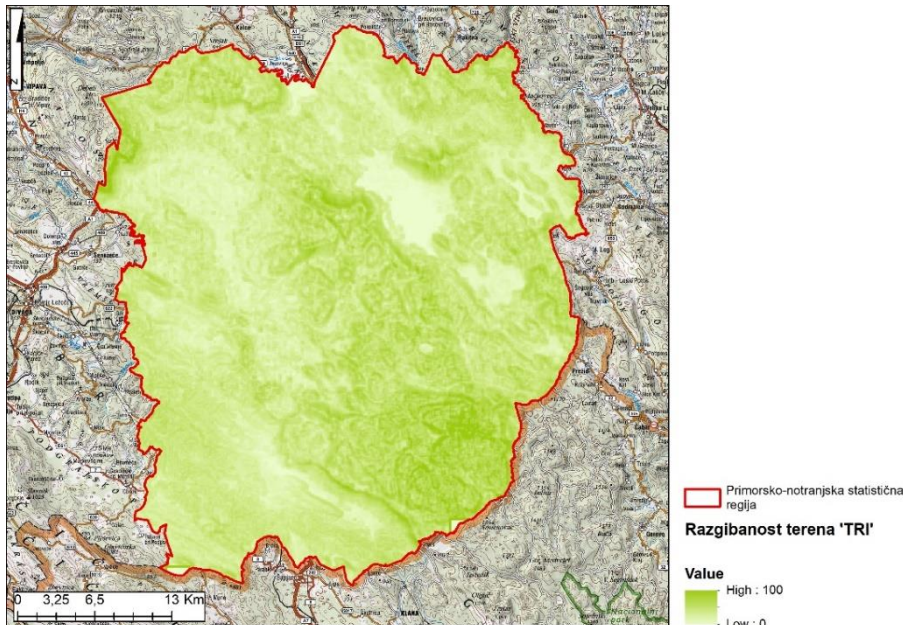
Razgibanost terena

Na podlagi digitalnega modela višin smo oblikovali sloj indeksa TRI (*Terrain Ruggedness Index*), ki pokaže razlike v nadmorski višini med sosednjima rastrskima celicama. Vrednosti indeksa smo izračunali s pomočjo enačbe $OutRas = \sqrt{Abs((Square("3x3max.tif") - Square("3x3min.tif"))))}$, in jih kategorizirali v sedem razredov po Riley (1999).

Preglednica 29: Vrednosti indeksa TRI (*Terrain Ruggedness Index*) za posamezne razrede

Razred	Opis	Vrednost indeksa TRI
1	Ravnina	0-80 m
2	Skoraj ravno	81-116 m
3	Rahlo razgibano	117-161 m
4	Srednje razgibano	162-239 m
5	Precej razgibano	240-497 m
6	Zelo razgibano	498-958 m
7	Ekstremno razgibano	959-4367 m

Vrednosti TRI smo zrelativizirali v vrednosti 0-100, kjer pomeni 0 najmanj razgiban, 100 pa najbolj razgiban teren. Ravnine so namreč z vidika rekreacijske privlačnosti najmanj zaželene.



Slika 8: Karta vrednosti indeksa TRI (Terrain Ruggedness Index) na pilotnem območju Primorsko-notranjske statistične regije, kjer 0 pomeni najmanj razgiban, 100 pa najbolj razgiban teren.

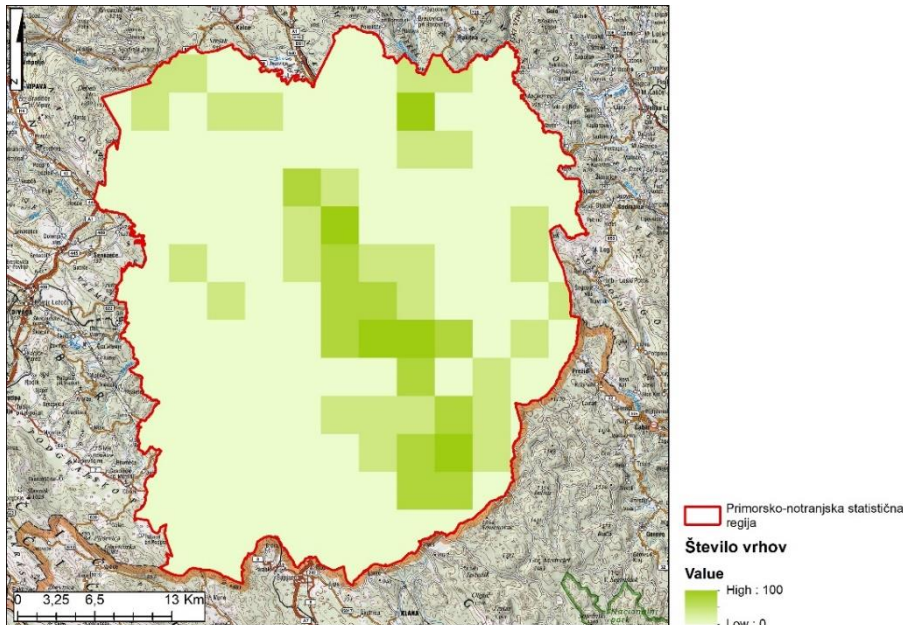
Vrhovi vzpetin

Vrhove vzpetin smo določili prav tako na podlagi digitalnega modela višin, in sicer smo najprej ustvarili mrežo z velikostjo okna 10 km², nato uporabili premikajoče se okno (ArcGIS) in določili vrhove z nadmorsko višino nad 600 m, na koncu pa izločili 'lokalne' vrhove na sicer ravnem terenu (krivulja oblike > 0.2 ostane). Število vrhov v posameznem oknu smo zopet zrelativizirali na lestvico od 0 do 100, kjer pomeni 0, da vrhov v tistem oknu ni in 100, da so v tistem oknu 4 vrhovi (največje število, ki smo ga ugotovili).

Skupna ocena privlačnosti

Vse štiri sloje smo 'prekrili' in za vsako rastrsko celico sešteli vrednosti indeksa privlačnosti v skupno oceno, ter jo ponovno zrelativizirali na lestvico od 0 do 100.

```
OutRas = "no_pe_recsc0.tif" + "no_lu_recsc0.tif" + "tri_recsc0.tif" + "lu_hemeroby.tif"  
+ Con(IsNull("waterrecsc0.tif"), 0, "waterrecsc0.tif") +  
Con(IsNull("ZA_OB_recsc0100.tif"), 0, "ZA_OB_recsc0100.tif")
```



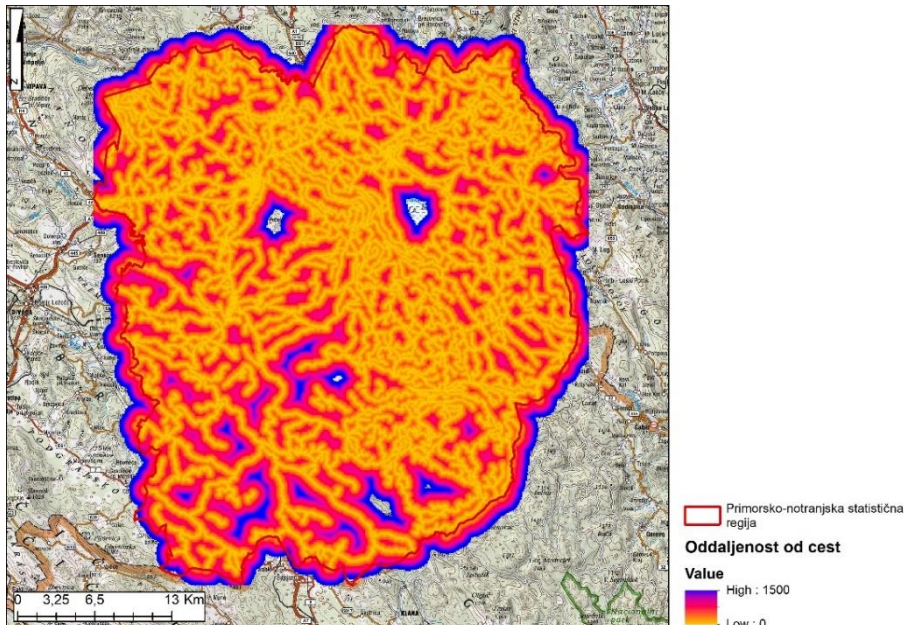
Slika 9: Karta privlačnosti glede na število vrhov vzpetin na pilotnem območju Primorsko-notranjske statistične regije

Ovrednotenje dostopnosti

Pri cestah smo uporabili vektorski sloj cest, ki zajema tako običajne kot gozdne ceste. S pomočjo orodja *'Euclidian Distance'* smo ustvarili sloj, ki zajema površine do oddaljenosti 1500 m od ceste. Predpostavili smo namreč da obiskovalci gozda običajno ne zahajajo dlje kot toliko.

Nato smo na podlagi orodja *'Cost Distance Algorithm'* določili kritično razdaljo od naselij, kjer se obiskovalci najpogosteje zadržijo. Na podlagi slojev cest in naselji smo določili 'nedostopna' območja in jim v pripisali vrednost dostopnosti 0.

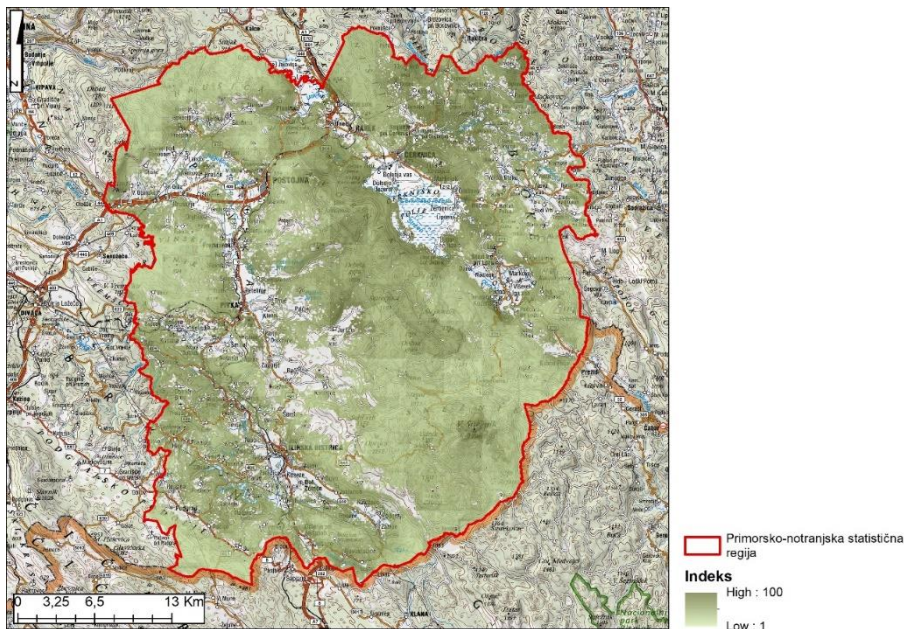
Le oddaljenost od cest se v nekaj delih pilotnega območja izkaže kot omejujoč dejavnik, in sicer nekajkrat na območju Snežnika, Cerkniskega jezera in vadbišča Poček. Območje je torej relativno dobro dostopno.



Slika 10: Karta oddaljenosti od cest (m) na pilotnem območju Primorsko-notranjske statistične regije

Rekreacijski in turistični potencial gozdov v pilotnem območju

S prekrivanjem sloja privlačnosti in sloja dostopnosti smo ustvarili karto dostopnih površin glede na njihovo privlačnost. Hkrati smo izločili gozdne površine.

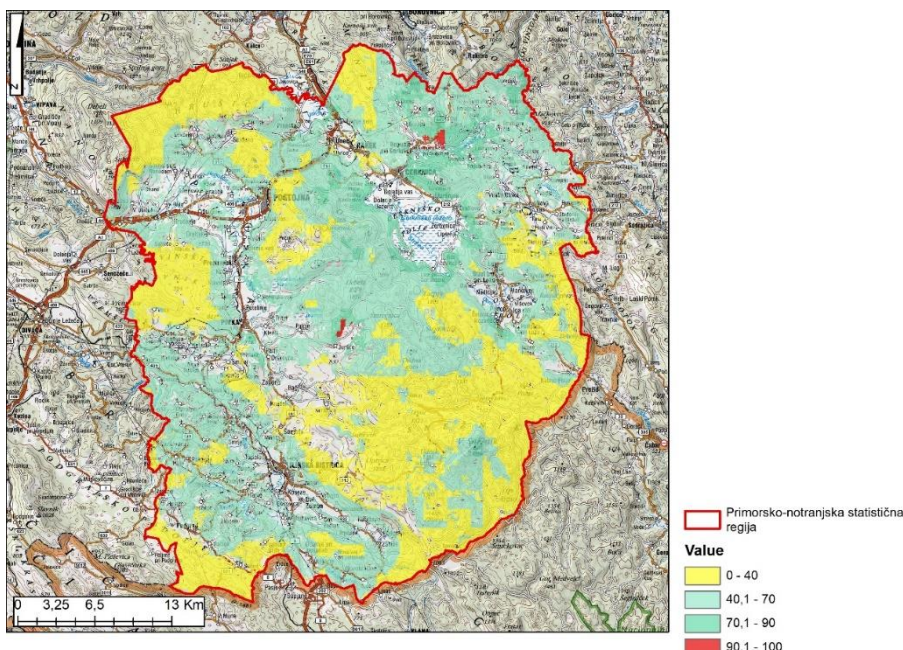


Slika 11: Karta rekreacijskega in turističnega potenciala gozdov na pilotnem območju Primorsko-notranjske statistične regije



S Slike 11 je mogoče razbrati, da imajo v smislu privlačnosti in dostopnosti največji potencial gozdovi na obrobju Cerkniškega jezera, v okolici vrha Snežnika, večjem delu okolice Ilirske Bistrice in na JZ delu pivške kotline. Le dva večja dela imata oceno indeksa več kot 90 (rdeča barva na Sliki 12), in sicer del severno od Jurišča (vzhodno od Palškega jezera) ter gozdovi v okolici vasi Topole pri Begunjah (severno od Cerkniškega jezera).

Hkrati je precej velik del površin gozda z relativno majhno privlačnostjo – vrednost indeksa 40 in manj. Te so na Sliki 12 označene z rumeno barvo. Sem spada velik del gozdov Snežnika na kar vpliva predvsem velika oddaljenost od vodnih površin in dejstvo, da tam ni zaščitenih območij. Enako velja za precejšnji površini na SZ in Z in manjši del na V delu območju.



Slika 12: Karta razredov rekreacijskega in turističnega potenciala gozdov na pilotnem območju Primorsko-notranjske statistične regije, pri čemer nižje vrednosti pomenijo manjši potencial.

Pojasniti je treba, da so bili v analizi vsi informacijski sloji obravnavani enakovredno, ker pomeni, da jim nismo pripisovali različnih pomenskih uteži. V smislu nadaljnega razvoja metodološkega pristopa predlagamo, da bi bilo smotrno to vseeno storiti, in sicer s strokovnjaki rekreacijske psihologije ter lokalnim prebivalstvom, ki bi skupaj določili relativni pomen vsakega elementa in dodali nove. Tako npr. pri oceni privlačnosti nismo upoštevali podatkov o morebitnih gozdnih učnih poteh ali drugih tematskih poteh, ki zagotovo privabijo več obiskovalcev.



3.5 - Stanje podjetniškega okolja v povezavi z rekreacijsko in turistično rabo gozda obravnava podjetniškega okolja

Podjetniško okolje je običajno definirano kot celota ekonomskega, tehnično-tehnološkega, naravnega (ekološko), politično-zakonodajnega in kulturnega okolja (Belak, 1993), v katerih podjetje bodisi ustanavlja bodisi deluje. Ta pristop temelji na t.i. gallenskem modelu managementa in izhaja iz dejstva, podjetje deluje v sistemu ekonomskih, družbenih, zakonodajnih, tehnoloških in političnih dejavnikov, ki so lahko notranji oziroma zunanji in definirajo razmere delovanja podjetij in pogoje za njihovo ustanavljanje (Kotler in Armstrong, 2004). Raziskave podjetniškega okolja so zatorej pomemben korak pri napovedovanju 'prijaznosti' sistema delovanja podjetij in so ključne za:

- pridobivanje osnovnih informacij o razvoju in stanju razvitosti podjetniškega okolja, in
- določanje možnost in nevarnosti za podjetje, ki izhajajo iz podjetniškega okolja.

Raziskovanje podjetniškega okolja se namreč osredotoča na definiranje globalnih in dolgoročnejših razvojnih trendov podjetniškega okolja. Namenjeno je določanju trenutnih in prihodnih dejavnikov, ki bodo imeli z veliko gotovostjo pomemben vpliv na razvoj in obstoj podjetij.

V okviru projekta *Priprava izhodišč za turistično in rekreacijsko rabo gozdov* smo pripravili analizo podjetniškega okolja za dva tipa podjetij (v nadaljevanju 'obravnavana tipa podjetij'), ki sta najprimernejša (najpogostejša) za področje turistične in rekreativne rabe gozdov:

- samostojni podjetnik,
- turistična agencija, ter

za izhodišče empiričnega okvira za analizo uporabili slovensko podjetniško okolje, kot ga opredeljujejo posamezni, prej naštet, deli podjetniškega okolja. Analizo smo torej sistemsko zasnovali na podlagi že obstoječe tipologije, le da smo jo implementirali na slovenskih razmerah.

V nadaljevanju najprej podajamo rezultate analize podjetniškega okolja po 5 delih podjetniškega okolja, nato pa podpoglavje v katerem definiramo možnosti in nevarnosti za ustanavljanje obravnavanih tipov podjetij.

Rezultati raziskave podjetniškega okolja v Sloveniji s povezavo na obravnavani obliki podjetja

V prvem koraku smo opredelili ključne proceduralne korake, ki so nujni za registracijo oziroma ustanovitev obeh obravnavanih tipov podjetij in kje se lahko postopek opravi. K temu smo dodali tudi pregled institucionalnega podpornega okolja, ki ga nudi vlada, torej organizacij in storitev, ki so na voljo podjetnikom pri ustanavljanju podjetij (Preglednica 30).



Preglednica 30: Ključni proceduralni koraki za registracijo oziroma ustanovitev dveh obravnavnih tipov podjetij in kje se lahko postopek opravi

Splošni koraki/postopki za ustanovitev podjetja v Sloveniji

Število in zapletenost uradnih postopkov za ustanovitev podjetja

Najpogostejša oblika podjetja v Sloveniji je 'samostojni podjetnik'. Osnovni koraki, ki jih je treba opraviti pri ustanovitvi te oblike so: (1) certificirati ime podjetja; (2) registrirati vrste poslovne dejavnosti; (3) registrirati podjetje v davčnem registru in pridobiti davčno številko; (4) registracija v sistemu zdravstvenega in pokojninskega zavarovanja. Postopek ustanovitve prav tako pogoste oblike 'družba z omejeno odgovornostjo' je skoraj enaka in brez pomembnih administrativnih stroškov, je pa potrebno zagotoviti minimalni vložek 7,500 EUR oz. osnovna opredmetena sredstva v isti vrednosti in skleniti partnerski dogovor v primeru, da gre za podjetje v lasti več oseb. Registracija je med drugim mogoče preko portala e-VEM.

Za ustanovitev turistične agencije mora posameznik najprej ustanoviti podjetje, bodisi s.p. bodisi d.o.o. – enako kot je opisano zgoraj –, ob tem pa je treba zagotoviti izpolnjevanje dodatnih posebnih pogojev in pridobiti ustrezno licenco. Te dejavnosti so navedene v standardni klasifikaciji 2008 (SKD), konkretno pa se dejavnost turističnih agencij nahaja pod šifro 79. Šifre dejavnosti so v SKD razvrščene:

- 110 – Dejavnost potovalnih agencij,
- 120 – Dejavnost organizatorjev potovanj,
- 900 – Rezervacije in druge s potovanji povezane dejavnosti.

Po registraciji podjetja v AJ PES lahko prijavitelj prične s postopkom za pridobitev in izdajo licence, ki je podlaga za opravljanje dejavnosti turistične agencije. Prijavitelj pri Turistično gostinski zbornici Slovenije (izdajatelj) vložijo vlogo z zahtevanimi dokazili, pri tem pa lahko izbira med licenco za dejavnost organiziranja turističnih aranžmajev in/ali za dejavnost prodaje turističnih aranžmajev.

Pri opravljanju turistične dejavnosti je treba zagotoviti tudi poslovni prostor.

Dejavnost prodaje turističnih aranžmajev vključuje prodajo potovanj, potovalnih aranžmajev, prevoza in namestitvev tako posameznikom kot poslovnim strankam za nadaljnjo prodajo. To dejavnost lahko opravljajo pravne osebe in samostojni podjetniki posamezniki (turistični agenti).

V primeru te dejavnosti prijavitelj vlogo za pridobitev licence za opravljanje dejavnosti prodaje turističnih aranžmajev z dokazili vložijo pri Turistično gostinski zbornici Slovenije, kjer jo obravnava komisija za podeljevanje licenc turističnim agencijam. Turistično gostinska zbornica po preučitvi vloge in dokazil predlagatelju izda odločbo o dodelitvi licence in izda certifikat. Podatki o izdani licenci se nato objavijo v Seznamu turističnih agencij z licenco.

Dejavnost organiziranja turističnih aranžmajev zajema organizacijo potovanj, ogledov, ki jih prodajajo bodisi podjetniki sami bodisi prek drugih turističnih agencij. Postopek in dokazila za pridobitev licence za dejavnost organiziranja turističnih aranžmajev so podobni kot pri pridobitvi licence za prodajo turističnih aranžmajev.

Vlogo za pridobitev licence za opravljanje dejavnosti organiziranja turističnih aranžmajev – enako kot pri licenci za prodajo aranžmajev – prijavitelj vložijo pri Turistično gostinski zbornici Slovenije, ki mu nato izda odločbo o dodelitvi licence in mu izda certifikat.

Organizator mora pri vsaki izvedbi turističnega aranžmaja strankam zagotoviti tudi turističnega vodnika ali spremljevalca.

Viri:

- Zakon o spodbujanju razvoja turizma (Ur.l. RS 13/2018)



- Pravilnik o dodelitvi licence za opravljanje dejavnosti organiziranja in dejavnosti prodaje turističnih paketov (Ur.l. RS 39/2018) (novi pravilnik bistveno poenostavlja postopek pridobitve licenc za turistične agencije v primerjavi s prejšnjim predpisom in je pravzaprav zgolj usklajen z novim Zakonom o spodbujanju razvoja turizma, ki je začel veljati 15.3.2018.),
- Pojasnila k standardni klasifikaciji dejavnosti – SKD 2008,
- e-VEM: Licenca za prodajo turističnih aranžmajev in licenca za organizacijo turističnih aranžmajev,
- Turistično gostinska zbornica: Pridobitev licence za turistično agencijo.

*Mesečno ažuriran seznam turističnih agencij z dodeljeno licenco [povezava](#).

Mreže podpornega okolja

Ali so javne organizacije oziroma zasebna podjetja, ki nudijo podporo pri ustanavljanju podjetij?

e-VEM točke predstavljajo vladni portal, kjer lahko posamezniki najdejo informacije o pogojih in postopkih za ustanavljanje podjetij, storitev pa trenutno prehaja pod okrilje nove storitve **SPOT** – Slovenska POslovna Točka (<http://evem.gov.si/info/sistem-spot/>).

Cilj je vzpostavitev celovitega sistema brezplačnih podpornih storitev države za poslovne subjekte pod enotno znamko. Sistem SPOT bo poslovnim subjektom, podjetnikom in potencialnim podjetnikom nudil nove in izboljšane elektronske storitve, storitve podjetniškega svetovanja, informiranja in podjetniškega usposabljanja ter obogaten nabor storitev s področja internacionalizacije in tujih investicij. Na portalu je poseben del namenjen gostinstvu, turizmu in nastanitvam, pripravljen pa je tudi podroben seznam aktivnosti za katere so navedene osnovne informacije o zahtevanih pogojih, da jo lahko registriramo.

Inovativno okolje

Subjekti inovativnega okolja so podjetniški in univerzitetni inkubatorji ter tehnološki parki, ki spodbujajo nastajanje novih podjetij. Trenutno je v evidenci 19 subjektov (<https://www.podjetniski-portal.si/>).

V **nacionalnem sistemu inovacij** agencija **SPIRIT** sofinancira aktivnosti organizacij podpornega okolja, ki imajo ključno nalogo spodbujati in krepiti inovacije za trg. S tem prispeva k učinkovitosti celotnega podpornega okolja za inovativnost, ki nudi pomoč pri uvajanju novih izdelkov, postopkov in storitev oz. tehnoloških in ne-tehnoloških inovacij v zasebnem sektorju. Na seznamu konzorcijev, ki sestavljajo sistem inovacij so med drugim organizacije, ki konkretno podpirajo inovacije, izumitelje posameznike in podjetja.

Agencija SPIRIT podpira tudi dejavnosti prenosa tehnologij, tehnološkega razvoja in inovativnosti javno raziskovalnih organizacij z namenom prenosa znanja in tehnologij v gospodarstvo, in sicer s pomočjo **pisarn za prenos tehnologij**.

Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja nudi storitev presoje vlog in izplačilo sredstev za sofinanciranje ukrepov skupne kmetijske politike oziroma programa razvoja podeželja.

Slovenski regionalno razvojni sklad nudi spodbude (finančne instrumente) tudi za področje podjetništva, vendar v tem sklopu ne nudi posebnih storitev oz. pomoči pri ustanavljanju in razvoju podjetja v smislu sistemskih rešitev.



1. Ekonomsko okolje

Ekonomsko okolje je ključen del podjetniškega okolja, saj je podjetje predvsem ekonomski sistem. Obstoj in razvoj podjetja sta namreč vedno odvisna od njegove ekonomske uspešnosti. Podjetnik mora pri tem dobro poznati predvsem razmere na demografskem področju; kazalnike stanja gospodarstva, ki precej dobro določajo kupno moč in navade ljudi v smislu načina preživljanja prostega časa, kar je za obravnavana tipa podjetij ključno; gibanje cen; zunanje trgovinske razmere (zadnja dva vidika za naš primer nista posebej pomembna, vsaj neposredno); ter politiko javnofinančnih izdatkov, kamor prištevamo tudi subvencije in spodbude. V Preglednici 29 podajamo pregled tega dela ekonomskega okolja v Sloveniji. Pri tem je treba opozoriti, da se programi spodbud spreminjajo.

Preglednica 31: Razpoložljivost finančnih podpor iz javnega sektorja

Kakšne vladne finančne spodbude (subvencije) obstajajo za krepitev poslovnega okolja v smislu turistične ponudbe v povezavi z gozdovi

Slovenski podjetniški sklad nudi kar nekaj oblik spodbud za podjetja, ki pa vsaj po razpisnih pogojih niso med bolj primernimi za tista s področja turizma in rekreacije v povezavi z gozdovi.

Spodbude za zagon inovativnih podjetij so namenjene predvsem visokotehnološkim podjetjem s potencialom hitre rasti in kreiranja novih delovnih mest – enkratna spodbuda v višini 54,000 EUR – kar običajno podjetja s področja turizma-gozd običajno niso, saj se njihov poslovni model, ki naj je v sozvočju s trajnostnim razvojem in varstvom naravnih virov vsebinsko preveč različen od ciljev hitre rasti podjetja.

Spodbude za zagon podjetij v problematikih regijah (P2R) so namenjene novoustanovljenim podjetjem v problematikih območjih z visoko brezposelnostjo – občine Pomurske regije, Pokolpja, Maribora ter občin Hrastnik, Radeče in Trbovlje –, ker se naj bi s podporo izboljšalo poslovanje in realizacija razvojnih potencialov z namenom zniževanja stopnje umrljivosti v začetnem obdobju poslovanja ter izboljšalo lastno konkurenčnost na domačih in/ali tujih trgih. Razen območja Pomurja so vsa naštetá precej bogata z gozdovi, zato bi lahko bila tovrstna spodbuda primerna za obravnavane tipe podjetij.

Skupini spodbud *semenski kapital* in *tvegan kapital* so za razliko od *zagonkega kapitala* popolnoma osredotočena na visokotehnološka podjetja in tista, ki imajo potencial za prodor na globalne trge. Poslovni model tovrstnih podjetij je običajno drugačen od obravnavanih tipov podjetij.

Tretja oblika spodbud so mikrokrediti, ki so namenjeni *mikro in malim podjetjem (P7)*, *podjetjem s statusom socialnega podjetja (P7 sop)* in *podjetjem v problematikih območjih v RS (P7R)*. Ta oblika je glede na razpisne pogoje precej splošne narave – npr. podjetja mlajša od 5 let, podjetja v problematikih območjih –, in zato tudi relevantna za obravnavane tipe podjetij.

Slovenski regionalni razvojni sklad omogoča podjetjem, kmetijam in lokalni ter upravljavcem regionalne in lokalne infrastrukture pridobivanje subvencij, posojil in jamstev. Namen teh orodij je trajnejše doseganje javnih ciljev na področju regionalnega razvoja in razvoja podeželja. V programskem obdobju 2016-2020 predvideva oblikovanje 7 različnih programov spodbud z uporabo različnih kombinacij finančnih instrumentov:

- program podjetništvo
 - spodbujanje razvojno investicijskih projektov v gospodarstvu,
 - spodbujanje projektov na področju obdelave in predelave lesa oz. na področju snovne in energetske učinkovitosti,
- program občine,
- program kmetijstvo,
- program avtohtonih narodnih skupnosti,
- program pred-financiranje,
- program regijskih garancijskih shem.



Predvsem program podjetništvo je relevanten za obravnavane tipe podjetij. V tem programu sta na voljo dva finančna instrumenta; posojilo in posojilo v kombinaciji z nepovratnimi sredstvi, namenjena pa sta nakupu objektov, strojev, sredstev, pokrivanju stroškov študij, nematerialnim naložbam in pokrivanjem stroškov promocijskih aktivnosti.

Relevanten je tudi program občin saj lahko sklad s pomočjo posojil olajša občinam investiranje v socialno, športno in turistično infrastrukturo. Posredno lahko tovrstni vložki okrepijo poslovne možnosti obravnavanim tipom podjetij.

Program razvoj podeželja je del orodij uresničevanja skupne kmetijske politike in med aktualnimi 19 skupinami ukrepov v programskem obdobju 2014-2020 ponuja možnosti ustanavljanja in financiranja podjetništva – predvsem z ukrepom 6; razvoj kmetij in podjetij oziroma podukrepom M06.4; podpora za naložbe v vzpostavitev in razvoj ne-kmetijskih dejavnosti. Podukrep uvaja finančne instrumente, s čimer se skuša upravičencem zagotoviti lažji dostop do posojil v razmerah neoptimalnega delovanja bančnega trga ter na ta način spodbuditi hitrejši gospodarski razvoj na podeželju. Podprtih je nekaj dejavnosti:

- dodajanjem vrednosti lesu,
- lokalno samooskrbo,
- turizmom,
- ohranjanjem naravne in kulturne dediščine,
- socialnim varstvom,
- ravnanjem z organskimi odpadki,
- pridobivanjem električne in toplotne energije iz obnovljivih virov, kot so lesna masa, biomasa, gnoj, voda, veter, sonce,

za obravnavana podjetja pa je verjetno najzanimivejši tisti, ki podpira dejavnosti v povezavi s turizmom. Podpora lahko znaša 50% upravičenih stroškov naložbe oziroma lahko bančna garancija dosega največ 80% zneska posojila. Upravičenci so lahko pravne osebe, samostojni podjetnik posameznik ali nosilec dopolnilne dejavnosti na kmetiji. Lokacija naložbe se mora nahajati v naseljih z manj kot 5,000 prebivalci.

Javna agencija SPIRIT ponuja občasne razpise tudi za mikro, mala in srednje velika podjetja, med njimi so tudi projekti tržnih raziskav, mednarodnih forumov, sejmov v tujini in pridobivanja certifikatov. Predvsem financiranje na mednarodnih sejmih, ki pokrivajo tudi področje turizma je relevantno za obravnavane tipe podjetij.

Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo je na podlagi *Strategije trajnostne rasti slovenskega turizma 2017-2021* objavilo 'Poziv za 5-zvezdična doživetja' (*javni razpis vodilne turistične destinacije*), ki bodo podpirala obljubo Slovenije kot zelene butične destinacije za 5-zvezdična doživetja – to so visoko kakovostna, razlikovalna, avtentična doživetja z lokalnim karakterjem, izredno dodelanim pristopom in storitvijo, ter z močno izraženo izkustveno in osebno noto –, takšna, ki ustvarjajo višjo dodano vrednost in nagovarjajo zahtevnega obiskovalca.

Na poziv se bodo lahko prijavila obstoječa 'doživetja' (v obstoječi obliki ali v skladu s konceptom in smernicami za oblikovanje 5-zvezdičnih doživetij nadgrajena doživetja. Prijavila se bodo lahko tudi nova doživetja, vendar le takrat, ko so že vzpostavljena in lansirana na trg in se tam že prodajajo – ustrezna platforma za ta koncept je razpis STO za Snovalca.

Izbrana doživetja ne bodo prejemala denarne podpore, temveč bodo vključena v komunikacijske in promocijsko-prodajne kanale STO. Prijavitelj mora biti registrirani s področja turizma, doživetje mora biti predstavljeno na TripAdvisorju in doživetje mora biti prodajno ('bookable').

Glavni elementi 5-zvezdičnega doživetja so: oblikovana so kot prodajno doživetje; garancija za premium kakovost; avtentičnost; edinstvenost ter uresničuje butičnost in vključuje močno osebno in izkustveno noto. Pri tem gre lahko za integralno doživetje, nekajdnevna doživetja ali posebne oblike nastanitve.

V sklopu *javnega razpisa Integralni turistični produkti 2018-21* MGRT razpisuje spodbude sofinanciranja izvedbe aktivnosti za razvoj in promocijo novih integralnih turističnih produktov turističnega gospodarstva, ki temeljijo na principih trajnostnega razvoja ter s tem okrepiti konkurenčnost in kakovost na vseh področjih in na vseh ravneh slovenskega turizma. Pri aktivnostih vezanih na umestitev turističnega produkta na trg je poudarek na digitalnih vsebinah. Namen javnega razpisa je spodbuditi podjetja k bolj inovativnemu pristopu pri oblikovanju



turističnih produktov/storitev in pomagati pri trženju in promociji. Prav tako se želi s sofinanciranjem razvoja in promocije turističnih produktov turističnemu gospodarstvu (malim in srednje velikim podjetjem: MSP) omogočiti pogoje za pospešen razvoj turistične dejavnosti malih in srednjih podjetij.

Predmet razpisa so predvsem integralni turistični produkti – torej kombinacija izdelkov in storitev – , ki ga prijavitelj do sedaj še ni imel v svoji ponudbi in s katerim dviga kakovost svoje ponudbe in prispeva k večji pestrosti ponudbe turistične destinacije. Vsaka vloga se presoja po 21 merilih, med katerimi lahko 'Inovativnost integralnega turističnega produkta' in ' Uporaba različnih digitalnih orodij (glede na tip oz. namen)' prineseta največ točk – predvsem prvi.

Upravičeni stroški v razpisu so stroški storitev zunanjih izvajalcev in stroški informiranja in komuniciranja, ki se nanašajo na; razvoj integralnih turističnih produktov, oblikovanje (podoba vsebin), digitalna prenova obstoječih ali vzpostavitev novih digitalnih komunikacijskih orodij, oglaševanje.

2. Tehnično-tehnološko okolje

Tehnološki dejavniki vplivajo na podjetje v smislu tehnoloških investicij, tehnoloških aplikacij in vpliva tehnoloških rešitev na trge. Zatorej vsak tehnološki napredek pomembno vpliva na podjetništvo na nacionalni in še posebej lokalni ravni. Vrsta in kakovost bodisi storitve bodisi produkta, ter vrsta in kakovost opreme, ki jo podjetje lahko uporablja je določeno z vrsto tehnološke opreme, ki jo podjetje uvede (Muhlbacher in sod., 2006).

Za obravnavana tipa podjetij je tehnološki napredek pomemben predvsem pri ustvarjanju lažje dostopnosti posameznika do storitev turizma in rekreacije – spletne strani za oglaševanje, privlačni posnetki storitve z droni, spletni portali za preprosto rezervacijo storitve in pregledom nad njeno vsebino, ter aplikacije za pametne telefone za krepitev interaktivnosti.

3. Ekološko okolje

Ta del podjetniškega okolja postaja vedno pomembnejši element. Problem ekološkega okolja je namreč večplasten in obsega učinke podjetniških aktivnosti na okolje – onesnaževanje z izpusti, obremenitev s hrupom in prisotnostjo človeka v naravnem okolju, spreminjanje rabe tal ter ogrožanje habitatov –, ter pomen okolja za delovanje podjetja – naravni viri so proizvodni vhod. Za obravnavane tipe podjetij sta oba vidika pomembna, saj predstavljajo turistične in rekreativne dejavnosti aktivnost v gozdovih, ki je zlahka moteča za divjad in hkrati lahko v konfliktu z drugimi dejavnostmi, kot je sečnja in spravilo, lov ter gradnja in vzdrževanje prometnic. Hkrati sta turizem in rekreacija organsko povezana z gozdom in brez njega v obravnavani obliki ne bi mogla obstajati. Te povezave in odvisnosti v podrobnostih obravnava kar nekaj izdelkov delovnega skopa 3; 3.3 in 3.4, zato tega tukaj ne razvijamo naprej.

4. Politično zakonodajno okolje

V ta del sodi širok sklop družbenopolitičnih in pravnih norm ter pravil v povezavi turistične in rekreativne rabe gozda, ki pa ga podrobno obravnava projektna naloga 2.2, zato ga tu podrobneje ne razvijamo. Ta del sicer delno obravnavamo v začetnem poglavju, kjer opisujemo proceduralne značilnosti postopka ustanavljanja podjetja, kjer opozorimo na vse nujne korake in zahteve, ki jih mora podjetnik izpolniti.



5. *Kulturno okolje*

Tudi ta del je že obravnavan v okviru drugih projektnih nalog, in sicer 3.1 in 3.2. Prva naloga namreč niza primere konfliktov in sinergij med rekreacijsko/turistično in drugimi rabami in na podlagi pregleda nudi izhodišča za dinamično spremljanje konfliktov in sinergij ter podaja priporočila za aktivno upravljanje s potenciali gozdov za turistično/rekreacijsko rabo gozdov v Sloveniji.

Druga omenjena naloga je obsegala poizvedbo javnega mnenja na nacionalni ravni in je s pomočjo spletnega vprašalnika zajela 440 polnoletnih prebivalcev Slovenije. Namen raziskave je bilo pridobiti specifične informacije o konfliktnosti do drugih pristočasnih rab gozda, o sezonskosti obiska gozda, o tipih gozdov, ki jih ljudje radi obiskujejo v prostem času, o namenu oziroma načinu obiska gozda v prostem času, o preferencah do okolja v gozdu za obisk v prostem času in nekatere druge informacije. Rezultati vprašalnika so služili opredelitvi potreb javnosti po rekreacijski in turistični rabi gozda, ki jih bo mogoče povezati s tipi gozdov ter kasneje opredeliti tudi potencialne rekreacijske in turistične rabe gozdov v Sloveniji.

Možnosti in nevarnosti, ki izhajajo iz podjetniškega okolja

V Preglednici 32 podajamo pregled priložnosti in nevarnosti analiziranega podjetniškega okolja. Ta del je sintezne narave in je namenjen oblikovalcem politik, relevantnih za podjetništvo v smislu turistične in rekreativne rabe gozdov, da lahko pri teh postopkih upoštevajo podatke o stanju podjetniškega okolja, ter okrepijo priložnosti in omejijo/odpravijo nevarnosti.

Očitno je, da je podjetništvo v smislu turizma/rekreacije v gozdovih obilo ugodnih pogojev, hkrati pa je potrebno odpravljati nevarnosti. Le tako bo lahko vlada ustvarila zares 'prijazne' pogoje za transparentno delovanje podjetništva na področju turizma/rekreacije. Več raziskav (Golc, 2016; Ploj, 2016) namreč ugotavlja, da učinkovito podporno okolje izjemno pozitivno vpliva na obseg ustanavljanja novih podjetij in stopnjo njihovega preživetja.

Poleg podpornega okolja je pomembna tudi izmenjava informacij, izkušenj in znanj z ostalimi podjetniki sorodnih področij, vsekakor pa so ključni dejavnik finančne spodbude. Podjetja, ki so prejela spodbudo se praviloma razvijajo hitreje in več zaposlujejo. Večji je tudi kazalnik dodane vrednosti.

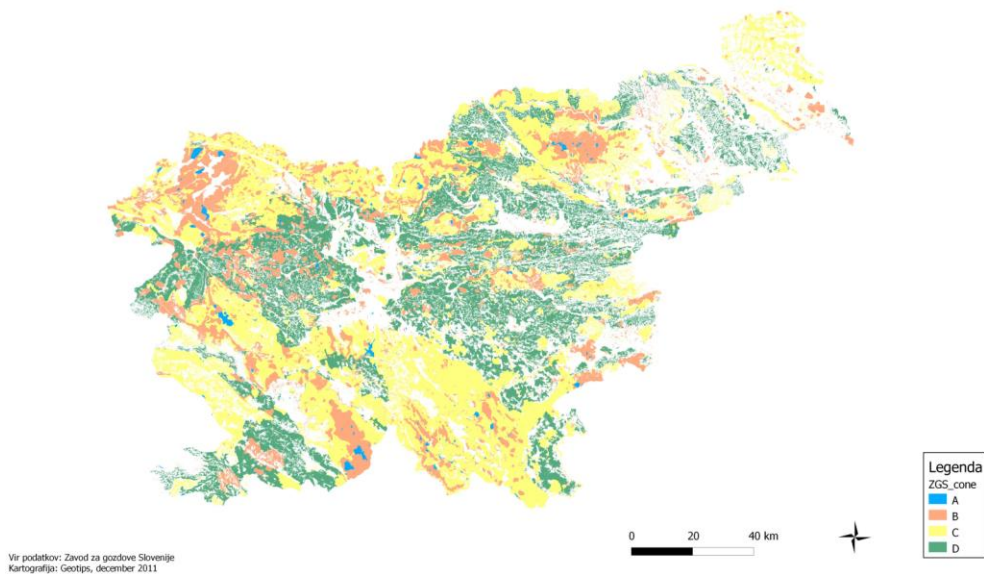


Preglednica 32: Pregled priložnosti in nevarnosti analiziranega podjetniškega okolja

PODJETNIŠKO OKOLJE	Priložnosti	Nevarnosti
Ekonomsko	<ul style="list-style-type: none">• relativno veliko število finančnih spodbud za novo nastajajoča podjetja• Program razvoja podeželja, ki je pomemben za slovensko podeželje podpira tudi podjetništvo ne-kmetijskih dejavnosti• bogato razvito podporno okolje za koordinacijo inovacij	<ul style="list-style-type: none">• manjše število spodbud posebej za pod-sektor turizma in rekreacije• spodbude pogosto poudarjajo pomen visoko-tehnološkega vidika, ki pa pogosto ni del koncepta preživljanja prostega časa v gozdu
Tehnično-tehnološko okolje	<ul style="list-style-type: none">• obilo tehnoloških inovacij, ki so uporabne pri oglaševanju turistično/rekreativnih dejavnosti	<ul style="list-style-type: none">• koncept visoko-tehnološkega napredka običajno ni v skladu s konceptom preživljanja prostega časa v gozdu – ta naj bi bil čas stran od motečega vpliva tehnologije
Ekološko	<ul style="list-style-type: none">• velik delež gozda, ki je biotsko bogat in relativno ohranjen	<ul style="list-style-type: none">• v gozdu poteka veliko drugih aktivnosti, ki niso vedno kompatibilne z rekreacijo/turizem
Politično zakonodajno	<ul style="list-style-type: none">• Slovenija v več strateških dokumentih poudarja pomen biogospodarstva in zelenih delovnih mest za krepitev blaginje• Ustava gozd uvršča v drugačno kategorijo lastništva, saj naj ta omogoča tudi ekološko in družbeno vlogo	<ul style="list-style-type: none">• nasprotujoča si zakonodaja, ki otežuje transparentno delovanje podjetništva – nabiranje in prodaja ne-lesnih gozdnih proizvodov• neurejeno področje rekreativne vs. trženjske rabe gozda
Kulturno	<ul style="list-style-type: none">• rekreacija/turizem v gozdu sta močno usidrana v zavest/navade Slovencev• skrb za naravno okolje je relativno močno prisotna• gibanje na prostem je pogosta aktivnost, prav tako obisk gozda	<ul style="list-style-type: none">• precej konfliktov med različnimi rabami gozdnega prostora• relativno obilo nestrpnosti do nekaterih oblik rekreacije; kolesarstvo npr.• splošna javnost in deloma tudi javna gozdarska služba prevečkrat prezre zasebne lastnike gozda in njihove potrebe

3.6 - Ovrednotenje uporabnosti “Conacije gozdnega prostora z vidika rekreacije in turizma” Zavoda za gozdove Slovenije glede na kolesarski potencial gozdov v Sloveniji

Zavod za gozdove Slovenije je na podlagi **10. člena ZG** izdelal Conacijo gozdnega prostora z vidika rabe za rekreacijo in turizem. Conacija je sestavni del zadnje generacije gozdnogospodarskih načrtov gozdnogospodarskih območij za obdobje 2011–2020 (Dopis vsem občinam ..., 2014).



Slika 13: Conacija gozdnega prostora z vidika rabe za rekreacijo in turizem – pregled na ravni Slovenije (Dopis vsem občinam ..., 2014)

Pri izdelavi conacije je Zavod za gozdove Slovenije upošteval naslednje strokovne podlage:

- gozdne rezervate,
- varovalne gozdove,
- druga zavarovana naravna območja,
- območja poudarjenih funkcij gozdov,
- tipe krajin,
- območja Natura 2000,
- ekološko pomembna območja (EPO),
- mirne cone,
- zimovališča divjadi.

Razen obstoječih gozdnih poti drugih socialnih funkcij kot podlage za odločanje niso upoštevali (Veselič in Pisek, 2010). Zavod za gozdove Slovenije ocenjuje, da posamezne cone (Preglednica 28) na ravni Slovenije obsegajo naslednje deleže celotnega površja:

- cona A 1 %,
- cona B 21 %,
- cona C 46 %,
- cona D 32 % (Dopis vsem občinam ..., 2014).



Preglednica 33: Conacija gozdnega prostora z vidika rabe za rekreacijo in turizem (povzeto po (Veselič in Pisek, 2010))

Oznaka cone	Opis dovoljene rabe	Vključene kategorije gozdnega prostora
A	Brez rabe (dovoljena hoja po označeni planinski ali drugi poti, ki vodi skozi rezervat ali po njegovem robu).	gozdni rezervati
B	Hoja po gozdu, izjemoma (ob podrobnejši proučitvi) tudi ježa in kolesarjenje po označenih vlakah. Zapora cest za vožnjo z motornimi vozili (vsaj slepih krakov) z znakom ali rampo.	1. stopnja funkcije ohranjanja biotske raznovrstnosti in rastišča divjega petelina 1. stopnja hidrološke funkcije I. in II. stopnja IUCN v zavarovanih območjih 1. stopnja funkcije varovanja naravnih vrednost 1. stopnja poučne funkcije 1. stopnja funkcije varovanja kulturne dediščine, mirne cone, zimovališča za divjad 1. stopnja lovnogospodarske funkcije
C	Jahanje in vožnja s kolesi po označenih vlakah, hoja po gozdu. Raba gozdnih cest skladno z zakonodajo.	varovalni gozdovi območja Natura 2000 ekološko pomembna območja (EPO) 2. stopnja funkcije ohranjanja biotske raznovrstnosti 2. stopnja hidrološke funkcije TNP – razen dogovorjenih območij (A, B ali D) krajinski parki – razen dogovorjenih območij (A, B, D)
D	Dejavnosti pod B in C ter druga raba: - skladno z zakonodajo, - poseben režim rabe oz. njihovo povečano obremenitev za negozdarske rabe se dogovori z ZGS, lastniki gozdov in občinami.	vsaj druga območja

Ovrednotenje uporabnosti

V magistrskem delu Možnosti umeščanja gorskokolesarskih poti v naravno okolje v Sloveniji na primeru zahodnega Pohorja (Zajc, 2016) smo podrobno obravnavali problematiko normativnega okvira ter pogojev, omejitev in problemov kolesarjenja v naravnem okolju, tudi v gozdnem prostoru. V nadaljevanju povzemamo ugotovitve tega dela relevantnega za gozdni prostor in bolj specifično conacijo gozdnega prostora. Gorsko kolesarjenje je šport na prostem, ki se izvaja na različnih cestah ali izven cest, na uradnih ali neuradnih utrjenih poteh z objekti ali brez njih. Odvija se lahko v širokem naboru različnih okolij, tudi v urbanih in zaprtih prostorih. Gorski kolesarji se med seboj razlikujejo po željah, opreми in značilnostih voženj.

Rezultati raziskave Zajca in Berzelaka (Zajc in Berzelak, 2014; Zajc, 2016) so potrdili, da je vožnja z gorskim kolesom po utrjenih poteh v naravnem okolju v Sloveniji, izven cest, razmeroma pogosta. Raziskava je temeljila na analizi rezultatov spletne ankete, v katero je bilo vključenih 1.809 slovenskih gorskih kolesarjev. Med gorskimi kolesarji



je še posebej zaželena vožnja po ozkih poteh v naravnem okolju. Vožnja se kljub zakonskim prepovedim v Sloveniji v različnih delih naravnega okolja odvija že danes. Skoraj polovica anketirancev ima vsegorsko kolo, slaba četrtnina kolo za spust in slaba desetina polnovzmeteno kros kolo.

Opravili smo temeljit pregled pravne ureditve, ki ureja dostop do naravnega okolja po obstoječih utrjenih poteh v Sloveniji. Dostop do naravnega okolja je v slovenski zakonodaji urejen na nacionalni ravni, in sicer z zakoni in podzakonskimi akti. Pogoje za vzpostavljanje enoslednic kot enostavnih objektov dodatno urejajo določbe prostorskih aktov na lokalni ravni. V zavarovanih območjih je dostop lahko urejen z akti o zavarovanju. V obstoječi zakonodaji je opaziti nedosledno rabo pojmov ter uporabo pojmov, ki omogočajo različno interpretacijo. Pregled zakonodaje je pokazal, da ta temelji na dveh principih:

- dostop praviloma ni dovoljen (praviloma je dostop za gorsko kolesarjenje prepovedan, vendar je lahko ob izvedbi formalnih postopkov, določenih z resornim zakonom, dovoljen);
- dostop je praviloma dovoljen (praviloma je dostop za gorsko kolesarjenje dovoljen, vendar lahko lastnik ali upravljavec na podlagi določb resornega zakona dostop prepovesta).

Za ponazoritev problematike dostopa do naravnega okolja za gorsko kolesarjenje smo oblikovali prikaz s fotografijami šestih vrst obstoječih utrjenih poti, ki omogočajo vožnjo z gorskim kolesom. Pri vsakem primeru obstoječe utrjene poti smo navedli, kateri krovni zakon določa dostop za gorsko kolesarjenje.

Med drugim smo na primeru dveh testnih tras za vsegorsko kolesarjenje na območju zahodnega Pohorja preverili možnosti za umeščanje gorskokolesarskih poti v naravno okolje v Sloveniji. Pri tem smo poskušali dosledno slediti določbam obstoječe pravne ureditve na nacionalnem in lokalnem nivoju. Testni trasi sta se glede na prostorske in tehnične značilnosti med seboj bistveno razlikovali. Metoda dela je temeljila na terenskem delu z ogledom testnih tras z uporabo ročne GPS-naprave in fotoaparata. Prostorske podatke smo kasneje obdelali v geografskem informacijskem sistemu. Oblikovali in izvedli smo postopek za ocenjevanje v nekaj korakih. Uvodoma postavljeno hipotezo, da ob doslednem upoštevanju pravnih predpisov umeščanje enoslednic v naravno okolje ni mogoče, smo ovrgli. Vendar smo pri tem opozorili na znatne omejitve in nejasnosti. Te izhajajo deloma iz:

- obstoječih zakonodajnih omejitev;
- pomanjkljivih evidenc prostorskih podatkov;
- neurejenega statusa planinskih poti in
- razdrobljenosti zemljišč med številne lastnike.



Preglednica 34: Ponazoritev dostopa za gorsko kolesarjenje po utrjenih poteh po obstoječi zakonodaji v Sloveniji



**makadamska gozdna
cesta**

praviloma dovoljeno

Zakon o ohranjanju narave, Zakon o gozdovih



**enoslednica na kmetijskem
zemljišču (prvotno nastala zaradi
hoje ali domačih živali)**

praviloma dovoljeno

Zakon o ohranjanju narave



poljska pot

praviloma dovoljeno

Zakon o ohranjanju narave



**enoslednica v gozdu
(prvotno nastala zaradi
hoje ali divjadi)**

praviloma ni dovoljeno

Zakon o ohranjanju narave, Zakon o gozdovih



gozdna vlaka

praviloma ni dovoljeno

Zakon o ohranjanju narave, Zakon o gozdovih



planinska pot

praviloma ni dovoljeno

Zakon o ohranjanju narave, Zakon o planinskih poteh (le na tistih, ki imajo status planinskih poti)

Pri tem poudarjamo, da smo postopek ocenjevanja izvedli na dveh testnih trasah v zaključenem geografskem območju, ki ne obsega vse pokrajinske pestrosti in značilnosti Slovenije. V različnih občinah lahko veljajo različne določbe prostorskih aktov na lokalni ravni, kar lahko ima vpliv na možnosti vzpostavljanja enoslednic kot novih enostavnih objektov po Zakonu o graditvi objektov (Zakon o graditvi objektov s spremembami in dopolnitvami, 2004, 2005, 2007, 2010, 2011, 2012, 2013, 2015). ZG navaja, da je vožnja s kolesom brez motorja dovoljena na označenih gozdnih vlakih in drugih označenih poteh na območjih, določenih v prostorskem delu območnega načrta. Pri tem ni jasno, kaj je mišljeno z izrazom "drugih označenih poteh". Ali so s tem mišljene "poti" kot samostalniki, ki orisuje ožji vozni pas (npr. enoslednico)?



Conacija gozdnega prostora z vidika rekreacije in turizma (v nadaljevanju conacija) je določila:

- cona B – kolesarjenje po označenih vlakah,
- cona C – vožnja s kolesi po označenih vlakah,
- cona D – dejavnosti B, C in druga raba, skladno z zakonodajo.

V Conaciji so omenjene zgolj gozdne vlake, ne pa tudi druge poti, ki jih omenja ZG. Postavlja se vprašanje, ali to pomeni, da je v coni B in C dovoljena vožnja zgolj po vlakah, po drugih poteh (npr. enoslednicah) pa le v coni D, če je to skladno z zakonodajo.

Težava se pojavlja tudi pri evidenci o gozdnih vlakah. Sloj gozdnih cest je dodan v zbirni kataster gospodarske javne infrastrukture, za katerega je možno prostorske podatke dobiti pri Geodetski upravi RS. V skladu s 24. členom Pravilnika o gozdnih prometnicah Zavod za gozdove vodi evidenco o gozdnih cestah, ki vsebuje opisne podatke in grafične podatke. Tvrstnih prostorskih podatkov ni možno pridobiti za gozdne vlake, saj niso del katere izmed javnih evidenc prostorskih podatkov. Po nam znanem v tem trenutku tudi (še) ne obstaja enotna in kakovostna evidenca prostorskih podatkov o gozdnih vlakah na ravni celotnega Zavoda za gozdove Slovenije. V skladu s 31. členom Pravilnika o gozdnih prometnicah naj bi Zavod za gozdove sicer vodil evidenco o gozdnih vlakah, ki vsebujejo opisne in grafične podatke.

ZG tudi navaja, da za poti, kjer je kolesarjenje dovoljeno "pogoje njihove rabe sporazumno določijo in v skladu s predpisi o gozdnih prometnicah označijo lastniki, Zavod in lokalna skupnost". Vendar Pravilnik o gozdnih prometnicah (Pravilnik o gozdnih prometnicah, 2004) ne določa, kako se takšne poti označijo. V skladu s Pravilnikom o gozdnih prometnicah je za vzdrževanje gozdnih vlak odgovoren lastnik. Pri tem se postavlja vprašanje odgovornosti. Na to je že v letu 2015 opozorila neformalna delovna skupina predstavnikov gorskih kolesarjev in lastnikov zemljišč, ki je predlagala, da je treba lastnike nepremičnin razbremeniti odgovornosti za izvajanje aktivnosti gorskega kolesarjenja, kot tudi drugih uporabnikov njihove lastnine (Neformalna skupina gorskih kolesarjev in predstavnikov lastnikov zemljišč: zapisnik II. sestanka (22. sep. 2014), 2014). Kot rezultat tega je bil ob zadnji spremembi in dopolnitvi ZG v letu 2016 dopolnjen 3. člen, kjer je sedaj opredeljen prost dostop, ki "pomeni prosto hojo oseb po gozdu ter drug dostop v gozd, ki se izvaja na lastno odgovornost in je v skladu s predpisi, ki urejajo gozdove."

Ključne ugotovitve ter izhodišča za morebitne spremembe

1. Zdi se, da glede možnosti voženj po enoslednicah obstaja neskladje med ZG in Conacijo gozdnega prostora z vidika rekreacije in turizma. V Conaciji so omenjene zgolj gozdne vlake, ne pa tudi druge poti, ki jih omenja ZG. Postavlja se vprašanje, ali to pomeni, da je v coni B in C dovoljena vožnja zgolj po vlakah, po drugih poteh (npr. enoslednicah) pa le v coni D, če je to skladno z zakonodajo.



2. ZG določa, da poti, kjer je kolesarjenje dovoljeno, označijo lastniki, Zavod za gozdove in lokalna skupnost in sicer v skladu s predpisi o gozdnih prometnicah, vendar ti predpisi ne določajo načina, na kakšen način in kako.

Izhodišča za možne spremembe

1. Varianta A) ZG se spremeni po načelu "(gorsko)kolesari se lahko po utrjenih poteh, če temu ne nasprotuje lastnik ali upravljavec poti", kar že določa Zakon o ohranjanju narave, kakor so v letu 2015 predlagali člani neformalne delovne skupine za gorsko kolesarjenje, ki so jo sestavljali predstavniki: konzorcija odprimopoti.si, Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije, Zveze lastnikov gozdov Slovenije, Združenja turističnih kmetij in Planinske zveze Slovenije (Zabeležka 3. srečanja neformalne delovne skupine za gorsko kolesarjenje, 2015).

Varianta B) Conacija gozdnega prostora z vidika rekreacije in turizma se spremeni, da se pri dopustnih dejavnosti v conah B in C doda "in drugih označenih poteh", da bo:

- cona B – kolesarjenje po označenih vlakah in drugih označenih poteh,
- cona C – vožnja s kolesi po označenih vlakah in drugih označenih poteh,
- cona D – dejavnosti B, C in druga raba, skladno z zakonodajo.

2. Oblikuje se model financiranja in organizacijski model vzpostavljanja, označevanja in vzdrževanja poti za gorsko kolesarjenje na nacionalnem in regionalnem nivoju.

3. Oblikujejo se smernice za usposabljanja, izobraževanja in informiranja o odgovornem dostopanju, medsebojni strpnosti na poteh ter o varstvu narave za ciljne skupine: uporabniki/obiskovalci ter načrtovalci/graditelji/vzdrževalci poti.



DS4 Smernice za oblikovanje trajnostnega gozdnega turističnega produkta

4.1 - Procesne smernice za oblikovanje trajnostnega gozdnega turističnega produkta

Leta 2016 je Zavod Tovarna trajnostnega turizma GoodPlace za naročnika, Slovensko turistično organizacijo, v okviru projekta Zelena shema slovenskega turizma pripravil priročnik z naslovom Smernice za razvoj zelenih produktov. Gre za najbolj svež in aktualen priročnik v slovenskem turizmu, ki opredeljuje produkte in znotraj tega trajnostne produkte, zato smo spodnje smernice naslonili nanj.

O definiciji turističnega produkta smo pisali že v nalogi 3.1. Posplošeno lahko rečemo, da je turistični produkt razvoj turistične ponudbe za turiste. Turistične produkte je treba oblikovati strateško. Zanje potrebujemo ustrezno varovano in interpretirano naravo in kulturno dediščino, ki omogočata doživetja in ogled, ustrezne naravne pogoje za razvoj turizma (npr. vremenske razmere), ustrezno kakovost okolja, razvito turistično infrastrukturo in zadosten obseg obiska. Nadalje je pri razvoju produktov pomembno, kako deluje in je organizirana ponudba. Ta mora v prvi vrsti zadovoljiti pričakovanja obiskovalcev, ki želijo produkte občutiti in doživeti. To pomeni, da produkti potrebujejo upravljavca, kontaktno točko, biti morajo vzdrževani, podpirati pa jih mora vodniška služba. Današnji gost mora predvsem imeti možnost izbire, ponudba ga mora presenečati ter mu omogočati spontanost in svobodo. Za obiskovalce je vedno bolj pomemben tudi občutek, da imajo srečo, da so ravno v pravem trenutku na pravem kraju, kar povečuje vrednost njihovega obiska. Poleg tega vse bolj iščejo priložnosti za sodelovanje, soudeležbo in vključenost. Recepta za oblikovanje turističnih produktov ni, vendar pa izkušnje kažejo, da je najučinkoviteje, če pri oblikovanju turističnega produkta sledimo naslednjim korakom:

1. Poznavanje turističnih in produktnih trendov. Pri razvoju produkta moramo v prvem koraku dobro spoznati globalne turistične in produktne trende ter izkušnje primerljivih turističnih destinacij, pa tudi izkušnje, ki jih ima s produktom destinacija, v kateri produkt razvijamo. Pri tem destinacijo razumemo kot prepletanje naravnih in kulturnih danosti, ponudbe, ljudi in doživetij, ki jo opredeljujejo.

Pri razvijanju produktov v gozdu je pomembno, da smo seznanjeni tudi z določili veljavnega Zakona o gozdovih, ki navaja tri funkcije gozdov: ekološko (varovanje gozdnih zemljišč, ohranjanje biotske raznovrstnosti ...), proizvodno (lesnoproizvodna funkcija, lovnogospodarska funkcija ...) in socialno, kamor med drugimi sodijo rekreacijska, turistična in poučna funkcija. Gozdni turistični produkt mora torej upoštevati, da se v gozdu izvajajo vse tri navedene funkcije, in prispevati k njihovemu uresničevanju.

2. Opredelitev krovne zgodbe oziroma nosilne teme produkta. Opredelitev nosilne zgodbe oziroma teme produkta je ključna predvsem s komunikacijskega zornega kota. Dobra zgodba namreč ustvari občutek soudeležbe, uporabniku omogoča identifikacijo in gradi diferenciacijo. Zgodba ni le seznam glavnih točk ogleda; je priložnost za gradnjo čustvene povezave z ljudmi in kraji v destinaciji. Zgodba je tista, ki gradi odnos med ponudbo in kupcem.



Kljub temu da ima zgodba v odnosu do gosta predvsem komunikacijsko vlogo, pa je izjemno pomembno, da jo opredelimo še pred začetkom razvoja produkta. Samo tako lahko namreč zagotovimo, da bo obiskovalec obljubo (zgodbo) v destinaciji tudi doživel. Že prej omenjeni primer pohodniškega turističnega produkta Alpe Adria je kot nosilno zgodbo opredelil "Pohodništvo po rajskem vrtu." Za zagotavljanje obljube so partnerji vzpostavili čarobne točke in razvili ustrezno interpretacijo narave ter s tem nosilno zgodbo učinkovito podprli.

- 3. Poznavanje ključnih značilnosti produkta in potencial razvoja v destinaciji.** V prvem koraku smo pripravili analizo trendov in zbrali izkušnje destinacije z razvojem produkta, v drugem pa produktu pripisali nosilno temo. V tretjem koraku je čas, da na podlagi ugotovitev pripravimo realno oceno potenciala in identificiramo tako neizkoriščene potenciale v destinaciji kot tudi dosedanje pomanjkljivosti, ki jih skušamo odpraviti. Za potrebe tega koraka moramo seveda dobro poznati ključne značilnosti produkta, ki ga razvijamo.
- 4. Opredelitev ciljnih skupin.** Pri oblikovanju turističnih produktov je pomembno, da ne izhajamo iz sebe in lastnih potreb, pač pa upoštevamo želje in potrebe naših kupcev. Zato pa moramo našo ciljno skupino natančno definirati in poznati. Upoštevamo tako demografske kot tudi socialne parametre obiskovalcev, predvsem njihov življenjski slog. Pri delu si lahko pomagamo s [personami ciljnih skupin slovenskega turizma](#), kot jih opredeljuje Slovenska turistična organizacija. Načrtovalci produkta Alpe Adria so na primer kot ključno ciljno skupino opredelili družine in pohodnike, ki iščejo manj zahtevne poti, ter njim v celoti prilagodili značaj poti in etape na njej.
- 5. Razvoj produkta.** V naslednjem koraku pripravimo natančen popis ponudnikov in obstoječih parcialnih produktov/ponudb, ki podpirajo nosilno zgodbo našega produkta in jih lahko vključimo/povežemo. Pogosto se sicer pokaže, da bo za produkt, ki ga razvijamo strateško in s katerim želimo maksimalno izkoristiti potenciale destinacije in pričarati posebno zgodbo, nujna investicija v posamezne elemente ponudbe, najsibo mehke (storitve, standardi) ali trde (fizična infrastruktura). V primeru poti Alpe Adria so partnerji investirali v označevanje poti in postavitve čarobnih točk ter vzpostavili standard za nastanitve, ki zadovoljuje potrebe izbrane ciljne skupine.

Pomemben, a pogosto spregledan deležnik pri razvoju gozdnih turističnih produktov, so lastniki gozdov. Ti morajo namreč v skladu z veljavno zakonodajo v svojem gozdu dopustiti prost dostop, razen za primere pridobitne turistične oz. pridobitne rekreativne dejavnosti. Pri razvoju produkta je to zakonsko določilo nujno upoštevati in lastnike gozdov ustrezno vključiti (sodelovanje pri oblikovanju produkta, obveščanje o izvajanju turističnih dejavnosti, pridobivanje dovoljenj, morebitna odškodnina za povzročeno škodo ali kompenzacija za rabo ipd.).

- 6. Testiranje produkta.** Pri razvoju produkta nikakor ne smemo pozabiti na testiranje, saj se lahko v praksi izkaže, da produkt, kot smo ga predvideli, navkljub vsem predhodnim raziskavam za našo ciljno skupino iz različnih razlogov ni ustrezen. V tem primeru se vrnemo na začetek in produkt ustrezno modificiramo.



- 7. Oblikovanje prodajnih programov.** Turistične produkte, ki uspešno prestanejo testiranje, preoblikujemo v turistične programe ali pakete. Ključno pri tem je, da ima vsak program izvajalca, ceno, ki jasno opredeljuje, kaj program vključuje, in prodajno točko, ki je dostopna ciljnim skupinam.
- 8. Načrt trženja in prodaja.** Za doseganje prodajnih rezultatov v zadnjem koraku vzpostavimo promocijske in trženjske poti. V sklopu trženjskega načrta razvijemo tudi tržno znamko, ki mora čim bolj jasno definirati ključne prednosti našega produkta ter biti obenem vizualno privlačna in sporočilno močna. Prek tržne znamke gradimo stik z našimi uporabniki. Na osnovi trženjskega načrta pripravimo še načrt komuniciranja in vzpostavimo ključne prodajne kanale. Na koncu ne pozabimo niti na redno evalvacijo prodajne strategije in merjenje učinkov, saj se pogosto izkaže, da sredstva preveč pršimo, s čimer se niža naša učinkovitost nagovarjanja ciljnih skupin.

Vsak turistični produkt, ki nastane po zgornjih korakih, seveda še ni trajnosten. **Trajnostni oz. zeleni turistični produkti ustrezno naslavlajo tako okoljsko kot tudi družbeno in ekonomsko trajnost.**

Glavnih pet značilnosti trajnostnih turističnih produktov (povzeto po Smernicah za razvoj zelenih produktov)

1. Priporočljivo, vendar ne obvezno, je, da zeleni produkt gradi na zelenem značaju destinacije. Gre za zeleni značaj, ki ga destinacija opredeli skozi postopek certificiranja po standardu Slovenia Green. Na ta način bo zeleni produkt hitreje prepoznaven, saj bo v skladu s krovno zeleno zgodbo destinacije, hkrati pa bo tudi destinacija skozi zelene produkte dobivala na verodostojnosti obljube in pozicioniranju. Sploh v gozdnatih destinacijah je gozd obenem tudi nosilna zelena zgodba destinacije, zato so tam gozdni turistični produkti eni od temeljev trajnostnega turističnega razvoja in ponudbe.
2. Zeleni produkt naj ima jasno krovno temo oziroma naj bo res odličen vsaj v enem vidiku. Naj bo na primer vezan na gastronomijo, mehko trajnostno mobilnost, kulturno dediščino, naravno vrednoto, naj temelji na primer na res odličnih družbeno odgovornih praksah, kratkih lokalnih verigah itd. Na ta način bo hitreje in učinkoviteje dosegel prepoznavnost. Trajnostni gozdni turistični produkt nosilno zgodbo nasloni na bogastvo gozdov, njegovo neizmerno floro in favno. Obiskovalce osvešča o odgovornem vedenju v naravnem okolju, pri čemer se naslanja na priporočila Zavoda za gozdove Slovenije, ki so objavljena v zloženki Skrbno z gozdom. Vključuje lokalne ponudnike kulinarike, gostje pa za premikanje po prostoru hodijo peš oz. uporabljajo trajnostna mobilna sredstva.
3. V primeru integralnega turističnega produkta, ki poveže več delnih produktov oziroma več posameznih ponudnikov, naj stremi k temu, da je kar največ ponudb/ponudnikov okoljsko certificiranih oziroma ima uvedene sisteme merjenja in zmanjšanja vplivov na okolje oziroma uresničuje družbeni steber trajnostnega razvoja. Integralni gozdni trajnostni turistični produkt lahko združuje ponudbo nastanitvev, kulinarike, vodenih ogledov, prevozov, dogodkov, doživetij ... in s tem tudi različne ponudnike. Odgovoren, trajnostni gozdni produkt bo združeval ponudbo tistih ponudnikov, ki so tako ali drugače tudi sami zavezani trajnostnemu



poslovanju. Navsezadnje pa je zaželeno tudi, da aktivnost poteka v gozdu, ki je certificiran po shemi PEFC ali FSC, s čimer je zagotovljeno trajnostno upravljanje gozda - torej okolja, v katerem se turistični produkt izvaja.

4. Produkt naj zadovoljuje principe delovanja, kot jih opredeljuje Zelena politika slovenskega turizma (https://www.slovenia.info/uploads/dokumenti/zelena-shema/priloga_2_zelena_politika.pdf) . Zaželen oziroma priporočen (vendar ne nujen) je tudi podpis UNWTO Global Code of Ethics for Tourism. S podpisom zelene politike ponudnik trajnostnega gozdnega produkta sprejme deset načel trajnostnega poslovanja, s katerimi se zaveže k trajnostnemu delovanju in nenehnemu prizadevanju za izboljšave.
5. Zeleni produkt deluje kot samostojen produkt, vendar je priporočljivo, da je del »širše zelene zgodbe« ponudnika ali destinacije. Ponudnik gozdnega turističnega produkta se povezuje s preostalimi ponudniki turističnih storitev in programov, sodeluje z lokalno turistično organizacijo (DMO - destinacijska organizacija za management in marketing v turizmu; običajno gre za javni zavod za turizem) in sledi filozofiji destinacije oz. jo v primeru, da ta trajnostnega turističnega razvoja ne prepozna kot relevantnega, k temu spodbuja, in lokalno skupnostjo, predvsem lovskimi družinami, lastniki gozdov in drugimi pomembnimi deležniki.

4.2 - Potenciali za zelena delovna mesta in dopolnilne turistične dejavnosti

Glej podpoglavje 3.3 in 4.2 - Dobri primeri turistične in rekreacijske rabe gozda v Sloveniji in tujini s potenciali za nova zelena delovna mesta in dopolnilne turistične dejavnosti



DS5 - Strokovna izhodišča za spremembo zakonodaje za turistično in rekreacijsko rabo gozda

5.1 - Opredelitev ključnih konfliktov

KONFLIKTI IN SINERGIJE Z DRUGIMI RABAMI GOZDA ZA IZBRANE TURISTIČNE PRODUKTE

Za izbrane turistične produkte smo opredelili matrike prednosti in priložnosti, ki jih razvoj posameznega produkta pomeni za gozd oz. okolje, v katerem se razvija, ter slabosti in nevarnosti. Matrike so v nadaljevanju služile kot osnova za identifikacijo konfliktov in sinergij z drugimi rabami gozda.

Prva matrika je izdelana za produkt gorskega kolesarjenja in zajema tako vodene gorsko kolesarske ture kot tudi gravitacijsko gorsko kolesarjenje.

GORSKO KOLESARJENJE	
PREDNOSTI & PRILOŽNOSTI	SLABOSTI & NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none">→ sezonalizacija→ razvoj turizma na odmaknjenih območjih→ kolo kot trajnostno mobilno sredstvo z minimalnimi vplivi na okolje→ mogoča delna uporaba obstoječih kolesarskih, planinskih in pohodnih poti (brez dodatnih posegov v okolje)→ (ponovna) raba opuščene dediščine in infrastrukture→ vodenje pripomore k prostorskemu in časovnemu usmerjanju obiska→ obstoječ sistem izobraževanja in vodništva (KZS, PZS)→ ohranjanje podeželja in poselitve→ naklonjenost turističnih kmetij→ nova delovna mesta→ razvojni potencial za lokalne skupnosti→ razvoj podpornih storitev in infrastrukture→ hitro rastoče povpraševanje po tem tipu turizma→ nadpovprečna potrošnja kolesarskih gostov→ visoka doba bivanja kolesarskih gostov→ osveščanje o trajnostni rabi gozda (prek vodnikov)→ podpiranje nosilne zgodbe slovenskega turizma (Zelena. Aktivna. Zdrava. in butični turizem)	<ul style="list-style-type: none">→ potencialni konflikti s preostalimi uporabniki istih poti (pohodniki, gozdarji, lastniki ...)→ vdor v okolje→ nespodbudna zakonodaja in zakonodajne omejitve→ neurejen sistem vzpostavljanja in vzdrževanja poti→ neurejena sistematizacija in označevanje poti→ potreba po soglasjih lastnikov zemljišč→ premalo koordinirane aktivnosti za ustrezno razporejene časovne in prostorske obremenitve→ neopredeljene odgovornosti subjektov→ nejasen odnos pri morebitnih nezgodah (lastnik zemljišča : ponudnik storitve : uporabnik)→ neurejene kompenzacije lastnikom zemljišč→ neizdelana politika razvoja gorskega kolesarjenja→ pomanjkanje podpore lokalne skupnosti→ zastarela žičničarska infrastruktura→ pomanjkanje prilagojene turistične ponudbe in storitev→ pomanjkanje finančnih sredstev za razvoj produkta (na nacionalni in lokalni ravneh)
SINERGIJE	pohodništvo žičničarstvo (gravitacijsko kolesarjenje) integralni produkti v povezavi z drugo ponudbo
KONFLIKTI	lov in gozdarska dela naravovarstveni režimi in mirne cone pohodništvo jahanje



VODENO OPAZOVANJE NARAVE (ŽIVALI, RASTLINE IN GLIVE)

PREDNOSTI & PRILOŽNOSTI		SLABOSTI & NEVARNOSTI	
<ul style="list-style-type: none">→ minimalen negativen vpliv na okolje→ mogoča uporaba obstoječih poti (brez dodatnih posegov v okolje)→ vodenje olajša možnosti osveščanja obiskovalcev→ prost dostop v gozd→ razvoj turizma na odmaknjenih območjih→ spremljanje in upravljanje populacij živali→ razvoj podpornih storitev in infrastrukture→ nova, zelena delovna mesta→ ohranjanje podeželja in poselitve→ učinkovitejše varstvo in ohranjanje ogroženih vrst→ promocija pomena biotske raznovrstnosti→ razvojni potencial za lokalne skupnosti→ dopolnilna dejavnost (turističnih) kmetij→ dvig vrednosti preostalih turističnih produktov v lokalnem okolju→ nepotrošna raba, ki omogoča večkratni obisk in ogled→ sprememba odnosa lokalnega prebivalstva do zveri→ podpiranje nosilne zgodbe slovenskega turizma (Zelena. Aktivna. Zdrava. in butični turizem)→ doživljajski turizem kot trend→ možnost conacije→ vključenost v izobraževalni in šolski sistem		<ul style="list-style-type: none">→ vdor v okolje→ kratkoročne spremembe v fiziologiji in vedenju živali→ prekomeren pritisk na habitate→ spreminjanje in izguba habitatov→ neredno in/ali sezonsko pojavljanje naravnih danosti (npr. glive, plodovi,...)→ prekomerno izkoriščanje naravnih virov→ ogrožanje zaščiteneh/ogroženih vrst→ navajanje živali na hranjenje→ prekomerno hranjenje živali→ fragmentacija neokrnjenih območij→ vnos novih bolezni in tujerodnih vrst→ neregularnost dejavnosti→ slabo usposobljeni interpretatorji→ teptanje podrasti→ vandalizem, hrup→ pretiran nevodni obisk (kot posledica promocije)→ ni certificiranja tovrstnih produktov→ uporaba (planinske in lovske) infrastrukture→ prost dostop v gozd	
SINERGIJE	lov lastnik varovanje narave lokalna skupnost obstoječa infrastruktura kulturna dediščina		
KONFLIKTI	lov in gozdarska dela naravovarstveni režimi in mirne cone lastninska pravica - konflikt med lastnikom in gostom profitna dejavnost (zaslužek) prost dostop, ko gre za tržno dejavnost		



VODENE POHODNIŠKE TURE	
PREDNOSTI & PRILOŽNOSTI	SLABOSTI & NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none">→ vodenje olajša možnosti osveščanja obiskovalcev→ vodenje pripomore k prostorskemu in časovnemu usmerjanju obiska→ pohodništvo kot integralni produkt→ zeleno, aktivno preživljanje prostega časa→ vodenje pripomore k večji varnosti→ vodene ture kot trend, predvsem med tujimi turisti→ izkoriščanje obstoječih virov (vodniki)→ obstoječ vodniški sistem (PZS)→ razvoj turizma na odmaknjenih območjih→ razvoj podpornih storitev in infrastrukture→ nova, zelena delovna mesta→ ohranjanje podeželja in poselitve→ promocija pomena biotske raznovrstnosti→ razvojni potencial za lokalne skupnosti→ dvig vrednosti preostalih turističnih produktov v lokalnem okolju	<ul style="list-style-type: none">→ sistemska neurejenost in neregularnost dejavnosti→ prekomerna raba gozdnih virov→ uničevanje podrasti→ ni certificiranja tovrstnih produktov→ neurejena infrastruktura→ prekomeren obisk in presežena nosilna kapaciteta→ potencialno moteč vdor večjih skupin v gozd→ vandalizem, hrup
SINERGIJE	lastnik varovanje narave lokalna skupnost infrastruktura kulturna dediščina
KONFLIKTI	lov in gozdarska dela naravovarstveni režimi in mirne cone lastninska pravica - konflikt med lastnikom in gostom profitna dejavnost prost dostop, ko gre za tržno dejavnost

Sinergije in konflikti, do katerih prihaja pri izvajanju turističnih produktov v gozdu, so si med posameznimi turističnimi produkti precej podobni.

Na strani sinergij najpogosteje govorimo o prednostih, ki jih razvoj turizma v gozdu pomeni za varovanje, ohranjanje in turistično valorizacijo narave in kulturne dediščine, kar posledično prinaša dobrobit lokalnemu prebivalstvu in podjetnikom. Zaradi turizma se razvija, vzdržuje ali pogosteje uporablja tudi (namenska) infrastruktura.

Na strani konfliktov pa zaznavamo razliko v interesih turističnih ponudnikov oz. izvajalcev turističnih storitev na eni ter lovcev, gozdarjev in lastnikov gozda na drugi strani. Predvsem pri slednjih se odpira vprašanje izvajanja profitne oz. tržne dejavnosti, ki povsem ali deloma temelji na sicer prosto dostopnih dobrinah, ki pa so vendarle v lasti lastnikov zemljišč. Pogosti so tudi konflikti med različnimi tipi turistov, katerih interesi so podobni (npr. športno udejstvovanje v naravi), a se razlikujejo glede na prevozno sredstvo ali motiv (najbolj znan med njimi je konflikt med gorskimi kolesarji



in pohodniki, ki je predvsem posledica pomanjkljivo urejene gorsko kolesarske infrastrukture). Omenimo naj še, da turistična ponudba, ki se izvaja v gozdu, pogosto posega v vzpostavljene naravovarstvene režime in mirne cone, s čimer povzroča motnje v naravnih habitatih.

5.2 - Predlog strokovnih izhodišč za spremembo predpisov s področja gozdarstva v Sloveniji

Na podlagi vseh aktivnosti, ki so bile izvedene v okviru projekta, smo pripravili predlog strokovnih izhodišč za spremembo predpisov s področja gozdarstva v Sloveniji. Predlogi so zastavljeni široko, saj gre za vprašanja, ki jih ureja več področij.

Pri pravnem urejanju rekreacijske in turistične rabe gozdov je treba upoštevati vrsto dejavnikov. Določila mednarodnega prava in evropskega prava, obstoječo pravno ureditev ter zahtevo po trajnostnem upravljanju gozdov in harmonizaciji ekosistemskih storitev gozdov. Hkrati pa je treba upoštevati tudi dosedanji zgodovinski razvoj in obstoječe kulturne navade in lokalno značilno rabo oz. določene posebnosti. Predvsem zaradi slednjega ne moremo enostavno prepisati ureditev iz tujih, predvsem sosednjih držav, saj se ravno v teh posebnostih, kulturnih navadah in zgodovinskem razvoju, razlikujemo. Upoštevanje teh dejavnikov pa je ključno za oblikovanje uspešne ureditve. Ob je treba poudariti, da je že analiza Star Tree projekta "D4.1. The role of institution in NWFP development: current state and historical changes" (Prokofieva in sod., 2014) pokazala, da večina držav članic Evropske unije priznava prost dostop do gozda. Razlike so le v možnostih omejevanja tega dostopa.

Kratek povzetek pregleda na mednarodni ravni

Na mednarodni ravni ni pogodbe, ki bi določala zavezujoča pravila za upravljanje z gozdom. To pomanjkanje je vodilo v sprejem pravno nezavezujočih dokumentov, med katerimi velja omeniti predvsem Pravno nezavezujoč inštrument o vseh vrstah gozdov (Non-legally binding instrument on all types of forests) in Strateški načrt Združenih narodov za gozdove 2017-2030 (United Nations strategic plan for forests 2017-2030 and quadrennial programme of work of the United Nations Forum on Forests for the Period 2017-2020).

Pravno nezavezujoč inštrument o vseh vrstah gozdov

Čeprav sta oba dokumenta prostovoljne narave, pa daje Pravno nezavezujočemu inštrumentu o vseh vrstah gozdov posebno težo dejstvo, da ga je sprejela Generalna skupščina Združenih narodov s konsenzom. Med petimi načeli trajnostnega upravljanja z vsemi vrstami gozdov sta pomembni za našo obravnavo načeli 2 in 3. Prav tako pa je pomemben tudi globalni cilj 2.

Načelo 2 določa, da je vsaka država sama odgovorna za trajnostno upravljanje svojih gozdov in za izvrševanje svoje gozdne zakonodaje. Načelo 3 pa dodaja, da je treba v vse postopke odločanja vključiti glavne skupine oseb iz Agende 21, lokalne skupnosti,



lastnike gozdov ter druge deležnike, če se jih ti postopki zadevajo. Glavne skupine oseb iz Agende 21 pa so: ženske, otroci in mladina, avtohtona ljudstva in njihove skupnosti, nevladne organizacije, lokalne oblasti, delavce in sindikate, podjetnike in predstavnike industrije, znanstvene in tehnološke skupnosti in kmete.

S tem je poudarjeno, da imamo interes do upravljanja z gozdovi vsi, torej ne samo lastniki gozdov, lokalne skupnosti in država. Iz tega izhaja priznanje mednarodne skupnosti, da so gozdovih skupni vir.

Globalni cilj 2 določa kot cilj povečanje ekonomskih, socialnih in okoljskih koristi gozdov vključno z izboljšanjem življenjskih razmer ljudi, ki so odvisni od gozdov.

Na mednarodni ravni je tako tudi poudarjena ekonomska, socialna in okoljska vloga gozdov, kot to že določa slovenska Ustava. Cilj pa je izboljšanje življenjskih razmer ljudi, ki so odvisni od gozdov. To je širša skupina oseb, ne le lastniki gozdov ampak tudi drugi obiskovalci gozdov. To je možno potrditi iz nadaljnjih določb Pravno ne zavezujočega inštrumenta o vseh vrstah gozdov, ki določa kot enega izmed načinov kako naj države dosežejo omenjene cilje v nacionalni zakonodaji, tudi:

»... razvoj in implementacijo politik, ki spodbujajo trajnostno upravljanje gozdov, da se zagotovi širok nabor produktov in storitev in ki tudi prispevajo k zmanjševanju revščine in razvoju podeželskih skupnosti...« (točka d, 6. odstavek);

»... oblikovanje okolij za spodbujanje zasebnih investicij, kot tudi investicij in vključevanja lokalnih in avtohtonih skupnosti, drugih uporabnikov gozdov in lastnikov gozdov ter drugih relevantnih deležnikov, v trajnostno upravljanje gozdov skozi okvir politik, spodbud in regulacije...« (točka h, 6. odstavek) ter

»... izboljšati dostop gospodinjestev, manjših lastnikov gozdov, lokalnih in avtohtonih skupnosti odvisnih od gozdov, ki živijo v ali izven gozdnih območij, do gozdnih virov in relevantnih trgov z namenom, da se podprejo možnosti preživetja in diverzifikacije dohodkov od upravljanja gozdov, ki je skladno s trajnostnim upravljanjem gozdov...« (točka y, 6. odstavek).

Ob vsem tem pa je poudarek tudi na:

»... promocija in utrditev razumevanja javnosti o pomembnosti gozdov in koristi, ki jih prinašajo gozdovi in trajnostno upravljanje z njimi, vključno z programi javnega osveščanja in izobraževanja...« (točka t, 6. odstavek).

Strateški načrt Združenih narodov za gozdove 2017-2030

Namen tega dokumenta je vzpostaviti globalni okvir za aktivnosti na vseh ravneh (nacionalni, regionalni in mednarodni) za trajnostno upravljanje z vsemi vrstami gozdov in preprečevanje pretirane sečnje. Dokument pa ne naslavlja držav, vendar določa dejavnosti za ZN, druge medvladne organizacije, nevladne organizacije in vse ostale vključene v delovanje najširšega sistema ZN. Že v samem uvodu poudari, da so gozdov nujni za človekovo blaginjo, trajnostni razvoj in zdravje planeta zaradi vseh funkcij, ki jih opravljajo. Za ohranitev gozdov na svetovni ravni je določenih 6 globalnih ciljev.



Tudi tukaj je kot 2 cilj poudarjena potreba po izboljšanju ekonomskih, socialnih in okoljskih koristi gozdov, vključno z izboljšanjem življenjskih razmer ljudi, ki so odvisni od gozdov.

2 cilj določa še 5 podciljev, ki so pomembni za razumevanje tega samega cilja in pomenijo izpolnitev tega cilja:

- 2.1. izredna revščina za vse ljudi, ki so odvisni od gozdov je izkoreninjena;
- 2.2. poveča se dostop majhnih gozdarskih podjetij, posebej v državah v razvoju, do finančnih storitev, vključno z ugodnimi krediti in njihovo integracijo v vrednostne verige in trge;
- 2.3. prispevek gozdov in dreves k prehranski varnosti je znatno povečan;
- 2.4. prispevek gozdarske industrije, drugih na gozdu temelječih podjetij in podjetij, ki ponujajo gozdne ekosistemске storitve, k socialnem, ekonomskem in okoljskem razvoju, med drugim, je znatno povečan;
- 2.5. prispevek vseh vrst gozdov k ohranjanju biološke raznovrstnosti in preprečevanju in prilagajanju na podnebne spremembe je okrepljen, ob upoštevanju mandatov in dela relevantnih konvencij in instrumentov.

Ostali cilji so povečanje gozdnih površin, povečanje financiranja za trajnostno upravljanje gozdov, povečanja območij zavarovanih gozdov, promocija gozdnega upravljanja, ki je usklajen z vsemi deležniki, spodbujanje sodelovanja med deležniki.

Konvencija o biološki raznovrstnosti in Aichi cilji

Aichi cilji so bili sprejeti zato, da se postavijo konkretniji cilji, kako do leta 2020 zmanjšati trend izgube biološke raznovrstnosti. Za rekreacijo v gozdu je predvsem pomemben strateški cilj D: izboljšati koristi od biološke raznovrstnosti in ekosistemskih storitev za vse. Predvsem je tu ključen podcilji 14:

» do 2020 ekosistemi, ki dajejo temeljne storitve, vključno s storitvami povezanimi z vodo, in prispevajo k zdravju, življenjskim razmeram in blagostanju, so obnovljeni in varovani, ob upoštevanju potreb žensk, avtohtonih in lokalnih skupnosti in revnih in ranljivih.«

Povzetek pregleda na Evropski ravni

Podobno kot na mednarodni ravni tudi na evropski regionalni ravni in med dokumenti Evropske unije ni zavezujočih določb o upravljanju gozdov.

Evropske regionalna ureditev

V okviru Ministrske konference za varstvo gozdov v Evropi so leta 2011 sprejeli Evropske cilje za varstvo gozdov do leta 2020 (Oslo Ministerial Decision: European Forests 2020). Ti cilji vsebujejo zahteve, da vse države sprejmejo nacionalne programe za varstvo gozdov, ki naj podpirajo trajnostno upravljanje. Prav tako pa spodbujajo države, naj te sprejmejo tudi nacionalne strategije, ki bi upoštevale tudi



vlogo gozdov pri prilagajanju na podnebne spremembe in ohranjanju biološke raznovrstnosti. Za projekt sta relevantna le naslednja cilja:

Cilj II: Evropski gozdovi prispevajo k zeleni ekonomiji, vključno skozi povečano ponudbo lesa, drugih gozdnih produktov in ekosistemskih storitev iz trajnostnih virov.

Cilj VII: Socialno-ekonomske in kulturne koristi, posebej za življenje ljudi, podeželski razvoj in zaposlovanje iz evropskih gozdov se optimizirajo.

Oba cilja tako poudarjata pomen gozdov za razvoj zelenih delovnih mest ob upoštevanju socialnih in kulturnih koristi gozdov. Pri tem velja to tako za lastnike gozdov, kot tudi druge ljudi. Dokument pa poudarja tudi prizadevanja za valorizacijo ekosistemskih storitev, ki bo ovrednotila tudi druge koristi, ki jih gozdovi prinašajo.

Pravo Evropske unije

Nova gozdarska strategije EU: za gozdove in gozdarski sektor

Glavna načela:

- Trajnostno gospodarjenje z gozdovi in večnamenska vloga gozdov
- Učinkovita raba gozdnih virov
- Globalna odgovornost za gozdove

Cilji za gozdove za leto 2020:

Zagotoviti in dokazati, da se z vsemi gozdovi v EU gospodari v skladu z načeli trajnostnega gospodarjenja z gozdovi in da je prispevek EU k spodbujanju trajnostnega gospodarjenja z gozdovi in zmanjšanju krčenja gozdov na globalni ravni okrepljen, torej:

- prispevati k uravnoteženju različnih funkcij gozda, zadovoljevanju povpraševanja in zagotavljanju ključnih ekosistemskih storitev;
- zagotoviti podlago, ki omogoča, da sta gozdarstvo in celotna vrednostna veriga gozdov konkurenčna in da aktivno prispevata h gospodarstvu, ki temelji na rabi biomase

Ob tem določa strategija osem prednostnih povezanih področij: koristi za vse

- podpora podeželskih in mestnih skupnosti,
- spodbujanje konkurenčnosti in trajnosti gospodarskih panog EU, energije iz biomase in širšega zelenega gospodarstva,
- gozdovi v spreminjajočem se podnebjju,
- varstvo gozdov in izboljšanje ekosistemskih storitev,
- izboljšanje temeljnega znanja,
- novo in inovativno gozdarstvo ter proizvodi z dodano vrednostjo,
- sodelovanje za skladno gospodarjenje in boljše razumevanje gozdov,
- gozdovi z globalnega vidika.



Predvsem pod 4. področjem, EU priznava, da je treba več pozornosti nameniti preprečevanju negativnih vplivov na gozdove ter se vnaprej pripraviti na prihodnje trende. Tako določa, da so načrti za gospodarjenje z gozdovi jedro EU strategije.

Zaključek pregleda na mednarodni in evropski ravni

Tako mednarodno pravo, evropsko regionalno pravo in pravo EU spodbujata sodelovanje vseh deležnikov v vseh zadevah vezanih z upravljanjem gozdov, vključno z rekreacijo in turistično rabo. Pri tem poudarjata konkurenčnost in oblikovanje zelenih delovnih mest povezanih z vsemi aktivnostmi v gozdu. Omenjenim vodilom in načelom je treba slediti pri razlagi že obstoječega nacionalnega prava, kot tudi pri oblikovanju novih pravil.

Predlogi za spremembo predpisov s področja gozdarstva za omogočanje rekreacijske in turistične rabe gozdov

Gozdni bonton

Največja težava povezana s kakršnim koli oblikovanjem predpisov na področju gozdarstva v Sloveniji je lokalna razpršenost konfliktov med gozdnimi deležniki. Kar se kaže kot težava v enem delu Slovenije, ni problematično v drugem delu in obratno. Večino teh konfliktov tako ni možno rešiti s spremembo predpisov, ampak predvsem s izobraževanjem vseh gozdnih deležnikov. Zato predlagamo vseslovensko akcijo po gospodinjstvih, šolah in vrtcih o gozdnem bontonu oz. o obnašanju v gozdu. Del te akcije bi bila tudi postavitve tabel z največ 10 točkami o pravilih lepega obnašanja v gozdu ob glavnih in spornih vstopnih točkah v gozd. Lokacijo postavitve teh tabel bi lahko koordiniral Zavod za gozdove Slovenije (ZGS) skupaj v sodelovanju z lastniki gozdov in lokalno skupnostjo.

Definicija pridobitne dejavnosti za namene 5. člena ZG

Pridobitna dejavnost je vsaka dejavnost rekreacije ali turističnega gibanja v gozdu, pri kateri ponudnik storitve zahteva ali dobi plačilo za storitev.

Registracija pridobitne dejavnosti v gozdu

Vsakdo, ki želi izvajati kakršno koli pridobitno dejavnost v gozdu (tudi vodene oblike pohodništva, druge oblike rekreacije ali turističnega gibanja v gozdu), bi moral to dejavnost registrirati. Pri tem naj veljajo podobno pravila, kot veljajo za pridobitev dovoljenja za izvedbo javne prireditve v gozdu. Pridobitev dovoljenja za izvajanje pridobitne dejavnosti v gozdu naj bo pogojena s pridobitvijo predhodnega soglasja Zavoda za gozdove Slovenije in Zavoda za varstvo narave RS z vidika zahtev ohranjanja gozdnega prostora. Iz vidika istih zahtev se lahko postavijo omejitve glede letnega časa izvajanja aktivnosti (ko se izvajajo določena gozdarska dela itd.), prostorske omejitve, prepovedi za določene dele dneva in podobno. O vlogi za registracijo aktivnosti se obvesti celotno lokalno skupnost, kjer bi se dejavnost izvajala,



vključno z lastniki gozdov, na krajevno običajen način. Na podlagi obvestila o vlogi imajo lastniki možnost izrecno izraziti svoje nestrinjanje z izvajanjem določene aktivnosti oz. predlagati omejitve pri izvajanju te aktivnosti z utemeljenimi razlogi, zaradi katerih se takšna dejavnost ne bi smela izvajati v njihovem gozdu. V kolikor svojega nasprotovanja ali predloga za omejitev dejavnosti izrecno ne izrazijo, se šteje, da se z izvedbo dejavnosti strinjajo. V primeru, da gre za dejavnosti, ki se izvajajo na parcelah več lastnikov ali na parceli s številnimi solastniki, se izvajanje dejavnosti dovoli (ob predpogoju, da se s tem strinjata Zavoda za gozdove Slovenije in Zavoda za varstvo narave RS), če svoje nestrinjanje izrazi manj kot 1/3 lastnikov ob upoštevanju razlogov za nestrinjanje

Ohranitev sistema vrednotnic za pridobitno nabiranje gozdnih plodov, zelatih rastlin in gob

Sistem vrednotnic za pridobitno dejavnost nabiranja gozdnih plodov, zelatih rastlin in gob naj se ohrani. Pri tem naj veljajo enaka pravila glede prehodnega nenasprotovanja lastnikov gozdov izdaji vrednotnic za nabiranje v njihovem gozdu, kot veljajo za registracijo pridobitne dejavnosti v gozdu. Pred vsako sezono izdajanja vrednotnic se o tem obvesti lokalno skupnost, kjer bi se dejavnost izvajala, vključno z lastniki gozdov, na krajevno običajen način. Lastnikom, ki ne izrazijo svojega nestrinjanja in tako ne nasprotujejo pridobitnemu nabiranju plodov, zelatih rastlin in gob, pripada brezplačna vrednotnica za nabiranje plodov, ki tudi njim omogoča nabiranje nad s Pravilnikom o varstvu gozdov določenimi količinami. V nasprotnem primeru so tudi lastniki omejeni pri nabiranju za lastne potrebe na količino gob, drugih plodov in zelatih rastlin, kot to določa omenjeni pravilnik.

Ob tem je treba poostriži nadzor nad uporabo vrednotnic.

Namensko odvajanje določenega odstotka sredstev iz pridobitne dejavnosti, ki se izvaja v gozdu, in od izdajanja vrednotnic lastniku gozda ali drugemu subjektu

Ta predlog naslavlja največji konflikt, ki se pojavlja med lastniki gozdov in izvajalci ter uporabniki rekreacijskih in turističnih dejavnosti v gozdu. Predlog temelji na tem, da se lastnikom gozdov, ki trpijo izvajanje pridobitne rekreacijske in turistične dejavnosti v svojem gozdu, nameni manjši odstotek prihodkov od omenjene dejavnosti. Pri tem je na voljo več načinov izvedbe povračila:

1. lahko se namenijo ta sredstva neposredno lastniku gozda (težava nadzora);
2. lahko se namenijo drugemu subjektu, ki skrbi za gozd in ureja gozdno infrastrukturo (npr. Zavod za gozdove Slovenije);
3. lahko se upoštevajo načela, ki veljajo za namensko rabo turistične takse in občine namenijo ta sredstva namensko za urejanje poti, parkirišč, smerokazov in drugih tabel, postavitvev in urejanje izobraževalne infrastrukture, gozdnih učnih poti, opazovalnic in podobno. S tem ukrepom se tudi lastnikom gozda posredno povrnejo določena sredstva, saj nimajo več stroškov z urejanjem tabel in poti. Prav tako pa se tudi omeji gibanje obiskovalcev gozda na določene označene gozdne poti. Z urejanjem



parkirišč ob obljudenih poteh pa se tako tudi prepeči neurejeno parkiranje obiskovalcev in s tem uničevanje gozdnih površin, ker je večkrat trn v peti lastnikom.

Smotno bi bilo tudi dopolniti Zakon o gospodarjenju z gozdovi v lasti Republike Slovenije (Zakon o gospodarjenju z gozdovi v lasti Republike Slovenije 2016) in sicer z dopolnitvijo 4. odstavka 33. člena, da bi se sredstva gozdnega sklada lahko namenjala tudi za vlaganja v gozdno infrastrukturo za vzpostavljanje in vzdrževanja poti, kot javne infrastrukture, za hojo, kolesarjenje in ježo v zasebnih in državnih gozdovih. Sredstva bi se namenjala na podlagi vsakoletnega javnega razpisa.

Spodbujanje namenske rabe turistične takse za aktivnosti, ki se izvajajo v gozdu, v občinah, kjer te aktivnosti prevladujejo

Zakon o spodbujanju razvoja turizma (Zakon o spodbujanju razvoja turizma s spremembami in dopolnitvami, 2004, 2012, 2015, 2015, 2017, 2018) določa namensko rabo turistične takse, ko gre za opravljanje dejavnosti in storitev v javnem interesu. Znotraj nalog, za katere naj bi občine namenjale zbrano turistično takso, so omenjeni vzdrževanje in urejanje turistične signalizacije, vzdrževanje planinskih in tematskih poti in podobno, urejanje zavarovanih naravnih območij itd., kamor posredno sodi tudi gozd. Zato bi bilo smiselno te občine pozvati, da več turistične takse namenijo za ureditev in vzdrževanje omenjenih gozdnih infrastruktur. S tem se tudi lastnikom gozdov posredno povrnejo določena sredstva, saj nimajo več stroškov z urejanjem tabel in poti. Prav tako pa se tudi omeji gibanje obiskovalcev gozda omeji na določene označene poti.

Povečan nadzor nad aktivnostmi v gozdu

Iz vidika obstoječih predpisov kot tudi ob upoštevanju predlaganih sprememb je treba predvsem povečati nadzor na vsemi aktivnostmi v gozdnem prostoru. Treba je povečati število gozdnih nadzornikov ter omogočiti okoliščine za njihovo delo predvsem v času sezonskega povečanja gozdnih aktivnosti, izven rednega delovnega časa (npr. zgodnje jutranje ure, pozni popoldnevi in ob koncih tedna) in v okoljih, kjer so konflikti tradicionalno prisotni. V luči zahtev po sodelovanju med deležniki naj se spodbudi lokalno skupnost, da pomaga nadzornikom pri opravljanju njihovih nalog.

Večina predlogov sicer zahteva spremembo ureditve na več področjih (ne samo z gozdarskega področja), zato se v podrobnosti nismo spuščali.

Prost dostop do gozda in omejevanje lastninske pravice

Večina konfliktov med lastniki gozdov in drugimi deležniki je vezanih na dopustitev prostega dostopa do gozdov. Vendar pa je glede tega Ustavno sodišče Slovenije že podalo razlago 5. člena ZG v povezavi z omejevanjem lastninske pravice. V odločbi U-I-51/95, katere predmet je bilo vprašanje skladnosti 5. člena ZG z določbami ustave o lastninski pravici, je sodišče potrdilo, da 5. člen predstavlja predpisan način izvrševanja lastninske pravice in ne poseg v lastninsko pravico, saj je tak način izvrševanja v skladu s socialno funkcijo lastnine, kot je določeno v 67. členu Ustave. Primer pred



ustavnim sodiščem je bil vezan na tretjo alinejo prvega odstavka 5. člena in sicer na dovoljenje za rekreativno nabiranje plodov in ne druge bolj sporne oblike rekreativnega uživanja prostega dostopa do gozdov.

Pri razlagi slednjih bi si lahko delno pomagali s odločitvijo Ustavnega sodišča U-I-40/06. Primer je sicer vezan na vprašanje, ali lov v gozdu predstavlja predpisan način izvrševanja lastninske pravice ali poseg v lastninsko pravico, vendar bi utegnil biti zanimiv, saj nekatere oblike rekreacije v gozdu, ki se izvršujejo na podlagi druge alineje prvega odstavka 5. člena ZG, pomenijo gibanje po gozdnih zemljiščih, ki je primerljivo lovu. Ustavno sodišče je v tem primeru potrdilo, »da v primerih, ko gre za naravna bogastva, določanje načina izvrševanja lastninske pravice ne pomeni posega v 33. člen Ustave, temveč te omejitve sodijo v okvir socialne vezanosti lastnine.« Pri tem je dodalo, da je zakon uredil upravičenja lastnika gozda glede na namen in rabo gozdov tako, da je v skladu s socialno funkcijo lastnine upošteval tudi korist nelastnikov gozdov.« Tako bi lahko sklepali, da gre tudi v primeru druge alineje prvega odstavka 5. člena za izvajanje dejavnosti, ki pomenijo izpolnjevanje socialne funkcije lastnine.

Vendar pa tudi izpolnjevanje socialne funkcije lastnine ni neomejeno, zato 5. člen ZG dovoljuje prost dostop le za nepridobitne namene. Kakršen koli prestop tega pomeni že poseg v lastninsko pravico. Ustavno sodišče je ob tem dodalo: »kje je ta meja, je odvisno ne le od narave stvari, ki je predmet lastnine, temveč tudi od tega, kakšne obveznosti je zakonodajalec naložil lastniku v okviru določitve načina uživanja lastnine. Zato je treba omejitve lastninske pravice, potrebne za doseg gospodarske, socialne in ekološke funkcije lastnine, presoјati glede na konkretne okoliščine.«

Kot pa je sodišče nadalje ugotovilo, pa je lahko tudi poseg v lastninsko pravico upravičen, če zasleduje dopusten ustavni cilj in je sorazmeren. Tako je sodišče v obravnavanem primeru utemeljilo lovsko pravico. Pritrdilo je, da lov sicer pomeni poseg v pravico do lastnine iz 33. člena Ustave iz dveh razlogov: glede na obseg uporabe gozdov za izvrševanje lovske pravice nelastnikov in glede na obseg omejitev, ki so naložene lastnikom zemljišč pri uporabi njihovih zemljišč. Prvi razlog, kot je utemeljilo sodišče, je vezan predvsem na to, da »izvrševanje lastninske pravice ne pomeni samo golega gibanja nelastnikov po tujem zemljišču«, ampak je njihovo gibanje vezano na izvrševanje številnih ukrepov, ki so vezani na upravljanje z divjadjo, kot to določa Zakon o divjadi in lovstvu (ZDLov-1) in tako predstavljajo poseg v lastninsko pravico. Drugi razlog pa je vezan na zahteve, da lahko lovsko pravico pridobijo zgolj usposobljene osebe in tako lastniki gozdov ne morejo loviti v gozdu in si prilaščati divjadi. Vendar kljub posegu v lastninsko pravico, je sodišče ugotovilo, da ta poseg predstavlja zasledovanje ustavno dopustnega cilja, ki je skrb države za zdravo življenjsko okolje, in ki je prestal strogi test sorazmernosti. Test sorazmernosti zahteva »presojo treh vidikov posega: 1) ali je poseg sploh nujen (potreben) za doseg zasledovanega cilja; 2) ali je ocenjevani poseg primeren za doseg zasledovanega cilja v tem smislu, da je ta cilj s posegom dejansko mogoče doseči; 3) ali je teža posledic ocenjevanega posega v prizadeto človekovo pravico proporcionalna vrednosti zasledovanega cilja oziroma koristim, ki bodo zaradi posega nastale (načelo sorazmernosti v ožjem pomenu oziroma načelo proporcionalnosti).«



DS6 Vključitev deležnikov in širše javnosti

Komunikacija in sodelovanje z deležniki ter prenos znanja, sta potekala hkrati z ostalimi projektnimi aktivnostmi, integrirana v vse DS. Komunikacija in sodelovanje z deležniki sta potekala predvsem preko Posvetovalnega odbora, delavnic in javnomnenjskih raziskav ter z neposredno komunikacijo. Ključni v tem procesu so bili tudi naročniki projekta (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano), ki so bili poleg poletnih in letnih poročil o projektnih aktivnostih tudi sproti vabljeni na sestanke Posvetovalnega odbora ter ločene sestanke s projektnimi partnerji. K sodelovanju bodo povabljeni tudi predstavniki Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo, Ministrstva za okolje, Ministrstva za kulturo, Ministrstva za zdravje, Nacionalnega inštituta za javno zdravje, Zavoda za gozdove Slovenije, Zavod RS za varovanje narave, Zveze društev lastnikov gozdov, Kmetijsko gozdarske zbornice, Mikološka zveza, Lovska zveze Slovenije, Planinske zveze Slovenije s Komisijo za turno kolesarstvo, konzorcija Odprimopoti.si, Združenja regionalnih razvojnih agencij, Slovenske turistične organizacije, Gospodarske zbornice Slovenije, Društev za reševalne pse in drugih.

6.1 - Dogodki za izmenjavo znanj / informacij med deležniki in splošno javnostjo

- Sestanki s predstavniki MKGP, lastnikov gozdov in drugimi deležniki
- Sestanki in delavnice s člani Posvetovalnega odbora: 23. 2. 2017, 11. 10. 2017, 9. 1. 2018, 18. 6. 2018
- Predstavitev projekta na delavnici projekta Trajnostno upravljanje Pohorja – Support v okviru Programa Finančnega mehanizma EGP 2009-2014, 21. in 22. junij 2017, Kope
- Objave na spletnih straneh:
 - o <http://www.rra-koroska.si/si/aktualno/aktualno/2017/07/354-Na-Kopah-potekal-posvet-o-problematiki-voznje-z-motornimi-vozili-v-naravnem-okolju>
 - o <https://www.pzs.si/novice.php?pid=11889>
- Koroška regionalna televizija:
 - o <https://www.youtube.com/watch?v=woeZR54Yyxk&list=PL2eZfgGr45jnlNeFyPA3h0pk1HEjMyGu0&index=2>
- Predstavitev projekta na posvetu v okviru posveta »Strokovna izhodišča za turistično in rekreacijsko rabo gozdov« na sejmu Natur Alpe Adria, Gospodarsko razstavišče, Ljubljana, 2. 2. 2018 (<http://www.natour-alpeadria.si/za-obiskovalce/dogajanje-na-sejmu-2018>)

6.2 - Spletna stran in družbena omrežja

- Spletna stran projekta deluje in se osvežuje z novimi vsebinami:
<https://sites.google.com/site/crpturrek/>
<http://giam.zrc-sazu.si/sl/V4-1630>
- Projektni aktivnosti predstavljamo na družbenih omrežjih (FB, Twitter)

6.3 - Zaključna delavnica projekta 11.9.2018 na Gozdarskem inštitutu Slovenije

- Objavljen zbornik povzetkov: DOI 10.20315/SilvaSlovenica.0010.



Viri

- 7Stanes Phase 2 Evaluation: Report for Forestry Commission Scotland. 2007. Ekos Limited in Tourism Resources Company str.
- Baker, T., Simon, J. 2002. Embracing Risk: The Changing Culture of Insurance and Responsibility. Chicago, The University of Chicago Press: 321 str.
- Belak, J. 1993. Podjetništvo, politika podjetja in management. Maribor, Univerza v Mariboru: 507 str.
- Biehl, K., Kaske, R. 2011. Tourismus in Österreich 2011 – mit einer Sonderauswertung des Österreichischen Arbeitsklimaindex. Wien, Kammer für Arbeiter und Angestellte für Wien: str.
- Der Tiroler Tourismus: Zahlen, Date und Fakten 2011. <https://www.tirol.gv.at/statistik-budget/statistik/publikationen>
- Golc, J. 2016. Pomen podpornega okolja za podjetništvo na podeželju. Maribor, Univerza v Mariboru: 45 str.
- Golobič, M. 2010. Gozd v prostorskem načrtovanju. Gozdni prostor: načrtovanje, raba, nasprotja: zbornik prispevkov. A. Bončina, D. Matijašič. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Zavod za gozdove Slovenije: 7-11 str.
- Japelj, A., Mavsar, R., Hodges, D., Kovač, M., Juvančič, L. 2016. Latent preferences of residents regarding an urban forest recreation setting in Ljubljana, Slovenia. Forest Policy and Economics, 71, 71-79.
- Jensen, C. R., Guthrie, S. P. 2006. Outdoor Recreation in America. Champaign, Human Kinetics: 377 str.
- Klavora, J. 2015. Statistični podatki o Trans Slovenia 1. Ljubljana (osebni vir)str.
- Kotler, P., Armstrong, G. 2004. Principles of Marketing. Upper Saddle River, New Jersey, Prentice Hall: str.
- Kumer, P. 2017. Vpliv družbenogeografskih dejavnikov na gospodarjenje z majhnimi zasebnimi gozdnimi posestmi. Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo. Ljubljana, Univerza v Ljubljani: Doktorska disertacija: 149 str.
- Kumer, P., Štrumbelj, E. 2017. Clustering-based typology and analysis of private small-scale forest owners in Slovenia. Forest Policy and Economics, 80, 116-124.
- Kvas, I. 2015. Statistični podatki Bike Park Pohorje Maribor. Maribor (osebni vir)str.
- Lovett, J. A. 2011. Progressive Property in Action: The Land Reform (Scotland) Act 2003. Nebraska Law Review, Loyola University New Orleans College of Law Research Paper No. 2011-06, 89, 739.
- Mayer, M. 2014. Can nature-based tourism benefits compensate for the costs of national parks? A study of the Bavarian Forest National Park, Germany. Journal of Sustainable Tourism, 22, 4: 561-583.
- Muhlbacher, H., Dahringer, L., Leihs, H. 2006. International marketing: a global perspective. London, Thomson Learning: str.
- Neformalna skupina gorskih kolesarjev in predstavnikov lastnikov zemljišč: zapisnik II. sestanka (22. sep. 2014). 2014. str.
- Nichiforel, L., Bouriaud, L., Deuffic, P., Keary, K., Weiss, G., Avdibegović, M., Stoyanov, N., Rondeux, J., Krajter Ostoić, S., Jarsky, V., Hrib, M., Teder, M., Hujala, T., Stojanovski, V., Stojanovska, M., Jager, L., Vennesland, B., Jodlowski, K., Sarvasova, Z., Dobsinska, Z., Pezdevšek Malovrh, Š., Šinko, M., Nedeljković,



- J., Nonić, D., Gorriz, E., Wilkes-Allemann, J., Wilhelmsson, E., Lawrence, A., Gatto, P., Lukmine, D., Silingiene, R., Vilkryste, L., Feliciano, D. 2016. Degree of freedom in private forestry. A property rights analysis across 26 European countries. Forest ownership changes in Europe. Trends, issues and needs for action. Zbornik simpozija COST Action FP1201 FACEMAP, Vienna, European Forestry Institute: 19–22 str.
- Ploj, M. 2016. Pomen državnih spodbud in podpornega okolja za rast in razvoj mladih inovativnih podjetij v Sloveniji. Maribor, Univerza v Mariboru: 131 str.
- Pravilnik o gozdnih prometnicah. 2004. Uradni list RS, št. 104/2004.
- Pravilnik o osebnem dopolnilnem delu. 2014. Uradni list RS, št. 94/2014.
- Pravilnik o varstvu gozdov s spremembami in dopolnitvami. 2009. Ur. l. RS, št. 114/2009, 31/2016.
- Prokofieva, I., Bouriaud, L., Buttoud - Kouplevatskaya, I., Corradini, G., Górriz, E., Nichiforel, L. 2014. The role of institutions in NWFP development: current state and historical changes. Project deliverable D4.1, Startree project (EU project 311919): str.
- Rauter, S., Doupona Topič, M. 2011. Perspectives of the sport-oriented public in Slovenia on extreme sports. *Kinesiology*, 43, 1: 82-90.
- Riley, S. J. 1999. A terrain ruggedness index that quantifies topographic heterogeneity. *Intermountain Journal of sciences*, 5, 1-4: 23-27.
- Row, R. 2013. How Mountain Biking Conquered Scotland. *Scotland Outdoors*.
- Rubin, M. 2015. Pohorski Bike park - na pragu sezone usoda kolesarjev negotova. Delo.
- Skår, M., Odden, A., Inge Vistad, O. 2008. Motivation for mountain biking in Norway: Change and stability in late-modern outdoor recreation. *Norsk Geografisk Tidsskrift - Norwegian Journal of Geography*, 62, 1: 36-45.
- Smrekar, A., Šmid Hribar, M. Š., Erhartič, B. 2016. Stakeholder conflicts in the Tivoli, Rožnik Hill, and Šiška Hill Protected Landscape Area. *Acta geographica Slovenica*, 56, 2: 306–319.
- Special Eurobarometer 412 "Sport and Physical Activity". 2014. str.
- Štrucl, A. 2015. Statistični podatki o obisku. Jamnica, Ekohotel kmetija Koroš. Maribor (osebni vir)str.
- Tumes, K. 2007. Using Qualitative Methods to Understand Recreation Conflict Between Bushwalkers and Mountain Bike Riders. *Anthropological Notebooks*, 13, 1: 45–55.
- Uredba o Krajinskem parku Goričko. 2003, 2014. Uradni list RS, št. 101/03 in 46/14 – ZON-C.
- Uredba o Krajinskem parku Kolpa. 2006, 2014. Uradni list RS, št. 85/06 in 46/14 – ZON-C.
- Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000). 2004, 2007, 2008, 2012, 2013, 2016. Uradni list RS, št. 49/04, 110/04, 59/07, 43/08, 8/12, 33/13, 35/13-popr., 39/13-odl. US, 3/14 in 21/16.
- Uredba o prepovedi vožnje z vozili v naravnem okolju. 2009. Uradni list RS, št. 114/09.
- Uredba o razvrščanju objektov glede na zahtevnost gradnje. 2013. Uradni list RS, št. 18/2013, 24/2013 in 26/2013.
- Uredba o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom. 2005, 2007, 2009, 2010, 2013, 2015. Uradni list RS, št. 88/2005, 56/2007, 29/2009, 91/2010, 1/2013 in 39/2015.



- Uredba o varstvu pred požarom v naravnem okolju. 2014. Uradni list RS, št. 20/14.
- Uredba o varstvu samoniklih gliv. 1998. Uradni list RS, št. 57/98 z dne 14. 8. 1998.
- Uredba o zavarovanih prosto živečih vrstah gliv. 2011. Uradni list RS, št. 58/11 z dne 22. 7. 2011.
- Ustava Republike Slovenije. 1991, 1997, 2000, 2003, 2004, 2006, 2013, 2016. Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97-UZS68, 66/00-UZ80, 24/03-UZ3a, 47, 68, 69/04-UZ14, 69/04-UZ43, 69/04-UZ50, 68/06-UZ121,140,143, 47/13-UZ148, 47/13-UZ90,97,99, 75/16.UZ70a.
- Verlič, A., Arnberger, A., Japelj, A., Simončič, P., Pirnat, J. 2015. Perceptions of recreational trail impacts on an urban forest walk: A controlled field experiment. *Urban Forestry & Urban Greening*, 14, 1: 89-98.
- Veselič, Ž., Pisek, R. 2010. Določitev con gozdnega prostora za potencialno rekreacijsko rabo in turizem. *Gozdni prostor: načrtovanje, raba, nasprotja: zbornik prispevkov*. A. Bončina, D. Matijašič. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Zavod za gozdove Slovenije: 25-29 str.
- Vesenjak, P., Alič, A., Rakovec, A., Novak, M., Komel, M., Nivarlič, K., Kapitanovič Pavlovič, T. 2005. Strategija razvoja turističnega produkta pohodništvo v Sloveniji. : str.
- Wheaton, B. 2004. *Understanding Lifestyle Sports: Consumption, identity and difference*. Routledge in Taylor & Francis: str.
- Wilkes-Allemann, J., Pütz, M., Hirschi, C. 2015. Governance of Forest Recreation in Urban Areas: Analysing the role of stakeholders and institutions using the institutional analysis and development framework. *Environmental Policy and Governance*, 25, 2: 139-156.
- Winkel, G., Kaphengst, T., Herbert, S., Robaey, Z., Rosenkranz, L., Sotirov, M. 2009. EU policy options for the protection of European forests against harmful impacts. Freiburg, Albert-Ludwigs University: str. 146.
- Zabeležka 3. srečanja neformalne delovne skupine za gorsko kolesarjenje. 2015. str.
- Zajc, P. 2014a. Kolesarjenje v naravi – dobre prakse po svetu: Avstrija: Omehčali so se tudi severni sosede. *Bicikel.com*, 4, 40–43.
- Zajc, P. 2014b. Kolesarjenje v naravi – dobre prakse po svetu: Italija: MTB je resna stvar. *Bicikel.com*, 4, 84–85.
- Zajc, P. 2016. Možnosti umeščanja gorskokolesarskih poti v naravno okolje v Sloveniji na primeru zahodnega Pohorja. Biotehniška fakulteta. Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire. Ljubljana, Univerza v Ljubljani: 163 str.
- Zajc, P., Berzelak, N. 2014. Gorsko kolesarjenje v naravnem okolju – navade, značilnosti voženj in razumevanje problematike kolesarjenja v naravnem okolju pri slovenskih gorskih kolesarjih, končno poročilo raziskave.
- http://odprimopoti.si/doc/anketa_2014_porocilo_koncno.pdf str.
- Zakon o gospodarjenju z gozdovi v lasti Republike Slovenije 2016. Uradni list RS, št. 9/16.
- Zakon o gozdovih s spremembami in dopolnitvami. 1993, 1998, 2007, 2010. Uradni list RS, št. 30/1993, 13/1998, 67/2002, 115/2006, 110/2007, 106/2010.
- Zakon o graditvi objektov s spremembami in dopolnitvami. 2004, 2005, 2007, 2010, 2011, 2012, 2013, 2015. Ur. l. RS 102/2004 – uradno prečiščeno besedilo, 14/2005 – popr., 92/2005 – ZJC-B, 93/2005 – ZVMS, 111/2005 – odl. US,



126/2007, 108/09, 61/2010 – ZRud-1, 20/2011 – odl. US, 57/2012, 101/2013 – ZDavNep, 110/2013 in 19/2015.

Zakon o ohranjanju narave s spremembami in dopolnitvami. 1999, 2000, 2002, 2004. Uradni list RS, št. 96/04-uradno prečiščeno besedilo, 61/06-ZDru-1, 8/10-ZSKZ-B in 46/14.

Zakon o planinskih poteh. 2007. Uradni list RS, št. 61/07.

Zakon o regijskem parku Škocjanske jame. 1996, 2014. Uradni list RS, št. 57/96, 46/14.

Zakon o spodbujanju razvoja turizma s spremembami in dopolnitvami. 2004, 2012, 2015, 2015, 2017, 2018. Uradni list RS, št. 2/04, 57/12, 17/15, 52/16, 29/17 in 13/18

Zakon o Triglavskem narodnem parku. 2010, 2014. Uradni list RS, št. 52/10, 46/14.

Zakon o varstvu javnega reda in miru. 2006. Uradni list RS, št. 70/06.

<https://www.podjetniski-portal.si/>

Zavod za gozdove Slovenije. Skrbno z gozdom.

http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/PDF/zgibanke/Zgibanka_Skrbno_z_gozdom.pdf

ArcGIS

PREDLOG RESOLUCIJE O NACIONALNEM GOZDNEM PROGRAMU, Vlada Republike Slovenije, 2007;

www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/cns/doc/0707241821015_a131v1_2.doc

Non-legally binding instrument on all types of forests

United Nations strategic plan for forests 2017-2030 and quadrennial programme of work of the United Nations Forum on Forests for the Period 2017-2020

Konvencija o biološki raznovrstnosti (Convention on Biological Diversity)

Oslo Ministerial Decision: European Forests 2020